

**”Kiinnostus alaan ja hyvät
tulevaisuuden näkymät”
Lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden
keskeiset opiskelumotiivit**

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteellinen tiedekunta
Yleinen ja aikuiskasvatustiede
Pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2019
Aiju Tikkala
Ohjaajat: Eeva Pyörälä, Auli Toom

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Kasvatustieteellinen tiedekunta		
Tekijä - Författare - Author Aiju Tikkala		
Työn nimi - Arbetets titel "Kiinnostus alaan ja hyvät tulevaisuuden näkymät" Lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden keskeiset opiskelumotiivit		
Title "Interest in the field and promising future" Content analysis about central study motives of medicine and dentistry students		
Oppiaine - Läroämne - Subject Yleinen ja aikuiskasvatustiede		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu -tutkielma / Auli Toom, Eeva Pyörälä	Aika - Datum - Month and year Helmikuu 2019	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 79 s + 1 liite.
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p><i>Tavoitteet.</i> Lääketiede ja hammaslääketiede ovat vanhoja professioaloja sekä erittäin suosittuja opiskelualoja hakijoiden keskuudessa. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että lääketieteellisten alojen opiskelijoita motivoi usein erityisesti kiinnostus omaan alaa kohtaan, muiden auttaminen sekä työllistymiseen liittyvät tekijät. Lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden motivaatiota ja opiskelumotiiveja on tutkittu aiemmin lähinnä kvantitatiivisin menetelmin. Tässä pro gradu –tutkielmassa tutkitaan lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden itse esiin tuomia, keskeisiä opiskelumotiiveja. Tarkoituksena on selvittää, miten nämä motiivit ilmaisevat opiskelijoiden sisäistä tai ulkoista motivaatiota. Motivaation laadun tutkiminen on tärkeää, sillä erityisesti sisäisen motivaation on todettu olevan yhteydessä opiskelijoiden hyvinvointiin ja parempiin oppimistuloksiin.</p> <p><i>Menetelmät.</i> Tutkimusaineisto saatiin käyttöön Helsingin yliopiston lääketieteellisestä tiedekunnasta. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella vuonna 2014 ensimmäisen vuoden lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoille järjestetyllä opintojaksolla. 149:n opiskelijan vastaukset analysointiin hyödyntämällä teoriasidonnaista sisällönanalyysia. Aineiston kvantifiointia hyödynnettiin syntyneiden motiivikategorioiden vertailussa.</p> <p><i>Tulokset ja johtopäätökset.</i> Keskeiset opiskelumotiivit liittyivät kiinnostukseen, työn käytännön tekemiseen, professioalan ulkoisiin ominaisuuksiin sekä opiskelijoiden henkilökohtaisiin kokemuksiin. Suurin osa motiiveista luokiteltiin opiskelijoiden sisäistä motivaatiota kuvaaviksi. Lääketieteellisen koulutuksen kehittämisessä tulisi kiinnittää huomiota opiskelijoiden sisäisen motivaation tukemiseen ja ylläpitoon. Aikaisemman tutkimuksen perusteella sisäistä motivaatiota voidaan tukea vahvistamalla opiskelijan autonomian, pätevyyden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tunteita esimerkiksi mentoroinnin, rohkaisevan ja rakentavan palautteenannon sekä opiskelijakeskeisen opetuksen avulla.</p>		
Avainsanat - Nyckelord Motivaatio, itsemääräämisteoria, kiinnostus, lääketiede, hammaslääketiede		
Keywords Motivation, self-determination theory, interest, medicine, dentistry		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Faculty of Educational Sciences		
Tekijä - Författare - Author Aiju Tikkala		
Työn nimi - Arbetets titel "Kiinnostus alaan ja hyvät tulevaisuuden näkymät" Lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden keskeiset opiskelumotiivit		
Title "Interest in the field and promising future" Content analysis of the essential study motives of medicine and dentistry students		
Oppiaine - Läroämne - Subject General and adult education		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Master's Thesis / Auli Toom, Eeva Pyörälä	Aika - Datum - Month and year February 2019	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 79 pp. + 1 appendice
<p>Tiivistelmä - Referat - Abstract</p> <p><i>Objective of the study.</i> Medicine and dentistry are some of the oldest professions in the world and in addition to that very popular study fields in Finland. Previous research has shown that especially interest in the field of study, altruistic motives and job opportunities are the main reasons why students study medicine or dentistry. Most of the previous studies have been concentrating in the quantitative analysis of study motives. In this study, the centre of attention is in the study motives which the students have themselves articulated. The study aims to analyse how these motives express students' intrinsic and extrinsic motivation. Studying the quality of study motivation is crucial since especially intrinsic motivation has been showed to lead to the well-being of the students and better study outcomes.</p> <p><i>Methods.</i> The research material was collected in the faculty of medicine, the University of Helsinki. The research material was collected with an internet based questionnaire as a part of a study module for first year medicine and dentistry students. The study was conducted by analysing the study motives of 149 students using abductive content analysis. In addition to that quantitative approach was used for comparison of the number of the motives in different categories.</p> <p><i>Results and conclusions.</i> The students in this study were motivated by interest in the study subject, factors that related to practising as a doctor or dentist, factors that related to have a professional career and previous personal experiences. Most of these motives could be seen to express the intrinsic motivation of the students. When educating future doctors and dentists the emphasis should be on supporting and fostering students' intrinsic motivation. This can be done by allowing students to satisfy their basic needs for autonomy, competence and relatedness. Previous research has shown that for example mentoring, encouraging and constructive feedback and student-centred teaching methods are useful tools for supporting students' intrinsic motivation.</p>		
Avainsanat - Nyckelord Motivaatio, itsemääräämisteoria, kiinnostus, lääketiede, hammaslääketiede		
Keywords Motivation, self-determination theory, interest, medicine, dentistry		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited City Centre Campus Library – Helda / E-thesis (opinnäytteet)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	LÄÄKETIETEELLINEN KOULUTUS SUOMESSA	4
2.1	Opintoihin hakeutuminen ja valikoituminen.....	4
2.2	Lääkärin ja hammaslääkärin perus- ja jatkokoulutus Suomessa	7
2.3	Lääkärin ja hammaslääkärin professio ja siihen kasvaminen	10
3	OPISKELUMOTIVAATIO JA KIINNOSTUS	12
3.1	Motiiveista motivaatioon.....	12
3.1.1	Sisäinen ja ulkoinen motivaatio motivaatiojatkumolla	13
3.1.2	Sisäinen motivaatio ja kolme psykologista perustarvetta	15
3.1.3	Motivaation laatu oppimisen ja opiskelun näkökulmasta	17
3.2	Kiinnostus	19
3.2.1	Kiinnostus tieteellisenä käsitteenä	19
3.2.2	Tilannesidonnainen ja henkilökohtainen kiinnostus	20
3.2.3	Kiinnostus ja motivaatio opiskelumotiiveissa	22
4	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET	27
5	MENETELMÄ.....	28
5.1	Tutkimusjoukko	28
5.2	Tutkimusaineisto	28
5.3	Sisällönanalyysi aineiston analyysimenetelmänä	29
6	TULOKSET	34
6.1	Motiivit hakeutua lääketieteellisiin tai hammaslääketieteellisiin opintoihin.....	34
6.1.1	Profession saavuttamiseen liittyvät ulkoiset tekijät	37
6.1.2	Tulevaan työhön liittyvät sisäiset tekijät	39
6.1.3	Kiinnostus.....	42
6.1.4	Henkilökohtaiset kokemukset.....	44
6.2	Sisäistä tai ulkoista motivaatiota kuvastavat motiivit.....	46
6.2.1	Sisäistä motivaatiota ilmentävät motiivikategoriat.....	46
6.2.2	Ulkoista motivaatiota ilmentävät motiivikategoriat.....	48
6.2.3	Sekä sisäistä että ulkoista motivaatiota ilmentävät motiivikategoriat	48

7	POHDINTA.....	50
7.1	Motiivina lääkäriprofession saavuttaminen	50
7.2	Motiivina konkreettinen työnteke ja siihen liittyvät tekijät	52
7.3	Motiivina kiinnostus	54
7.4	Motiivina opiskelijan aiemmat kokemukset ja lääkäriesimerkit	57
7.5	Motiivit kuvaamassa opiskelijoiden sisäistä ja ulkoista motivaatiota...	58
7.6	Opiskelijoiden sisäisen motivaation tukeminen läpi opintojen	62
7.7	Tutkimuksen luotettavuus	65
7.8	Tutkimusprosessin eettisyys	68
8	LOPUKSI.....	69
9	LÄHTEET	71
10	LIITTEET	80

TAULUKOT

Taulukko 1. Motiivit kategorioittain ilmoitettuina yksittäisinä ilmauksina (n=394) sekä motiiveja ilmoittaneiden opiskelijoiden lukumääränä (n=145) ja prosentuaalisina osuuksina	35
Taulukko 2. Lääketieteen (n=105) ja hammaslääketieteen (n=44) opiskelijoiden mainitsemien motiivien lukumäärät opiskelijaryhmiin suhteutettuna	36
Taulukko 3. Profession saavuttamiseen liittyvien motiivikategorioiden rakentuminen aineistosta kategoriaksi.	37
Taulukko 4. Tulevan työn sisältöön liittyvien motiivikategorioiden rakentuminen aineistosta kategoriaksi.	39
Taulukko 5. Kiinnostukseen liittyvien motiivikategorioiden rakentuminen aineistosta kategoriaksi.	42
Taulukko 6. Henkilökohtaisiin kokemuksiin liittyvien motiivikategorioiden rakentuminen aineistosta kategoriaksi	45
Taulukko 7. Motiivikategoriat jaettuna sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon	46

KUVIOT

Kuvio 1. Motivaatiojatkumo Deciä & Ryania (2000, 237) mukailleen	15
Kuvio 2. Tutkimuksen teoreettisten käsitteiden väliset yhteydet	23
Kuvio 3. Analyysiprosessin kulku	30

1 Johdanto

Lääketiede ja hammaslääketiede ovat perinteisiä ja arvostettuja professioaloja, jotka ovat säilyttäneet Suomessa vuodesta toiseen asemansa suosituimpien opiskelualojen joukossa (Opetushallitus, 2017). Haave lääkäriksi tai hammaslääkäriksi kouluttautumisesta syntyy usealla melko varhaisessa ikävaiheessa, toisilla jo lapsuudessa. Toisaalta lääketieteelliset alat houkuttelevat myös useita alanvaihtajia. Miksi lääketieteellinen ala kiinnostaa nuoria hakijoita sekä usein myös hieman vanhempia alanvaihtajia? Mikä omassa opiskelualassa motivoi lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoita? Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on selvittää lääketieteelliseen ja hammaslääketieteelliseen koulutusohjelmaan Helsingin yliopistossa valittujen ensimmäisen vuoden opiskelijoiden itse raportoimiaan keskeisiä motiiveja koulutukseen hakeutumiselle.

Motiiveilla viitataan yksilön tarpeisiin, haluihin, vietteihin sekä sisäisiin yllykkeisiin. Motivaatiolla puolestaan tarkoitetaan motiivien aikaansaamaa tilaa, joka esimerkiksi tässä tutkimuksessa on ajanut opiskelijat opiskelemaan lääketiedettä tai hammaslääketiedettä Helsingin yliopistossa. Motivaatio siis suuntaa opiskelijoiden toimintaa kohti heidän tavoitteitaan, kuten lääkäriksi tai hammaslääkäriksi valmistumista. Motivaation käsitteestä ei ole olemassa yhtä yhtenäistä määritelmää. Motivaatio on motivaatiotutkijoiden mukaan muuttuva ja kontekstista riippuvainen. Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on motivaatio, jonka vasta opintonsa aloittaneet opiskelijat ilmaisivat aloittaessaan lääketieteen ja hammaslääketieteen opinnot. Lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden nähdään olevan jo opintojen alkuvaiheessa erityisen motivoituneita, sillä he ovat läpäisseet tiukan seulan päästääkseen opiskelemaan alansa (Kusurkar, Ten Cate, Van Asperen & Croiset, 2011).

Opiskelumotivaation tutkiminen on tärkeää, koska motivaatio on yhteydessä esimerkiksi oppimiseen, opiskelijoiden hyvinvointiin sekä akateemiseen menestykseen (ks. esim. Vansteenkiste, Zhou, Lens, & Soenens, 2005 ja Kyndt, Dochy, Struyven, & Cascallar, 2011). Erityisesti sisäisen motivaation, joka kumpuaa yksilön puhtaasta kiinnostuksesta aiheeseen, on todettu olevan yhteydessä syväsuuntautuneeseen opiskelutapaan (Kyndt ym., 2011) ja tehokkaampiin kognitiivisiin prosesseihin (Vansteenkiste, Sierens, Soe-

nens, Luyckx & Lens, 2009). Motivaation tutkimus on myös opiskeluhuvinvoinnin kannalta tärkeää. Suomessa lääketieteen opiskelijat ovat viime aikoina tuoneet julkisuudessa esiin huolestuneisuuttaan alan opintojen kuormittavuudesta (Valtavaara, 2017). Opiskelijahuvinvoinnin näkökulmasta erityisesti opiskelijoiden sisäisen motivaation tukemista voidaan pitää tärkeänä, sillä sisäisesti motivoituneet opiskelijat pystyvät säätämään oppimistaan tehokkaammin erityisesti silloin, kun opinnot tuntuvat kuormittavilta (Kyndt ym., 2011).

Lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden motivaation tutkiminen on kiinnostavaa myös siksi, että alat eroavat huomattavasti monista muista yliopiston opiskelualoista. Lääketieteen ja hammaslääketieteen koulutukset antavat Suomessa laillisen pätevyyden toimia lääkärinä tai hammaslääkärinä, ja näissä ammateissa toimimista on laissa rajoitettu ja säädetty. Osittain tästä syystä lääketieteellisillä opiskelualoilla opiskelijoiden opintopolkua on pitkälti etukäteen suunniteltu, eikä opinnoissa ole paljon opiskelijan itse valitsemaan ainesta. Koulutuksen avulla on varmistettava, että valmistuvilla lääkäreillä ja hammaslääkäreillä on vaadittavat tiedot ja taidot sairauksien ehkäisemiseen, hoitamiseen sekä potilasturvallisuuden ylläpitoon. Mielenkiintoisiksi lääketieteelliset alat tekee myös se, että suuri osa opetuksesta ja oppimisesta tapahtuu välittömässä yhteydessä terveydenhuollon ympäristöön ja kliiniseen työhön. Opiskelijat pääsevät jo opintojen aikana hoitamaan potilaita ohjatusti itse, pareittain sekä ryhmissä.

Aikaisemmissa tutkimuksissa lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden opiskelumotiiveista esiin on noussut erityisesti kiinnostukseen, ihmisten auttamiseen ja työllistymismahdollisuuksiin liittyviä motiiveja (Kusurkar ym., 2011). Nämä opiskelumotiivitutkimukset ovat menetelmiltään enimmäkseen kvantitatiivista, joissa vastaajat ovat saaneet valita itselleen keskeisiä motiiveja valmiiden vastausvaihtoehtojen joukosta. Aihetta on tutkittu suhteellisen vähän kvalitatiivisen menetelmin esimerkiksi haastatteleamalla opiskelijoita heidän motiiveistaan. (Kusurkar ym., 2011, taulukko A1.) Tässä tutkimuksessa käytetyssä aineistossa opiskelijoita pyydettiin itse nimeämään alalle hakeutumisen taustalla vaikuttaneita keskeisiä motiiveja. Motiivien määrää ei etukäteen rajoitettu, vaan vastaajat saivat kirjata haluamansa määrän motiiveja annetun merkkimäärän puitteissa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia keskeisiä motiiveja lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoilla on ja toisaalta, miten nämä motiivit ilmentävät opiskelijoiden motivaation laatua. Tarkastelun kohteena ovat lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskeluun liittyvät motiivit ja motivaatio ilmiönä, eikä niinkään yksittäisten opiskelijoiden motivaatioprofiilit. Tarkoituksena on saavuttaa syvempi ymmärrys siitä, mikä lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoita motivoi omalla alallaan. Tunnistamalla opiskelijoiden motiiveja ja tätä kautta ymmärtämällä motivaation laatua voidaan mahdollisesti tukea opiskelijoiden oppimista läpi koko heidän pitkän ja toisinaan melko kuormittavan tien kohti lääkärin ja hammaslääkärin ammatteja.

2 Lääketieteellinen koulutus Suomessa

2.1 Opintoihin hakeutuminen ja valikoituminen

Tämä tutkimus koskee lääketieteen ja hammaslääketieteen koulutusohjelmia Helsingin yliopistossa. Helsingin yliopiston lääketieteelliseen tiedekuntaan haetaan korkeakoulujen yhteishaussa aikaisemman toisen asteen tutkinnon perusteella. Valintaprosessi perustuu ylioppilastutkinnosta saataviin lähtöpisteisiin sekä valintakokeeseen. Valintakoe on ollut käytössä Helsingin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa vuodesta 1933 lähtien (Räisänen, Kuitunen, Partanen & Österlund, 2014). Valintakoe on sama kaikissa Suomen yliopistojen lääketieteellisissä tiedekunnissa, mutta opiskelijan on ollut kevääseen 2018 asti mahdollista hakea samalla kokeella vain yhteen tiedekuntaan ja koulutusohjelmaan. Vuonna 2018 järjestettiin ensimmäistä kertaa lääketieteellisten alojen yhteisvalinta, jossa hakija voi samalla pääsykokeella hakea usean eri yliopiston lääketieteelliseen tai hammaslääketieteelliseen koulutusohjelmaan. Aiemmin hakijan on täytynyt etukäteen päättää, mihin yliopistoon hän haluaa hakea. Lääketiedettä voi opiskella Suomessa Helsingin yliopiston lisäksi Itä-Suomen, Oulun, Turun ja Tampereen yliopistoissa. Hammaslääketiedettä voi opiskella Helsingin yliopiston lisäksi Itä-Suomen, Oulun ja Turun yliopistoissa.

Lääketiedettä ja hammaslääketiedettä on keskimäärin vaikea päästä opiskelemaan. Esimerkiksi vuonna 2015 lääketiedettä haki Suomessa opiskelemaan yhteensä lähes 7000 opiskelijaa, joista alle 800 pääsi opiskelemaan (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen). Hammaslääketiedettä puolestaan haki yhteensä noin 1300 opiskelijaa, joista alle 200 hyväksyttiin koulutusohjelmaan. Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta on ollut vuosina 2015-2017 suosituin paikka opiskella lääketiedettä ja hammaslääketiedettä (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen). Esimerkiksi vuonna 2014 seitsemän prosenttia kaikista hakeneista pääsi opiskelemaan lääketieteen suomenkieliselle linjalle Helsingin yliopistoon ja vastaavasti hammaslääketieteen suomenkieliselle linjalle pääsi 13 prosenttia kaikista hakijoista (Helsingin yliopisto, 2014). Vuosittainen sisäänottomäärä on nykyisin Helsingissä lääketieteen koulutusohjelmassa 150 opiskelijaa ja hammaslääketieteen koulutusohjelmassa 50 opiskelijaa (opintopolku.fi). Vuonna 2014, jolloin tutkimusaineistoni on kerätty, lääketieteen koulutusohjelmaan valittiin 120 ja hammaslääketieteen koulutusohjelmaan 50 opiskelijaa. Lääketieteellisen ja hammaslääketieteellisen koulutuksen sisäänottomääriä on lisätty kaikissa yliopistoissa vuodesta 2011 lähtien (Rellman, 2016).

Tosin kevään 2018 lääketieteen yhteishaussa sisäänottoa pienennettiin Helsingin yliopistossa 145 opiskelijaan (opintopolku.fi). Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan hakijamäärät ovat nousseet viime vuosien aikana, ja huolimatta sisäänottomäärien nostamisesta, yhä harvempi hakijoista pääsee sisään (Räisänen ym., 2014).

Sisäänpääsyn vaikeuden ja tästä johtuvien useiden hakukertojen vuoksi lääketieteellisen tiedekunnan opiskelijat ovat usein jo valmiiksi erittäin motivoituneita ja opintojen keskeyttäminen on erityisesti lääketieteen puolella harvinaista. Esimerkiksi vuonna 2004-2008 opintonsa aloittaneiden lääketieteen opiskelijoiden koulutuksen läpäisevyysprosentti (seitsemän vuotta aiemmin aloittaneista opiskelijoista) on 82 prosenttia (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen). Hammaslääketieteessä koulutuksen huono läpäisevyys oli 2000-luvun alussa ongelma ja opetusministeriön vuonna 2007 toteuttaman selvityksen mukaan hammaslääketieteen koulutuksen läpäisevyysprosentti oli alle 70 (Happonen, 2007). Tämä oli Happonen (2007) mukaan uusi ilmiö, sillä 1970- ja 1980-lukujen taitteessa hammaslääketieteen koulutuksen läpäisevyys on ollut 93 prosenttia ja esimerkiksi vuosina 1995-2000 opintonsa keskeyttäneitä oli Helsingin yliopistossa 14 prosenttia (Suominen-Taipale, 2007). Hammaslääketieteen koulutuksen läpäisevyysprosentti näyttää kuitenkin viime vuonna parantuneen, sillä vuosina 2004-2008 opintonsa aloittaneista opiskelijoista on valmistunut noin 87 prosenttia (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen).

Opintojen keskeyttämistä sekä siirtymistä toiselle koulutusalueelle on pidetty syinä koettuun hammaslääkäripulaan Suomessa (Kottonen, 2009). Syitä hammaslääketieteen koulutuksen huonommalle läpäisevyydelle sekä ja opintojen keskeyttämiselle on tarjottu useita. Osalle opiskelijoista hammaslääketiede ei ole ollut ensisijainen valinta, vaan he ovat myöhemmin vaihtaneet opiskelemaan lääketiedettä. Vaihtaessaan opiskelualaa, opiskelijat joutuvat muiden hakijoiden tapaan hakemaan yhteishaussa uudelle koulutusalueelle, mutta esimerkiksi Helsingin yliopistossa he saavat hyväksi luettua suurimman osan kahden ensimmäisen vuoden opinnoista. Koulutusohjelman vaihtaminen yleistyi opetusministeriön teettämän selvityksen (Happonen, 2007) mukaan Helsingin yliopistossa sen jälkeen, kun hammaslääketieteen ja lääketieteen alkuvaiheen opinnot yhdistettiin 1994. Myös Kottonen (2009) mukaan yhteisten kahden ensimmäisen opintovuoden on nähty helpottavan hammaslääkäriopiskelijoiden hakeutumista lääketieteellisten opintojen pariin.

Erityisesti Helsingin yliopistoon kohdistui kritiikkiä yhteisten opintojen kahden ensimmäisen vuoden opintojen motivoimattomuudesta hammaslääketieteen opiskelijoille (Happonen, 2007.) Helsingin yliopistossa kaksi ensimmäistä opiskeluvuotta ovat biotieteellisiä opintoja, joissa käytetään potilastapauksiin perustuvaa ongelmalähtöistä oppimista pienryhmissä. Se, että käytetyt potilastapaukset eivät kytkeydy hammaslääketieteen seen sekä se, että kahtena ensimmäisen opiskeluvuonna ei ole hammaslääketieteellisiä opintoja on nähty syinä opiskelumotivaation laskemiseen (Happonen, 2007.) Viime vuosina kahden ensimmäisen vuoden opintoihin on rakennettu hammaslääketieteen oppiainesta, jotta opiskelijoiden hammaslääkäri-identiteetti alkaisi rakentua varhaisemmassa vaiheessa (Lautala, 2017). Myös lääketieteen opintojen kaksi ensimmäistä opintovuotta ovat saaneet kritiikkiä niiden motivoimattomuudesta. Kliinisten potilastapausten avulla on pyritty lisäämään opiskelijoiden opiskelumotivaatiota (Hakkarainen & Pasternack, 2005).

Opiskelijoiden korkea opiskelumotivaatio ja sisäänpääsyn vaikeus liittyvät myös siihen, että lääketiedettä tai hammaslääketiedettä harvoin vahingossa ajaudutaan opiskelemaan. Lääketiede ja hammaslääketiede ovat useimmille näitä aloja opiskeleville opiskelijoille ensisijainen valinta. Päätös opiskelualasta tehdään usein jo varhain, jopa ennen peruskoulun päättymistä (Lahelma, Broms & Karisto, 2003). Taustalla saattaa vaikuttaa vanhempien tai muiden läheisten sukulaisten työskentely lääketieteen alalla. Lahelman ym. (2003) yli 500:lle vuosina 1995-1998 Helsingin yliopistossa aloittaneelle opiskelijalle teettämässä kyselyssä jopa 73 prosentilla naisista ja 80 prosentilla miehistä oli lähipiirissään ainakin yksi lääkäri. Lääkäri 2013 -raportin (Sumanen ym., 2015) mukaan nuorten lääkäreiden äideistä yhdeksän prosenttia ja isistä 16 prosenttia on ammatiltaan lääkäreitä. Nuori hammaslääkäri -tutkimuksen (Koivumäki ym., 2014) mukaan joka kymmenennen vastavalmistuneen vastaajan äiti oli hammaslääkäri ja yli 40 prosentilla vastaajista jompikumpi vanhemmista työskenteli terveydenhuoltoalalla. Vaikka lääkärin ja hammaslääkärin ammatti näyttäisi olevan osittain sukupolvelta toiselle periytyvää, näiden tutkimusten valossa suurimmalla osasta valmistuneista lääkäreistä kumpikaan vanhempi ei työskentele terveydenhoitoalalla.

Lääketieteen ja hammaslääketieteen opinnot aloittavat opiskelijat ovat keskimäärin

melko nuoria. Lahelman ym. (2003) tutkimuksessa lääketieteelliset tai hammaslääketieteelliset opinnot aloittaneista opiskelijoista yli puolet olivat 18-20-vuotiaita. Vuonna 2015-2017 aloittaneista lääketieteen opiskelijoista hieman alle 60 prosenttia oli 22-vuotiaita tai nuorempia (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen). Toisaalta opiskelijoiden joukossa on niitäkin, jotka ovat kouluttautuneet jo yhteen aikaisempaan ammattiin. Lahelman ym. (2003) tutkimuksessa aikaisemman tutkinnon suorittajia oli naisista 12 prosenttia ja miehistä viisi prosenttia. Vuosina 2013-2015 puolestaan opintonsa aloittaneista lääketieteen opiskelijoista noin 10 prosentilla ja hammaslääketieteen opiskelijoista noin 12 prosentilla oli taustalla aikaisempi, vähintään alempi korkeakoulututkinto (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen). Sen lisäksi lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoista osa oli suorittanut opintoja toisessa tiedekunnassa ennen pääsyä lääketieteellisen tiedekunnan opiskelijaksi.

2.2 Lääkärin ja hammaslääkärin perus- ja jatkokoulutus Suomessa

Lääketieteellinen ja hammaslääketieteellinen koulutus Suomessa eroavat muista yliopistokoulutuksista siinä, etteivät ne ole Bolognan prosessin mukaisesti kaksiporiaisia tutkintoja, vaan niissä suoritetaan suoraan lääketieteen (LL) ja hammaslääketieteen (HLL) lissensiaatin tutkinnot, jotka ovat ylempiä korkeakoulututkintoja (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.). Lääketieteellisen koulutuksen laajuus on 360 opintopistettä ja koulutuksen suorittamisen tavoiteaika 6 vuotta, kun taas hammaslääketieteen koulutuksen laajuus on 330 opintopistettä ja tavoiteaika 5,5 vuotta. Huolimatta koulutuksen yksiporiaisuudesta, lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijalle myönnetään lääketieteen kandidaatin (LK) tai hammaslääketieteen kandidaatin (HLK) arvo sen jälkeen, kun opiskelija on suorittanut tutkintoon johtavista opinnoistaan vähintään kahden vuoden opinnot (Valtioneuvoston asetus 794/2004).

Lääketieteen ja hammaslääketieteen opintoihin kuuluu teoreettisia opintoja, kliinistä harjoittelua ja käytännön potilastyötä. Helsingin yliopistossa opintojen ensimmäiset kaksi vuotta, eli niin kutsuttu prekliininen vaihe, ovat suurelta osin yhteiset lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoille. Nämä opinnot ovat biolääketieteellisiä opintoja, joita lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijat opiskelevat yhdessä ongelmalähtöiseen oppi-

miseen perustuvissa pienryhmissä. Kolmannesta vuodesta lähtien lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden opintopolut eriytyvät toisistaan. Hammaslääketieteen koulutusohjelmassa kliininen vaihe koostuu eri oppialojen antamasta teoreettisesta ja simulaatio-opetuksesta sekä kliinisestä harjoittelusta opetushammashoitolassa. Hammaslääketieteen kliininen opetus on potilastyötä, jolloin opiskelija yksin tai parin kanssa hoitaa potilaita ja tekee kliinisiä toimenpiteitä opettajan ohjauksessa. Lääketieteen koulutusohjelman kolmannesta opintovuodesta alkavien kliinisten opintojen tavoitteena on antaa opiskelijalle ne tiedot ja taidot, joita hän tarvitsee työskennellessään perusterveydenhuollossa. Opetus järjestetään kliinisessä vaiheessa enimmäkseen pienryhmissä ja potilasopetuksessa, joissa oppimisen lähtökohtana on potilaan ongelma ja ongelman ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot ja taidot. Konkreettinen potilastyö muodostaakin merkittävän osan lääketieteen ja hammaslääketieteen opintoja. Lääketieteen koulutusohjelmassa kliiniseen vaiheeseen kuuluu neljä kuukautta amanuenssipalvelua, eli pakollista harjoittelua, jossa opiskelija perehtyy lääkärin työhön sekä sairaanhoitolaitosten ja terveyskeskuksien käytännön toimintaan. Hammaslääketieteen opintojen viimeisenä lukukautena opiskelija suorittaa kuusi kuukautta kestävän ohjatun syventävän käytännön harjoittelun terveyskeskuksessa (Suomen Hammaslääkäriliitto, n.d.) Sekä lääketieteen että hammaslääketieteen opintoihin kuuluu vuorovaikutusopintoja, joissa harjoitellaan ammatillista vuorovaikutusta potilaan kanssa ja saadaan siitä palautetta.

Lääketieteen ja hammaslääketieteen koulutusohjelmien opintojen rakenne poikkeaa monista muista yliopiston tutkinto-opinnoista. Opiskelijoiden opinnot ovat etukäteen määritellyt, eikä opiskelijoilla ole kovinkaan paljon valinnanvapautta opinnoissaan. Suurin osa opinnoista on pakollisia ja ne tulee suorittaa tietyssä järjestyksessä oppiaineen kumulatiivisen luonteen vuoksi. Oman alan perus- ja aineopintojen lisäksi lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijat opiskelevat Helsingin yliopistossa kieli- ja viestintäopintoja, syventäviä valinnaisia opintoja sekä tekevät syventävän tutkielman, jonka tarkoituksena on kehittää opiskelijoiden akateemisia valmiuksia (Opintopolku a, b).

Lääketieteellinen koulutus päättyy yhä harvemmalla joukolla lääketieteen lisensiaatin tutkintoon, sillä Suomessa olevista lääkäreistä jopa 60 prosenttia on erikoistunut jollain lääketieteen alalla eli suorittanut ammatillisen jatkokoulutuksen lisensiaatin tutkinnon jälkeen (Suomen lääkäriliitto, 2016b). Lääkäriliiton ennusteen mukaan vuoteen 2030 men-

nessä jopa 80-90 prosenttia lääkäreistä suorittaisi erikoistumiskoulutuksen (Suomen lääkäriliitto, 2014a.). Tie erikoislääkäriksi on pitkä, sillä kuuden vuoden lisensiaatin tutkinnon lisäksi erikoistuminen kestää keskimäärin kahdeksan vuotta. Hammaslääkärin erikoistumiskoulutus on huomattavasti lyhyempi kuin lääketieteen erikoistumiskoulutus. Se kestää keskimäärin vain kolme vuotta lukuun ottamatta suu- ja leukakirurgiaa, johon erikoistuminen kestää keskimäärin kuusi vuotta (Rellman, 2016). Ennen erikoishammaslääkäriskoulutuksen aloittamista hammaslääkäreiltä vaaditaan kuitenkin kaksi vuotta oman alan käytännön työtä (Rellman, 2016). Erikoishammaslääkärin määrä suhteessa työikäisiin hammaslääkäreihin on huomattavasti pienempi kuin lääkäreiden vastaava luku, esimerkiksi vuoden 2016 sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan se oli 15 prosenttia (Rellman, 2016).

Ammatillisen jatkokoulutuksen lisäksi lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijat voivat suorittaa tieteellisen jatkokoulutuksen eli lääketieteen tai hammaslääketieteen tohtorin tutkinnon. Tohtorin tutkinnon suoritusoikeutta voi pääsääntöisesti hakea henkilö, joka on ensin suorittanut lisensiaatin tutkinnon tai muun ylemmän korkeakoulututkinnon. Helsingin yliopiston tutkijalääkäriohjelma tarjoaa kuitenkin myös perustutkintovaiheen opiskelijoille mahdollisuuden aloittaa väitöskirjaan tähtäävän tutkimustyön jo lisensiaatin tutkinnon ohella. Tutkijalääkäriohjelmaan valitaan vuosittain 10 ensimmäisen vuoden lääketieteen tai hammaslääketieteen opiskelijaa. (Helsingin yliopisto, 2018a, 2018b.) Tohtorintutkinnon suorittaminen on lääketieteessä suhteellisen yleisestä muihin opintoaloihin verrattuna. Käytännössä lääkärin tai hammaslääkärin koulutus ei kuitenkaan lopu lisensiaatin, erikoislääkärin tai tohtorin tutkintoon, sillä terveydenhuollon ammattihenkilöstöä koskeva laki (994/559) velvoittaa lääkäreitä ja hammaslääkäreitä ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan osallistumalla täydennyskoulutukseen. Suomen lääkäriliitto suosittelee lääkäreitä osallistumaan työpäivän ulkopuoliseen täydennyskoulutukseen vähintään kymmenen päivää vuodessa (Suomen lääkäriliitto, 2014b). Suomen Hammaslääkäriliitto puolestaan suosittelee hammaslääkäreitä osallistumaan vähintään 8-9 koulutuspäivään vuoden aikana (Suomen Hammaslääkäriliitto, 2014).

Hammaslääkärin ja lääkärin koulutuspolut ovat pitkiä ja voivat vaihdella keskimäärin vajasta kuudesta vuodesta viiteentoista vuoteen. Lääketieteellisiä opintoja pidetään lisäksi yleisesti vaativina ja opiskelua kuormittavana. Vuosia kestävä koulutuksen lisäksi lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden päivät ovat pitkiä täyttyen luennoista,

ryhmäopetuksesta ja kliinisestä harjoittelusta sairaalassa ja terveyskeskuksissa. Ludwig ym. (2015) ovat tutkineet yhdysvaltalaisen lääketieteen opiskelijoiden kokemaa stressiä ja riskiä sairastua masennukseen. Tutkimuksen mukaan sekä opiskelijoiden kokema stressin tunne että riski sairastua masennukseen kasvoivat merkittävästi opiskelujen ensimmäisen ja kolmannen vuoden aikana. Alzahemin, Van der Molenin, Alaujanin, Schmidtin ja Zamakhsharyn (2011) hammaslääkäriopiskelijoiden stressiä käsittelevän katsausartikkelin mukaan myös hammaslääkäriopiskelijoiden kokemassa stressin tunteessa näkyy selvä kasvu opiskelujen aikana. Neljäkymmentäyhdeksän artikkelia käsittävän katsausartikkelin mukaan opiskelijoiden stressin tunne oli suurempi kliinisten opintovuosien kuin prekliinisten vuosien aikana ja stressi aiheutui enimmäkseen opintojen kliinisten vaatimusten täyttämiseen liittyvistä paineista (Alzahem ym., 2011).

2.3 Lääkärin ja hammaslääkärin professio ja siihen kasvaminen

Lääketiede ja hammaslääketiede eroavat monista yliopistojen opiskelualoista siinä, että ne valmistavat opiskelijoita selkeästi tiettyyn ammattiin. Lääkärin ja hammaslääkärin ammatit ovat tarkoin kontrolloituja, jolloin ainoastaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) laillistamat henkilöt voivat harjoittaa lääkärin ja hammaslääkärin ammatteja (Opintopolku a, Opintopolku b, n.d.). Valvira myöntää laillistuksen lääketieteen ja hammaslääketieteen lisensiaateille valmistuneille henkilöille.

Lääkärit muodostavat keskeisen profession yhteiskunnassa. Sen tunnusmerkkejä ovat se, että ammattikunta itse määrittelee ammattiin johtavan (yliopisto)koulutuksen, ammatissa työskentelyyn tarvittavan asiantuntemuksen sekä kontrolloi ammatissa toimivien toimivaltaa (Konttinen, 1991). Professiolla on asiantuntemus, autonomia ja toimivallan määrittelyoikeus. Lääkärit ovat lakimiesten ja pappien ohella vanhimpia professioita, ja lääkäreitä onkin koulutettu yliopistoissa niiden perustamisesta lähtien (Reid, Dahlgren, Petocz & Dahlgren, 2008). Suomessa lääkärikoulutus alkoi vuonna 1635. Hammaslääkäreiden ammattikunta on professiona tuoreempi, sillä 1800-luvulle saakka hammassairauksia hoitivat joko lääkärit tai väliskärit. Suomessa hammaslääkäriprofessio syntyi vuonna 1892, kun hammaslääketieteen koulutus aloitettiin Aleksanterin yliopistossa. (Vuorela & Louhiala, 2013).

Lääkärikunta on sitoutunut noudattamaan ammatin harjoittamiseen liittyviä ammattieettisiä velvoitteita. Ammattieettisiä velvoitteita ovat esimerkiksi altruistinen toiminta eli se, että lääkäri sitoutuu edistämään ensisijaisesti potilaan etua, ylläpitämään omaa ammattitaitoaan ja noudattamaan yleisiä lääkärin etiikan periaatteita. Vastavuoroisesti yhteiskunta on antanut lääkäriprofessionille oikeuden taudinmääritykseen ja hoitoon. (Pasternack & Saarni, 2007). Altruistista toimintaa voidaan pitää Hippokrateen valan, johon nykyinen Suomessa vannottavaa lääkärinvala perustuu, kulmakivenä (Burks & Kobus, 2012). Nykyisessä lääkärinvalassa yksi vannottava kohta liittyy potilaan terveyden edistämiseen, sairaiden parantamiseen sekä kärsimysten lievittämiseen (Pelkonen & Louhiala, 2007). Pelkonen ja Louhialan (2007) mukaan toisen ihmisen auttaminen on lääkärintyössä se eettinen pohja, josta kaikki muu seuraa. Auttaminen on myös arkkiatri Risto Pelkonen (2013) mukaan lääkintätaidon humanistinen ydin.

Tästä syystä vuorovaikutustaitojen ja empatiakyvyn kehittymistä pidetään yleisesti tärkeänä lääketieteellisessä koulutuksessa (Hojat, Gonnella, Mangione, Nasca & Magee, 2003). Lääkärin vuorovaikutustaitoja voidaan pitää työkaluna, jonka avulla voidaan yhdistää lääkärin lääketieteellinen ammattitaito ja potilaan oma asiantuntemus itseään koskevista asioista (Eskola, 2007; Pyörälä & Hietanen, 2011). Helsingin yliopistossa vuorovaikutustaitoja ja ammatillista etiikkaa opetetaan lääketieteen ja hammaslääketieteen koulutusohjelmissa Opiskelijasta ammattilaiseksi (aiemmin Kasvaminen lääkäriksi/hammaslääkäri) –nimeä kantavilla opintojaksoilla, joiden sisältöihin kuuluu muun muassa ammattietiikan perusteet, potilas-lääkäri-vuorovaikutuksen perusteet sekä erilaisten tunnetilojen käsittely ja kohtaaminen. Tämän lisäksi opiskelijoiden vuorovaikutustaitoja testataan näyttelijäpotilaiden avulla lääketieteen koulutuksessa kuudentena ja hammaslääketieteen koulutuksessa neljäntenä opintovuonna OSCE (objective structured clinical examination) –testissä. OSCE –testi on simuloitu vastaanottotilanne, jossa testataan opiskelijan vuorovaikutustaitojen lisäksi ongelmanratkaisu- sekä kliinisiä taitoja.

Lääkäreiden ja hammaslääkäreiden koulutukseen liittyy omia sosiaalisia ja pedagogisia perinteitä. Näillä perinteillä on vaikutusta myös siihen, miten opiskelijat omaksuvat oman ammatillisen identiteettinsä opintojensa aikana. Lääkärin ammatti-identiteetti alkaa muovautua jo opintojen alkuvaiheessa ja kasvu profession tapahtuu esimerkiksi osallistumalla asiantuntijakäytäntöihin ja samaistumalla roolimalleihin läpi opintojen (Holmberg-

Marttila, Turunen, Helminen & Pimiä, 2007). Profession kouluttamiseen liittyy siis tarvittavien tietojen ja taitojen opettamisen lisäksi myös historian ja traditioiden, sosiaalisten käytäntöjen ja profession liittyvien diskurssien välittäminen opiskelijoille (Reid ym., 2008). Näin ollen myös esimerkiksi vuorovaikutustaitojen ja niihin liittyvien altruistisen toiminnan ja empatiakyvyn opettamisen voidaan ajatella olevan merkittävä osa lääkärin tai hammaslääkärin profession kasvattamista.

3 Opiskelumotivaatio ja kiinnostus

3.1 Motiiveista motivaatioon

Kysymykset siitä mikä saa ihmisen liikkeelle ja mikä ajaa meidät esimerkiksi opiskelemaan, urheilemaan tai tekemään työtä, ovat olennaisia puhuttaessa motivaatiosta. Motivaatiotutkimus on kiinnostunut yksilön käyttäytymisen suuntautumisesta sekä siihen liittyvästä energiasta (Deci & Ryan, 1985). Aikaisemmin motivaatiota pidettiin yksilön melko muuttumattomana henkilökohtaisena ominaisuutena, mutta nykyään tutkijat korostavat motivaation aihe- ja kontekstisidonnaisuutta (Heikkilä & Lonka, 2006). Tutkijoiden lisäksi motivaatiotutkimus kiinnostaa esimerkiksi monia opettajia, valmentajia, vanhempia ja esimiehiä, koska motivoituneet yksilöt ovat aikaansaavia useilla eri elämän alueilla. Motivaatio on tiiviisti kytköksissä oppimiseen, minkä lisäksi sillä on todettu olevan positiivinen vaikutus opiskelijoiden hyvinvointiin, akateemiseen menestykseen sekä oppimisen lähestymistapoihin (ks. esim. Vansteenkiste ym., 2005 & Kyndt ym., 2011).

Motivaation kantasana on motiivi, jolla viitataan yleensä esimerkiksi yksilön tarpeisiin, haluihin, vietteihin, sisäisiin yllykkeisiin sekä palkkioihin ja rangaistuksiin (Peltonen & Ruohotie, 1992). Motiivit siis virittävät yksilön käyttäytymistä johonkin tiettyyn suuntaan. Motivaatiolla puolestaan tarkoitetaan motiivien aikaansaamaa tilaa (Peltonen & Ruohotie, 1992). Tässä tutkimuksessa kysyttäessä opiskelijoiden motiiveja hakeutua opiskelemaan lääkäriksi/hammaslääkäriksi, haetaan vastaajien toiminnan taustalla olevia mahdollisia syitä, yllykkeitä, haluja ja tavoitteita, jotka ovat saaneet opiskelijat hakeutumaan opintojen pariin. Peltonen ja Ruohosen (1992) mukaan motiivit ovat päämääräsuuntautuneita, mutta ne voivat olla joko tiedostettuja tai tiedostamattomia. Keskityn tässä tutkimuksessa opiskelijoiden itse tunnistamiin, tietoihin motiiveihin, jolloin mahdolliset

tiedostamattomat motiivit jäävät tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Kysyttäessä opiskelijoiden motiiveja on taustalla ajatuksena, että nämä motiivit kertovat jotain opiskelijoiden motivaatiosta opiskella lääketiedettä tai hammaslääketiedettä.

Motivaatiotutkimus ei muodosta yhtenäistä kokonaisuutta, vaan pikemminkin teorioiden kokoelman, joka lähestyy ihmisen motivaatiota synnyttäviä ja ylläpitäviä tekijöitä eri näkökulmista. Erilaiset motivaatioteoriat eroavat toisistaan mm. siinä, keskitytäänkö niissä motivaation määrään vai laatuun (Kusurkar, Ten Cate, Vos, Westers & Croiset, 2012). Motivaation määrässä on kyse siitä, onko motivaatio voimakasta vai heikkoa. Motivaation laadulla viitataan siihen, onko yksilön motivaatio lähtöisin sisäisistä vai ulkoisista tekijöistä. Tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan motivaatiota sen laadun näkökulmasta. Erityisenä kiinnostuksen kohteena on, millaista motivaatiota opiskelijoiden ilmaisemat motiivit ilmentävät. Decin ja Ryanin (1985) itsemääräämisteoria keskittyy motivaation laatuun. Teorian mukaan ihmisen toiminnan ollessa itsemäärättyä, ihminen toimii omasta valinnastaan velvollisuuden tai pakon sijaan (Deci & Ryan, 1985). Vaikka itsemäärääminen on Decin ja Ryanin (1985) mukaan ihmisestä itsestään lähtöisen oleva toiminto, ympäristön on mahdollista vaikuttaa sen ilmenemiseen tukemalla sitä tai vastustamalla sitä. Ympäristöllä on siis vaikutus siihen, millaisena yksilön motivaatio ilmenee.

Teoriassaan Ryan ja Deci (2000) esittävät motivaation jakautuvan erilaisiin muotoihin sen perusteella, minkälaisia syitä tai päämääriä yksilöt antavat toiminnalleen. Itsemääräämisteorialla on sovellettu useilla eri tutkimusaloilla, joita ovat oppimisen lisäksi esimerkiksi organisaatiotutkimus, terveyden ja lääketieteen tutkimus sekä fyysisen aktiivisuuden tutkimus (Deci & Ryan, 1985). Itsemääräämisteorialla on hyödynnetty paljon myös lääketieteellisen koulutuksen kehittämisessä ja siihen liittyvässä tutkimuksessa (ks. esim. Kusurkar ym., 2011; Ten Cate, Kusurkar, & Williams, 2011).

3.1.1 Sisäinen ja ulkoinen motivaatio motivaatiojatkumolla

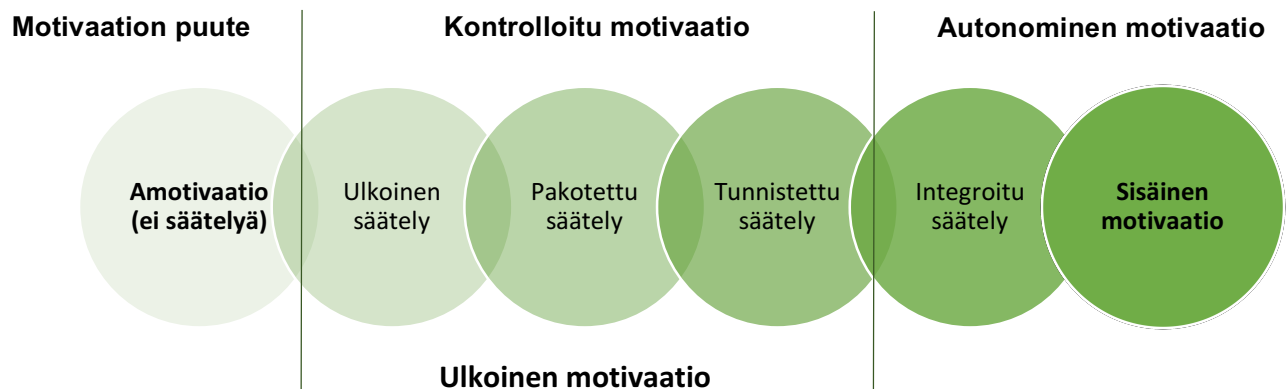
Decin ja Ryanin (1985) mukaan motivaatio voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen sen perusteella, minkälaisia vaikuttimia yksilön toiminnan taustalla on. Yksilö toimii sisäisen motivaation perusteella silloin, kun hän tekee jotain puhtaasti tekemisen ilosta tai kiinnostuksesta. Ulkoisen motivaation ajamana ihminen toimii silloin, kun hän uskoo toiminnan johtavan johonkin erilliseen, itselleen suotuisaan päämäärään (Ryan & Deci, 2000).

Esimerkiksi yliopisto-opiskelija voi opiskella siksi, että hän on aidosti kiinnostunut valitsemastaan opiskelualasta, jolloin hänen toimintansa on sisäisesti motivoitunutta. Jos opiskelija kuitenkin opiskelee saavuttaakseen jonkin erillisen päämäärän, kuten arvostetun ammatin, on hänen toimintansa ulkoisesti motivoitunutta. Sisäisen ja ulkoisen motivaation eri muodot voidaan sijoittaa jatkumolle, jonka toisessa ääripäässä on amotivaatio ja toisessa päässä sisäinen motivaatio. Amotivaatiolla viitataan motivaation määrään ja oikeastaan sen täydelliseen puuttumiseen, jolloin yksilön toiminnasta puuttuu tarkoituksellisuus eikä hän näe yhteyttä oman toimintansa ja sen seurauksien välillä (Ryan & Deci, 2000).

Amotivaation ja sisäisen motivaation välille sijoittuvat jatkumolla ulkoisen motivaation muodot, jotka ovat ulkoinen säätely, pakotettu säätely, tunnistettu säätely ja integroitu säätely (Ryan & Deci, 2000). Ulkoisen motivaation muodot eroavat toisistaan siinä, kuinka autonomista yksilön toiminta on (Ratelle, Guay, Vallerand, Larose & Senécal, 2007). Jos yksilön toiminta on ulkoisesti säädeltyä, se on ulkoisten vaatimusten tai mahdollisten palkkioiden ohjaamaa. Tällöin yksilö toimii esimerkiksi välttääkseen jonkin rangaistuksen tai saadakseen toiminnasta luvassa olevan palkkion. Pakotettu säätely on ulkoisen säätelyn tapaan ulkoisesti kontrolloitua, sillä siinä yksilö toimii ulkoisen paineen ohjaamana välttääkseen ahdistuksen tai syyllisyyden tunteita tai tunteakseen ylpeyttä. Pakotettu säätely eroaa ulkoisesta säätelystä kuitenkin siinä, että pakotetussa säätelyssä yksilö kokee toimintansa sisäisesti säädellyksi, vaikka todellisuudessa sitä ohjaavat ulkoiset vaikutteet. Tunnistetussa säätelyssä yksilö kokee toimintansa olevan henkilökohtaisesti merkityksellistä ja ymmärtää sen olevan sisäisesti säädeltyä. Toiminta on kuitenkin edelleen ulkoisen motivaation ohjaamaa, sillä sitä ohjaa jokin ulkoinen tavoite. Esimerkiksi opiskelija voi lukea tenttiin ahkerasti, sillä hän tiedostaa tentissä kysyttävien asioiden olevan merkityksellisiä tulevien työtehtävien kannalta. Kaikkein autonomisin ulkoisen motivaation muoto on integroitu säätely. Siinä yksilö on sisäistänyt käyttäytymisen säätelyn olevan lähtöisin hänestä itsestään. Yksilö ei osallistu toimintaan ulkoisten päämäärien takia, vaan kokee sen olevan itselleen tärkeää. Toiminta ei kuitenkaan ole sisäisesti motivoitunutta, koska yksilö ei toimi puhtaasti tekemisen ilosta, vaan hänellä on mahdollisesti jokin itse toimintaan liittymätön tavoite (Ryan & Deci, 2000.)

Sisäisesti motivoitunut yksilö tekee jotain siksi, että hän on aidosti kiinnostunut siitä tai nauttii tekemästään (Ryan & Deci, 2000). Deci ja Ryan (1985) käyttävät esimerkkinä

sisäisesti motivoituneesta toiminnasta lasten leikkimistä. Leikkimiseen ei kuulu tavoitteita, vaan sitä tehdään puhtaasta leikkimisen ilosta. Uteliaisuus ja spontaanius ohjaavat leikkiä, eikä se tarvitse erillistä suuntaa tai ulkoista vahvistusta. Sisäisesti motivoitunut toiminta on täysin autonomista, jolloin yksilö osallistuu toimintaan omasta tahdostaan ja siitä saatavan mielihyvän takia (Deci & Ryan, 2000). Sisäisesti motivoitunut opiskelija opiskelee puhtaasti oman kiinnostuksensa takia, ei esimerkiksi opiskelusta seuraavien mahdollisten positiivisten vaikutusten vuoksi. Sisäisen ja ulkoisen motivaation lisäksi motivaation laatua kuvaavat muodot voidaan jaotella myös autonomiseen ja kontrolloituun motivaatioon. Autonomisia motivaation muotoja ovat sisäinen motivaatio ja integroitu säätely ja kontrolloidun motivaation muotoja puolestaan ulkoinen, pakotettu ja tunnistettu säätely (Kusurkar ym., 2012). Kuvio 1 kuvaa tätä jaottelua autonomiseen ja kontrolloituun motivaatioon motivaatiojatkumolla Decin ja Ryanin (2000) teoriaa mukaillen. Käytän tässä tutkimuksessa selkeyden vuoksi sisäinen motivaatio – ulkoinen motivaatio –jaottelua, mutta useissa aiemmissa tässä työssä kuvaamissani tutkimuksissa käytetään myös jaottelua autonomiseen ja kontrolloituun motivaatioon.

Kuvio 1. Motivaatiojatkumo Deciä & Ryania (2000, 237) mukaillen

3.1.2 Sisäinen motivaatio ja kolme psykologista perustarvetta

Sisäisen motivaation voidaan nähdä kumpuavan yksilöiden sisältä, mutta toisaalta sisäistä motivaatiota esiintyy myös yksilön ja erilaisten toimintojen välillä. Yksilö voi olla sisäisesti motivoitunut joidenkin tehtävien suorittamiseen, mutta toisten tehtävien suorittamiseen hän voi olla ulkoisesti motivoitunut. Kaikki yksilöt eivät ole sisäisesti motivoituneita mihinkään erityiseen toimintaan (Ryan & Deci, 2000). Ryan ja Deci (2000) esittävät, että sisäistä motivaatiota esiintyy yksilöillä vain tiettyjen ehtojen täyttyessä. Jotta yksilön toi-

minta olisi sisäisesti motivoitunutta, tulee kolmen psykologisen perustarpeen, koetun autonomian, koetun pätevyyden sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tulee täyttyä. Nämä psykologiset perustarpeet ovat Ryanin ja Decin (2000) mukaan universaaleja.

Koetulla autonomialla viitataan siihen, että yksilö kokee voivansa itse vaikuttaa omaan toimintaansa ja sen säätelyyn (Deci & Ryan, 1985). Koetulla autonomialla on keskeinen asema itsemääräämisteoriassa, sillä sen määrä ratkaisee, toimiiko yksilö sisäisen vai ulkoisen motivaation ohjaamana (Deci & Ryan, 2000). Yksilö kokee autonomian määrän ja sitä myötä myös kiinnostuksen vähenevän silloin kun toimintaa kontrolloidaan tai ohjataan ulkopuolelta (Deci & Ryan, 2000). Esimerkiksi koulussa opettaja voi edistää opiskelijoiden koettua autonomiaa pyrkimällä minimoimaan opiskelijoiden suoritusten arviointiin liittyvää painotusta ja korostamalla opiskelijoiden valinnanvapautta opiskeluun liittyvissä asioissa (Niemiec & Ryan, 2009).

Autonomian tunteen lisäksi yksilön kokema pätevyyden tunne on yhteydessä sisäisen motivaation syntymiseen. Koetulla pätevyydellä viitataan yksilön kokemukseen omista kyvyistään (Deci & Ryan, 1985). Deci ja Ryan (2000) ovat todenneet positiivisen palautteen edistävän sisäisen motivaation esiintymistä ja negatiivisen palautteen puolestaan vähentävän sisäistä motivaatiota. Niemiecin ja Ryanin (2009) mukaan opettajat voivat tukea opiskelijoiden pätevyyden kokemuksia tarjoamalla heille sopivan haastavia tehtäviä sekä antamalla palautetta, joka edistää opiskelijoiden menestymistä sekä lisää pystyvyyskokemuksia. Bandura (1977) on tutkinut yksilöiden pystyvyyskokemuksia ja määrittelee minäpystyvyyden tarkoittavan yksilön uskomuksia omasta kyvykkyydestään haluttujen tavoitteiden saavuttamisessa. Usko omiin kykyihinsä puolestaan motivoi yksilöä oppimaan uutta (Bandura, 1977).

Kolmas sisäisen motivaation syntymiselle ja säilymiselle olennainen perustarve on sosiaalinen yhteenkuuluvuus. Yksilöillä on perustavanlaatuinen tarve tuntea yhteenkuuluvuutta toisiin ihmisiin, tulla hyväksytyksi ryhmässä ja kokea olevansa pidetty muiden silmissä (Deci & Ryan, 2000). Sosiaalinen ympäristö voi toiminnallaan joko edistää tai estää yksilön perustarpeiden tyydyttymistä (Deci & Ryan, 2000). Luokkahuonekontekstissa sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tarve liittyy opiskelijan kokemuksiin siitä, että opettaja on aidosti kiinnostunut opiskelijasta ja arvostaa tätä (Niemiec & Ryan, 2009). Opis-

kelijat, jotka kokevat tulevansa arvostetuiksi ja pidetyiksi luokkahuoneessa, toimivat todennäköisemmin autonomisempien motivaatiotyyppien ohjaamana kuin opiskelijat, jotka kokevat tulevansa torjutuiksi luokkahuoneessa (Niemiec & Ryan, 2009). Decin ja Ryanin (2000) mukaan tunne sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta ei ole kaikissa tilanteissa kuitenkaan yhtä merkittävä sisäisen motivaation ylläpitämiselle kuin koettu autonomia ja pätevyys. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi sellaiset toiminnot, jotka suoritetaan eristyksissä muista, kuten yksin pelaaminen ja patikointi, mutta jotka voivat kuitenkin olla sisäisen motivaation ohjaamia.

Kolmen psykologisen perustarpeen täyttymisen on todettu olevan yhteydessä yksilön hyvinvointiin (Deci & Ryan, 2000). Esimerkiksi Chen ym. (2015) raportoivat psykologisten perustarpeiden tyydyttymisen korreloivan positiivisesti yksilön hyvinvoinnin kanssa neljässä kulttuurisesti toisistaan poikkeavassa maassa. Tämän lisäksi he totesivat tyydyttymättä jääneiden tarpeiden olevan yhteydessä yksilöiden pahoinvointiin. Tämä pahoinvointi näkyi esimerkiksi tutkittavien raportoimina masennusoireina (Chen ym., 2015).

3.1.3 Motivaation laatu oppimisen ja opiskelun näkökulmasta

Psykologisten perustarpeiden tyydyttyminen on yhteydessä hyvinvoinnin lisäksi myös oppimiseen. Autonomisesti motivoitunut, omaan kyvykkyyteensä uskova opiskelija haluaa vapaaehtoisesti omistaa aikaansa opiskeluun ja suoriutuu opiskelun tuomista haasteista (Niemiec & Ryan, 2009). Ratelle, Guay, Vallerand, Larose & Senécal (2007) raportoivat lukiolaisten ja korkeakouluopiskelijoiden motivaatioprofiileja koskevassa tutkimuksessaan autonomisemmin motivoituneiden opiskelijoiden olevan pitkäjänteisempiä opinnoissaan kuin opiskelijoiden, jotka olivat kontrolloidusti motivoituneita. Vansteenkiste ym. (2009) ovat puolestaan tutkineet lukiolaisten ja korkeakouluopiskelijoiden motivaatioprofiilien merkitystä oppimistulosten kannalta. Heidän saamansa tulokset osoittivat, että opiskelijat, jotka sijoittuvat laadukkaan motivaation ryhmään (korkea autonomia ja matala kontrolloitu motivaatio), olivat tutkimuksen mukaan päättäväisempiä, tehokkaampia kognitiivisissa prosesseissa ja suoriutuivat tehtävistään paremmin kuin opiskelijat, joiden profiiliin kuului matala autonomia ja korkea kontrolloitu motivaatio. Lisäksi kontrolloitu motivaatio yhdistettynä stressin kokemukseen vaikutti aiheuttavan opiskelijoilla prokrastinaatiota eli opintojen lykkäämistä ja välttelyä (Vansteenkiste ym., 2009).

Autonominen motivaatio näyttäisi olevan positiivisesti yhteydessä opiskelijoiden pitkäjänteisyyden ja tehokkaamman kognitiivisen prosessoinnin lisäksi myös laadukkaampiin opiskelustrategioihin (Kusurkar, ym., 2012). Kusurkarin ym. (2012) lääketieteen opiskelijoiden opiskelumotivaatiota mitanneen tutkimuksen mukaan autonomisesti motivoituneet opiskelijat olivat todennäköisemmin syväsuuntautuneita opinnoissaan kuin kontrolloidusti motivoituneet opiskelijat. Niemisen (2011) väitöskirjatutkimuksessa lääketieteen opiskelijoiden syväsuuntautunut lähestymistapa oli yhteydessä parempiin arvosanoihin. Syväsuuntautuneisuus lääketieteen opinnoissa näkyi pyrkimyksestä ymmärtää, yhdistää tietoa sekä tiedon kriittisenä arviointina (Nieminen, 2011).

Myös Kyndt ym. (2011) ovat tutkineet autonomisen ja kontrolloidun motivaation vaikutusta korkeakouluopiskelijoiden opiskelun lähestymistapoihin. Heidän saamansa tulokset osoittivat, että autonominen motivaatio on positiivisesti yhteydessä syväsuuntautuneeseen oppimiseen ja negatiivisesti yhteydessä pintasuuntautuneeseen oppimiseen erityisesti silloin, kun opiskelijat kokevat opinnot tavallista kuormittavimmiksi. Mitä autonomisemmin motivoituneita opiskelijat olivat, sitä vähemmän he myös kokivat, ettei heillä ole tarpeeksi tietoa opiskeluun liittyvien tehtävien ratkaisemiseen. Näin ollen opiskelumotivaatiolla on Kyndtin ym. (2011) mukaan epäsuora vaikutus oppimisen lähestymistapoihin.

Decin ja Ryanin (2000) mukaan psykologisten perustarpeiden tyydyttyminen mahdollistaa sisäisen motivaation syntymisen, joka puolestaan vaikuttaisi useamman tutkimuksen valossa olevan yhteydessä laadukkaampaan oppimiseen ja opiskeluun. Aidosti opiskelusta kiinnostuneet opiskelijat kykenevät säätelemään oppimistaan tehokkaammin ja panostavat syväsuuntautuneeseen oppimiseen erityisesti silloin, kun opinnot tuntuvat kuormittavilta. Autonomisen motivaation näkökulmasta opiskelijan sopiva työtaakka on Kyndtin ym. (2011) mukaan erityisen tärkeää. Opiskelijoilta tulee vaatia riittävästi, jotta he pysyvät motivoituneina, mutta toisaalta liiallisen kuormittavuuden aiheuttamat vaatimukset saattavat lannistaa heitä ja ohjata pintasuuntautuneeseen opiskeluun. Vansteenkisten ym. (2009) mukaan opiskelijoiden kiinnostusta ja laadukasta motivaatiota on mahdollista ylläpitää tarjoamalla heille opiskeluympäristön, joka tukee kolmen psykologisen perustarpeen, autonomisuuden, pätevyyden tunteen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tunteen, tyydyttymistä.

3.2 Kiinnostus

3.2.1 Kiinnostus tieteellisenä käsitteenä

Kiinnostuksen nähdään olevan merkittävä tekijä sisäisen motivaation selittäjänä. Sanana kiinnostus esiintyy usein myös esimerkiksi opiskelijoiden arkipäiväisissä keskusteluissa. Opiskelija voi kertoa olevansa kiinnostunut omasta opiskelualastaan, mutta tämän lisäksi hän voi ilmaista olevansa kiinnostunut esimerkiksi lukemisesta ja eläinten hoidosta. Arkielämän lisäksi kiinnostus psykologisena muuttujana on ollut tutkijoiden mielenkiinnon kohteena jo 1800-luvun loppupuolelta saakka (Renninger & Hidi, 2011). Kiinnostuksesta tieteellisenä käsitteenä ei kuitenkaan ole olemassa yhtenäistä teoriaa ja tutkijat ovat lähestyneet sitä useista eri näkökulmista (Renninger & Hidi, 2011). Useimmat tutkijat ovat kuitenkin Renningerin ja Hidin (2011) mukaan samaa mieltä seuraavista kiinnostuksen määritelmistä.

Kiinnostus voidaan nähdä psykologisena tilana, johon liittyy kasvanut, kohteeseen kiinnittynyt huomio, voimakas keskittyminen sekä positiiviset tunnereaktiot (Hidi, 2006). Kiinnostus eroaa muista motivaatioon liittyvistä tekijöistä siinä, että siihen liittyy sekä tunneperäinen että kognitiivinen komponentti (Hidi & Renninger, 2006). Kiinnostus on Hidin ja Renningerin (2006) mukaan aina seurausta yksilön ja kohteen välisestä vuorovaikutuksesta. Kiinnostuksen herääminen lähtee yksilöstä itsestään, mutta kohde ja ympäristö määrittävät kiinnostuksen suunnan sekä vaikuttavat sen kehittymiseen (Hidi & Renninger, 2006). Kiinnostuksella voidaan siis nähdä olevan aina jokin kohde ja esimerkiksi opiskelija voi olla kiinnostunut tietystä oppiaineesta, aiheesta tai tehtävästä. Yksilö ei kuitenkaan välttämättä ole aina tietoinen heränneestä kiinnostuksestaan (Renninger & Hidi, 2011). Herännyt kiinnostus voidaan kuitenkin todentaa seuraamalla aivoissa tapahtuvaa aktivaatiota, jolloin kiinnostuksella voidaan nähdä olevan aina fysiologinen ja neurologinen perusta (Renninger & Hidi, 2011).

Sen lisäksi, että kiinnostus voidaan nähdä psykologisena tilana, voidaan sen ajatella olevan myös osa yksilön persoonallisuutta (Silvia, 2006). Tällöin kiinnostuksen nähdään olevan yhteydessä esimerkiksi sellaisiin persoonallisuudenpiirteisiin, kuten uteliaisuus ja avoimuus kokemuksille. Kiinnostuksella osana yksilön persoonallisuutta nähdään olevan suotuisia vaikutuksia motivaation kannalta; uteliaisuus uusia asioita kohtaan voi laajentaa yksilön kokemusmaailmaa (Silvia, 2006). Nojautun tässä tutkimuksessa kuitenkin Hidin

ja Renningerin (esim. Hidi & Renninger 2006, Renninger & Hidi 2011, Hidi 2006) sekä Krappin (2002, 2005) näkemykseen kiinnostuksesta psykologisena tilana. Hidin, Renningerin ja Krappin mukaan kiinnostuksella on ainutlaatuinen motivoiva rooli erityisesti oppimisessa.

3.2.2 Tilannesidonnainen ja henkilökohtainen kiinnostus

Hidin ja Renningerin (2011) mukaan kiinnostuksesta voidaan erottaa tilannekohtainen kiinnostus ja henkilökohtainen kiinnostus. Tilannesidonnaisen kiinnostuksen herääminen vaatii jonkun ympäristössä olevan tekijän, johon yksilö kiinnittää erityistä huomiota ja tarkkaavaisuutta (Hidi & Renninger, 2011). Herännyt tilannesidonnainen kiinnostus saa yksilössä aikaan tunnereaktion, joka voi kestää pidempään tai sammua melko lyhyessä ajassa. Henkilökohtainen kiinnostus puolestaan on suhteellisen pysyvä tila, joka kehittyy hitaammin kuin tilannekohtainen kiinnostus. Tilannekohtainen kiinnostus toimii kuitenkin ponnahduslautana henkilökohtaisen kiinnostuksen kehittymiselle. Kiinnostus kehittyy Hidin ja Renningerin (2006) mukaan vaihe vaiheelta tilannekohtaisesta kiinnostuksesta henkilökohtaiseen kiinnostukseen. Henkilökohtaiseen kiinnostukseen kehittymiseen liittyy erityisesti tiedon lisääntyminen, positiiviset tunteet sekä kasvanut arvostus kiinnostuksen kohdetta kohtaan (Hidi, 2006). Jokaiseen kiinnostuksen vaiheeseen liittyy Hidin ja Renningerin (2006) mukaan sekä kognitiivinen että tunnekomponentti, mutta niiden rooli korostuu erityisesti myöhemmissä kiinnostuksen vaiheissa. Kiinnostuksen aikaisemmissa vaiheissa positiivisilla tunteilla on enemmän merkitystä, sillä tällöin yksilön tieto kiinnostuksen kohteesta voi vielä olla vähäistä. Myöhemmissä kiinnostuksen vaiheissa lisääntyneen tiedon määrä merkitys kuitenkin korostuu. Suuri määrä tietoa jostain kohteesta ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita, että yksilö olisi siitä erityisen kiinnostunut. Merkityksellistä kiinnostuksen kehittämisessä onkin tiedon ja positiivisten tunteiden vuorovaikutus (Hidi & Renninger, 2006).

Hidi ja Renninger (2006) kuvaavat kiinnostuksen kehittymistä tilannesidonnaisesta henkilökohtaiseen kiinnostukseen nelivaiheisen mallin avulla. Tämän mallin mukaan tilannekohtainen kiinnostus voi toimia alustana henkilökohtaisen kiinnostuksen kehittymiselle. Mallin mukaan kiinnostuksen ensimmäinen vaihe on sytytetty tilannekohtainen kiinnostus. Tällainen kiinnostus liittyy lyhytaikaisiin muutoksiin yksilön tunneperäisessä sekä kognitiivisessa prosessoinnissa ja viriää usein jostain yllättävästä tai ristiriitaisesta

ympäristöön liittyvästä tekijästä (Hidi & Renninger, 2006). Kun kiinnostus syvenee, sytytetty tilannekohtainen kiinnostus voi muuttua ylläpidetyksi tilannekohtaiseksi kiinnostukseksi. Ylläpidettyyn tilannekohtaiseen kiinnostukseen liittyy yksilön intensiivisempi keskittyminen sekä sinnikkyys, jotka kestävät pidemmän aikaa kuin sytytetyssä kiinnostuksessa (Hidi & Renninger, 2006). Ylläpidetty tilannekohtainen kiinnostus voi kehittyä kehkeytyväksi henkilökohtaiseksi kiinnostukseksi, joka on aikaisempia vaiheita pysyvämpi tila ja johon liittyy laajempi tieto aiheesta sekä kasvanut arvostus kiinnostuksen kohdetta kohtaan. Myös neljänteen vaiheeseen, hyvin kehittyneeseen henkilökohtaiseen kiinnostukseen liittyvät nämä piirteet, mutta ne esiintyvät aiempaa intensiivisessä muodossa (Hidi & Renninger, 2006). Hyvin kehittyneen henkilökohtaisen kiinnostuksen omaava opiskelija arvostaa tilanteita, joissa hän pääsee aina uudelleen syventymään kiinnostuksen kohteena olevaan tehtävään tai aiheeseen. (Hidi & Renninger, 2006.)

Henkilökohtainen kiinnostus on yleensä lähtöisin yksilöstä itsestään, kun taas tilannesidonnainen kiinnostus on usein ulkoisesti tuettua (Hidi & Renninger, 2006). Myös henkilökohtainen kiinnostus voi kuitenkin hyötyä ulkoisesta tuesta. Esimerkiksi jokin esikuva, kuten opiskelutoveri tai alan asiantuntija, kuten opettaja, voi auttaa lisäämään opiskelijan ymmärrystä aiheesta (Hidi & Renninger, 2006). Ympäristön tuki on keskeistä jokaisessa kiinnostuksen vaiheessa, sillä ilman sitä kiinnostus voi taantua tai jopa kadota kokonaan (Hidi & Renninger, 2006). Tilannekohtaisen kiinnostuksen kehittyminen henkilökohtaiseksi kiinnostukseksi vaatii ulkopuolisen tuen lisäksi yksilöltä pitkäkestoista perehtymistä ja sitoutumista kiinnostuksen kohteeseen (Hidi & Renninger, 2006). Henkilökohtaisen kiinnostuksen kehittymiseen liittyy olennaisesti myös yksilön tiedot kiinnostuksen kohteena olevasta aiheesta. Hidin ja Renningerin (2006) mukaan henkilökohtainen kiinnostus ei voi syntyä ilman aiempaa tietoa kiinnostuksen kohteesta. Tätä näkemystä tukee Alexanderin, Jettonin ja Kullikowichin (1995) tutkimus, jonka mukaan yksilön aikaisempi tieto aiheesta korreloi positiivisesti syventyneen kiinnostuksen kanssa.

Vaikka Hidin & Renningerin (2006) esittelemä teoria kiinnostuksen kehittymisestä onkin kuvattu progressiivisesti etenevänä, nelivaiheisena mallina, tilannesidonnaisen kiinnostuksen kehittyminen henkilökohtaiseksi kiinnostukseksi ei ole itsestään selvää. Hidi & Renninger (2006) korostavat, ettei tilannesidonnainen kiinnostus ei kehity henkilökohtaiseksi kiinnostukseksi suinkaan aina ja vain toisinaan henkilökohtainen kiinnostus muuttuu hyvin kehittyneeksi kiinnostukseksi. Kiinnostus kehittyy henkilökohtaiseksi

vain silloin, kun yksilö kokee toiminnan itselleen merkitykselliseksi ja arvokkaaksi (Renninger, 2000).

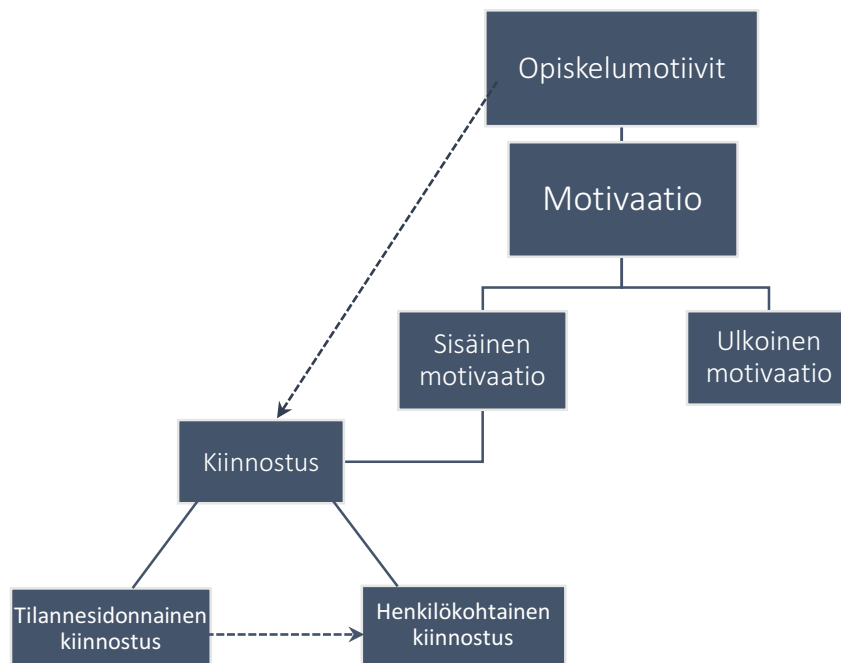
Krapp (2005) on esittänyt, että kiinnostuksen kehittyminen, samoin kuin sisäisen motivaation syntyminen (Deci & Ryan, 2000) edellyttää kolmen psykologisen perustarpeen tyydyttymistä. Krappin (2005) mukaan perustarpeiden tyydyttymiseen liittyvillä kokemuksilla on vaikutusta kiinnostuksen syntymisen ja ylläpidon kannalta. Kokemukset autonomiasta, pätevyydestä ja sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta tarjoavat yksilölle positiivista emotionaalista palautetta ja edistävät näin kiinnostuksen kehittymistä (Krapp, 2002). Tätä näkemystä tukee esimerkiksi Tsain, Kunterin, Lüdtken, Trautwein ja Ryanin tutkimus (2008), jossa todettiin opiskelijoiden autonomiaa tukevan luokkahuoneympäristön olevan positiivisesti yhteydessä opiskelijoiden kiinnostukseen. Myös Krapp (2002) esittää kiinnostuksen kehittyvän tilannesidonnaisesta henkilökohtaiseen, mutta näkee kehittymisen tapahtuvan kolmen vaiheen kautta Hidin ja Renningerin (2006) nelivaiheisen mallin sijaan. Nämä kolme vaihetta ovat heräävä tilannesidonnainen kiinnostunut, stabilisoitunut tilannekohtainen kiinnostus ja henkilökohtainen kiinnostus ja ne ovat verrattavissa Hidin ja Renningerin (2006) nelivaiheisen mallin vaiheisiin. Krappin (2005) mukaan kiinnostuksen kehittyminen tapahtuu osittain yksilön tietoisien kognitiivisten prosessien kautta ja osittain tiedostamattomalla tasolla.

Tsai ym. (2008) esittävät, ettei tilannesidonnaista ja henkilökohtaista kiinnostusta ole aina mielekäästä erottaa toisistaan, sillä kiinnostus syntyy usein sekä tilannekohtaisista tekijöistä että yksilöllisistä ominaisuuksista. Tsain ym. (2008) luokkahuoneympäristössä teettämässä tutkimuksessa selvisi, että opiskelijoiden kiinnostus on harvoin pelkästään henkilökohtaisen kiinnostuksen herättämää, vaikka henkilökohtainen kiinnostus aiheeseen olisi erityisen vahvaa. Tällöin myös tilannekohtaisilla tekijöillä, kuten oppimisympäristöllä ja opettajan toiminnalla, voi olla merkittävä vaikutus kiinnostuksen kehittymiseen (Tsai ym., 2008). Erityisesti opiskelijoiden autonomiaa tukevan oppimisympäristön on todettu olevan yhteydessä opiskelijoiden kasvavaan kiinnostukseen opiskeltavasta aiheesta (Tsai ym., 2008).

3.2.3 Kiinnostus ja motivaatio opiskelumotiiveissa

Kiinnostuksesta ja sisäisestä motivaatiosta puhutaan usein rinnakkaisina ja jopa rinnastettavina käsitteinä. Todellisuudessa näiden käsitteiden välillä voidaan tutkijoiden mukaan

tehdä selkeä ero. Hidi (2000) mukaan tilannesidonnainen ja henkilökohtainen kiinnostus voidaan nähdä sisäisen motivaation käsitteen alle kuuluvina yksittäisinä motiiveina. Sisäisen motivaation teoriaa voidaan myös soveltaa laajemmin yksilön toimintaan eri elämänaalueilla, kun taas kiinnostuksen avulla voidaan selittää juuri sitä miksi opiskelija on motivoitunut opiskelemaan jotain tiettyä aihetta tai miksi hän toimii jollain tietyllä tavalla (Hidi, 2000). Kuvio 2 kuvaa tässä tutkimuksessa käytettyjen teoreettisten käsitteiden, eli motiivien, motivaation ja kiinnostuksen, välisiä yhteyksiä mukaillen Hidiä (2000) sekä Ryania ja Decia (2000). Tässä tutkimuksessa motivaatiolla tarkoitetaan opiskelumotiivien aikaansaamaa tilaa (ks. luku 3.1). Kiinnostus voidaan puolestaan nähdä yhtenä sisäistä motivaatiota ilmentävänä opiskelumotiivina.

Kuvio 2. Tutkimuksen teoreettisten käsitteiden väliset yhteydet

Hidin (2006) mukaan kiinnostus voidaan nähdä yhtenä oppimista motivoivana osatekijänä, joka on aina kytkeytynyt johonkin kohteeseen. Kiinnostuksen käsitteen avulla voidaan siis osittain selittää miksi yksilö on motivoitunut toimimaan tietyllä tavalla. Sekä kiinnostuksen käsitettä, että sisäisen ja ulkoisen motivaation teoriaa on hyödynnetty tutkimuksissa, joissa tarkoituksena on ollut selvittää motiiveja yksilöiden opiskelualavalintojen taustalla. Esimerkiksi Mikkonen, Heikkilä, Ruohoniemi ja Lindblom-Ylänne (2009) ovat tutkineet, kuinka yliopisto-opiskelijat selittävät alavalintojaan kolmessa eri tiedekunnassa: eläinlääketieteellisessä, humanistisessa ja oikeustieteellisessä. Mikkonen ym.

(2009) jaottelivat opiskelijoiden vastaukset kahteen pääkategoriaan, kiinnostuksella perusteltuihin motiiveihin sekä tulevaisuuden työhön liittyviin motiiveihin. Kiinnostus oli suosituin yksittäinen opiskelumotiivi, ja jopa 60 prosenttia opiskelijoista mainitsi sen jossain muodossa vastauksissaan. Tulevaisuuden työhön liittyvistä motiiveista osa liittyi esimerkiksi tietyn profession tai tulotason saavuttamiseen, jolloin Mikkonen ym. (2009) luokittelevat ne ulkoista motivaatiota kuvaaviksi. Suurimmassa osassa tähän kategoriaan kuuluvista vastauksista yhdistyi kuitenkin sekä kiinnostus itse opintoihin että opintojen merkitys työllistymisessä sekä työelämään liittyvien tavoitteiden saavuttamisessa. Samassa vastauksessa opiskelija saattoi siis listata sekä ulkoiseen että sisäiseen motivaatioon viittavia motiiveja (Mikkonen ym. 2009).

Kim, Hwang ja Kwon (2016) ovat puolestaan tutkineet korealaisten lääketieteen opiskelijoiden motiiveja hakeutua opiskelemaan lääketiedettä. Kaksikolmasosaa opiskelijoista raportoi hakeutuneensa lääketieteellisten opintojen pariin sisäisen motivaation ohjaamina. Sisäistä motivaatiota ilmentäviksi motiiveiksi nähtiin esimerkiksi kiinnostus opiskeltavaan alaan sekä altruistiset syyt hakeutua opiskelemaan lääketiedettä. Ulkoista motivaatiota ilmentävinä syinä pidettiin esimerkiksi taloudellisia vaikuttimia sekä ammatillista kehittymistä. Koska sisäisen motivaation on todettu olevan yhteydessä parempaan akateemisen suoriutumiseen, voidaan Kimin ym. (2016) mukaan ajatella, että sisäisen motivaation ohjaamina alalle hakeutuneet opiskelijat ovat todennäköisemmin sisäisesti motivoituneempia myös opinnoissaan kuin ulkoisen motivaation ohjaamina opintojen pariin hakeutuneet opiskelijat. (Kim, Hwang & Kwon, 2016).

Myös Wouters, Bakker, van Wijk, Croiset, ja Kusurkar (2014) ovat selvittäneet kvalitatiivisen temaattisen analyysin avulla millaisia motiiveja lääketieteelliseen koulutukseen hakevilla henkilöillä on. Enimmäkseen hakijat nimesivät motiiveja, jotka voidaan liittää autonomisiin motivaatityyppeihin ja vain harvojen motiivien nähtiin liittyvän kontrolloituun motivaatioon. Autonomista motivaatiota kuvasivat Woutersin ym. (2014) mukaan esimerkiksi kiinnostukseen ja muiden auttamiseen liittyvät vastaukset. Kontrolloiduksi motivaatioksi luokiteltiin esimerkiksi vastaukset, joissa motiiviksi esitettiin koulutuksen tarjoamat uramahdollisuudet. (Wouters ym., 2014).

Kusurkarin, Ten Caten, van Asperen ja Croisetin (2011) tekemän kirjallisuuskatsauksen mukaan yleisin motiivi lääketieteellisen uravalinnan takana on muiden ihmisten auttaminen. Muita suosittuja motiiveja ovat Kusurkarin ym. (2011) mukaan arvostuksen saaminen, kokemus tarpeellisuudesta sekä mahdollisuus tutkijanuraan. Altruistinen motiivi, eli muiden ihmisten pyyteetön auttaminen, vaikuttaisi tutkimusten mukaan olevan suosituin yksittäinen motiivi hakeutua lääketieteellisten opintojen pariin. Altruistiset syyt alavalinnan taustalla korostuvat myös hammaslääketieteen opiskelijoilla. Vigild ja Schwartz (2001) ovat tutkineet hammaslääketiedettä opiskelemaan hyväksytyjen opiskelumotiiveja kolmena kohorttina noin 10 vuoden välein. Sosiaaliset motiivit, kuten halu auttaa muita ja tehdä töitä ihmisten kanssa, korostuivat kaikissa kolmessa kohortissa. Myös Kottonen (2009) väitöskirjassa halu auttaa muita oli yksi vahvoista hammaslääketieteen uravalintaan vaikuttaneista motiiveista. Muiden auttamista voimakkaampia motiiveja olivat kuitenkin kiinnostus lääketieteeseen, työllistymismahdollisuudet, työn käytännönläheisyys sekä kädentaitojen ja tieteen yhdistämisen mahdollisuus. Kiinnostus lääketieteeseen, hyvät työllistymismahdollisuudet sekä altruistiset syyt vaikuttaisivat olevan yhteneväisiä motiiveja sekä lääketieteen että hammaslääketieteen opiskelijoilla. Kädentaitojen merkitys korostuu kuitenkin erityisesti hammaslääketieteen opiskelijoiden vastauksissa (Kottonen, 2009). Tämä motiivi kytkeytyy vahvasti hammaslääkäriopiskelijan tulevaan työkuvaan, jossa kädentaidoilla ja käsillä tekemisellä on suuri rooli.

Useat tutkimukset ovat keskittyneet selvittämään hammaslääketieteen ja lääketieteen opiskelijoiden opiskeluun ja uravalintaan liittyviä motiiveja, mutta näitä kahta opiskelualaa vertaavia tutkimuksia on tehty verrattain vähän (Dastjerdi, Mahdian, Dastjerdi & Namdari, 2011; Crossley & Mubarik, 2002). Dastjerdi, ym. (2011) ovat kuitenkin vertailleet tutkimuksessaan iranilaisten lääketieteen ja hammaslääketieteen viimeisen vuoden opiskelijoiden opiskelumotiiveja ja uravalintoja. Tutkimuksen mukaan hammaslääketieteen opiskelijoilla oli vahvempia sosiaaliseen ja ammatilliseen statukseen liittyviä motiiveja kuin lääketieteen opiskelijoilla, kun taas lääketieteen opiskelijat ilmaisivat voimakkaampia ihmisten auttamiseen ja terveyden edistämiseen liittyviä motiiveja. Hammaslääketieteen opiskelijat esittivät myös useammin alavalintansa johtuvan muiden ihmisten antamista neuvoista ja henkilökohtaiseen elämään liittyvistä syistä kuin lääketieteen opiskelijat. Dastjerdin ym. (2011) tutkimuksessa ei ollut erillistä vaihtoehtoa kädentaidoista

tai käsillä tekemisestä opiskelumotiivina, mutta yhtenä vaihtoehtona kyselyssä oli teoreettisen tiedon ja käytännön yhdistäminen, joka näyttäytyi voimakkaampana motiivina hammaslääketieteen opiskelijoiden keskuudessa.

Myös Crossley ja Mubarik (2002) ovat vertailleet hammaslääketieteen ja lääketieteen opiskelijoiden opiskelumotiiveja. Tutkimuksen mukaan hammaslääketieteen opiskelijat olivat lääketieteen opiskelijoita enemmän motivoituneita tekijöistä, jotka liittyivät hammaslääkärin professionaalisen statukseen sekä työn tuomaan turvaan. Hammaslääketieteen opiskelijat ilmaisivat voimakkaammin esimerkiksi korkean tulotason sekä säännöllisten työaikojen vaikuttaneen alavalintaan. Lääketieteen opiskelijoiden keskuudessa kiinnostus luonnontieteisiin oli selkeästi voimakkaampi motiivi kuin hammaslääketieteen opiskelijoilla. Lisäksi lääketieteen opiskelijat olivat voimakkaammin motivoituneita potilastyöstä ja ihmisten auttamisesta. Tässä suhteessa Crossleyn ja Mubarikin (2002) tutkimuksen tulokset ovat yhteneväisiä Dastjerdin ym. (2011) saamien tulosten kanssa. Sekä Crossleyn ja Mubarikin (2002) että Dastjerdin ym. (2011) tulokset ovat osittain yhteneviä myös Kottosen (2009) saamien tulosten kanssa, joissa hammaslääkäriopiskelijoiden vastauksissa korostui työllistymismahdollisuudet ylitse altruististen motiivien. Toisaalta kiinnostus lääketieteeseen oli suosituin yksittäinen motiivi sekä opiskelijoiden että valmistuneiden hammaslääkärien keskuudessa (Kottonen, 2009). Crossley ja Mubarik (2002) esittävät huolensa liittyen hammaslääketieteen opiskelijoiden vähäiseen motivaatioon ihmisten auttamisen ja julkisen palvelun saralla. Toisaalta, vaikka altruistiset motiivit vaikuttaisivat näiden tutkimusten perusteella olevan voimakkaampia lääketieteen kuin hammaslääketieteen opiskelijoiden keskuudessa, sosiaaliset motiivit korostuivat kaikissa Vigildin ja Schwartzin (2001) tutkimissa kohorteissa.

4 Tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia motiiveja lääketieteen ja hammaslääketieteen ensimmäisen vuoden opiskelijoilla on hakeutua opiskelemaan lääketiedettä tai hammaslääketiedettä ja miten nämä motiivit ilmentävät opiskelijoiden sisäistä tai ulkoista motivaatiota. Lääketieteen opiskelijoiden opiskelumotiiveja ja alavalinnan motivaatiota käsitteleviä tutkimuksia on julkaistu viime vuosina useita (kts. esim. Kim, Hwang & Kwon, 2016; McManus, Livingston & Katona, 2006; Kusrkar ym., 2013), mutta useimmat näistä tutkimuksista ovat kvantitatiivisia, ja niissä on käytetty valmiita vastausvaihtoehtoja, joista opiskelija valitsee itseään parhaiten kuvaavan vaihtoehdon. Tämä tutkimus poikkeaa monista aiemmin aiheesta tehdyistä tutkimuksista siinä, että sen lähtökohtana on opiskelijoiden itse nimeämät keskeiset motiivit alavalinnalleen. Motiivien määrää ei myöskään ole rajoitettu, vaan vastaajat ovat saaneet listata niin monta motiivia kuin itse halusivat. Ensimmäinen tutkimuskysymys on: **Mitkä ovat ensimmäisen vuoden lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden keskeiset motiivit koulutukseen hakeutumisessa?**

Helsingin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijat opiskelevat niin kutsutun prekliinisen vaiheen eli kaksi ensimmäistä opintovuotta pääsääntöisesti yhdessä samoilla kursseilla (Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta, 2015). Tämän lisäksi molempiin koulutuksiin haetaan yhteisellä pääsykokeella. Opintojen niin kutsutussa kliinisessä vaiheessa, eli toisen opiskeluvuoden jälkeen, lääketieteen ja hammaslääketieteen opinnot kuitenkin eriytyvät. Toisaalta ensimmäisten vuosien opintojen yhteensulautumisen ja toisaalta lääkärin ja hammaslääkärin toimenkuvien erilaisuuden vuoksi, olisi merkityksellistä saada tietoa siitä, miten näiden kahden koulutusohjelman opiskelijoiden motiivit eroavat toisistaan. Aiheesta aikaisemmin tehtyjen tutkimusten mukaan motiivit eroavat suhteellisen paljon (Crossley & Mubarik, 2002). Sitä, miten samassa yliopistossa lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden opiskelumotiivit eroavat toisistaan on kuitenkin tutkittu melko vähän (Crossley & Mubarik, 2002). Tämän aineiston puitteissa ei ollut mahdollista vertailla perusteellisesti lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden motiiveja, sillä ryhmien koot eroavat toisistaan merkittävästi. Tarkastelin kuitenkin osana ensimmäisen tutkimuskysymyksen analyysia myös eroja lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden välillä. Tulososiossa rapor-

toin lyhyesti aineistossa ilmenneistä eroista lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden motiiveissa.

Decin ja Ryanin (1985) mukaan motivaatio voidaan jaotella sen laadun mukaan, jolloin puhutaan sisäisestä tai ulkoisesta motivaatiosta. Tämän tutkimuksen toinen tutkimuskysymys onkin: **Miten hammaslääketieteen ja lääketieteen opiskelijoiden motiivit kuvastavat heidän sisäistä tai ulkoista motivaatiotaan?** Erityisesti sisäisen motivaation on todettu olevan yhteydessä syväsuuntautuneeseen opiskelutyyliin, tehokkaampaan oppimisen säätelyyn sekä akateemiseen menetykseen (Vansteenkiste ym., 2009; Kursurkar ym., 2012; Kyndt ym., 2011). Decin ja Ryanin (2000) mukaan ympäristön tuen avulla voidaan ylläpitää opiskelijoiden sisäistä motivaatiota ja kannustaa siihen. Tutkimalla opiskelijoiden motivaation laatua voidaan siis tukea ja kannustaa heitä läpi opintojen.

5 Menetelmä

5.1 Tutkimusjoukko

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Helsingin yliopiston ensimmäisen vuoden lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijat syksyllä 2014. Lääketieteen opintoihin hyväksyttiin syksyllä 2014 120 opiskelijaa ja hammaslääketieteen opintoihin 50 opiskelijaa. Tässä tutkimuksessa vastauksensa tutkimuskäyttöön antaneista 149:stä opiskelijasta 44 opiskelee hammaslääketiedettä ja 105 lääketiedettä. Vastaajien keski-ikä on 22 vuotta. Nuorin vastaajista oli vastaushetkellä 18-vuotias ja vanhin 35-vuotias. Vastaajista 75 eli 50 % oli suorittanut korkeakouluopintoja tai valmiin korkeakoulututkinnon ennen lääketieteen opintojen aloittamista. Yleisimmät aiemmat opinnot liittyivät kemian ja molekyylibiologian oppiaineisiin. Muutamalla vastaajista oli taustalla myös jokin aiempi terveydenhoitoalan tutkinto. Yli 70 % vastaajista oli hakenut lääketieteelliseen tiedekuntaan useammin kuin yhden kerran.

5.2 Tutkimusaineisto

Sain tutkielmaani varten käyttöön yliopistonlehtori Eeva Pyörälän keräämän aineiston. Aineisto on kerätty Helsingin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa Tutustuminen kasvaminen lääkäriksi/hammaslääkäriksi -opintojakson yhteydessä. Tutkimusaineisto kerättiin e-lomakkeen avulla tehdyllä kyselylomakkeella osana opiskelijoille pakollista opintojaksoa, joka toteutettiin ensimmäisen opiskeluvuoden syksyllä 2014. Kyselyyn

vastaaminen oli osa kurssisuoritusta, ja siinä kysyttiin tutkimukseen liittyvien kysymysten lisäksi opintojaksolla opittuja asioita sekä pyydettiin palautetta opintojaksosta. Tutkimuksessa käytettiin vain niiden opiskelijoiden vastauksia, jotka antoivat luvan käyttää vastauksiaan tutkimuksessa. 168:sta vastaajasta 149 antoi luvan käyttää vastauksia tutkimuksessa.

Lomakkeessa (liite 1) kysyttiin vastaajien keskeisiä henkilökohtaisia motiiveja hakeutua opiskelemaan lääkäriksi/hammaslääkäriksi, käsityksiä lääkärin/hammaslääkärin ammatissa toimimisesta nyky-Suomessa sekä toivealaa tai sektoria, jolle opiskelija haluaisi työllistyä valmistumisen jälkeen. Tämän lisäksi vastaajilta kysyttiin seuraavia taustatietoja: ikä, sukupuoli, opintojen aloittamisvuosi, koulutusohjelma (lääketiede/hammaslääketiede), aiemmat tutkinnot ja aloitetut korkeakouluopinnot sekä erityisesti mahdolliset aiemmat terveydenhuoltoalan tutkinnot. Tässä tutkielmassa keskitytään opiskelijoiden motiiveja käsittelevään kysymykseen. Taustatietoja hyödynnetään lääketieteen ja hammaslääketieteen koulutusohjelmien opiskelijoiden motiivien vertailussa.

5.3 Sisällönanalyysi aineiston analyysimenetelmänä

Sisällönanalyysistä voidaan erottaa kolme muotoa, induktiivinen, deduktiivinen sekä abduktiivinen sisällönanalyysi, joka yhdistelee kahta edellä mainittua muotoa (Graneheim & Lundman, 2008; Timmermans & Tavory, 2012). Induktiivisessa eli aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä kategoriat johdetaan aineistosta esimerkiksi silloin kun aikaisempaa teoriaa aiheesta ei ole tai jos aikaisempi tieto aiheesta on hajanaista. Deduktiivisessa eli teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineistoa lähestytään aikaisemmin saadun tiedon näkökulmasta, niin että valmista teoriaa ikään kuin testataan aineistolla. (Elo & Kyngäs, 2008). Abduktiivisessa eli teoriasidonnaisessa lähestymistavassa hyödynnetään olemassa olevia tutkimustuloksia ja teorioita, mutta teorioiden testaamisen sijaan pyritään uusia teorioita ja näkökulmia aiheeseen (Timmermans & Tavory, 2012). Seuraavaksi kuvaan, kuinka aineiston analyysiprosessi eteni tässä tutkimuksessa. Vaikka sisällönanalyysissä ei ole yksiselitteisiä sääntöjä analyysiprosessin etenemiselle, voidaan sisällönanalyysissä erottaa sille tyypilliset vaiheet. Olen kuvannut analyysiprosessin etenemistä tässä tutkimuksessa Kuvion 3 avulla.

Kuvio 3. Aineiston analyysiprosessin kulku

Tässä tutkimuksessa käytetty lähestymistapa on teoriasidonnainen. Vaikka opiskelumotiiveita on tutkittu paljon, en halunnut lähteä testaamaan olemassa olevia teorioita, vaan tarkastella, millaisia uusia näkökulmia aineisto toisi ilmiön tulkintaan. Aloitin analyysin aineistolähtöisesti, lukemalla huolellisesti opiskelijoiden vastaukset ja luokittelemalla vastaajien esittämät motiivit, sekä tarkastelemalla sitä, minkälaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia niiden välillä on. Tämän jälkeen ryhmittelin motiivikategoriat uudestaan ja yhdistin temaattisesti samanlaiset motiivit kattavammiksi yläkategorioiksi. Kategorioiden muodostaminen tapahtui täten ensin aineistolähtöisesti, mutta tulosten tulkintaan vaikutti myös aihetta koskeva tutkimustieto ja teoreettinen viitekehys. Perehdyin analyysiä tehdessäni aiheesta tehtyihin tutkimuksiin sekä luin aineistosta esiin nousseista teoreettisista ilmiöistä, kuten kiinnostuksesta ja sisäisestä motivaatiosta. Pyrin kuitenkin säilyttämään aineiston ensimmäisessä analyysivaiheessa aineistolähtöisen lähestymistavan niin, että perehtyessäni aineistoon ensimmäistä kertaa ja aloittaessani kategorioiden luomista, en ollut vielä kartoittanut aiheeseen liittyvää tutkimuskenttää. Tästä huolimatta tutkijan ennakkokäsitykset aiheesta vaikuttavat aina aineiston tulkintaan. Aineistoa ei siis ole mahdollista lähestyä täysin ilman mitään ennakkotietoa ja -olettamuksia. Erityisen tärkeää tutkijalle onkin tiedostaa nämä jo olemassa olevat käsitykset ja olettamukset aiheeseen ja tutkimusaineistoon liittyen.

Lähdin aineiston analyysissä liikkeelle siitä olettamuksesta, että vastaajat ilmaisivat aineistossa rehellisesti erilaisia henkilökohtaisia motiivejaan, joita on mahdollista sisällönanalyysin avulla luokitella eri kategorioihin. Sisällönanalyysissä yksittäisistä ilmaisuista muodostetaan laajempia kokonaisuuksia, jolloin aineistosta voidaan tehdä yleisempiä tulkintoja (Elo & Kyngäs, 2007). Aineiston analyysi käynnistyy analyysiyksikön valinnasta. Analyysiyksikkö voi olla esimerkiksi yksittäinen sana, lause tai laajempi teema

(Elo & Kyngäs, 2007). Tässä tutkimuksessa analyysiyksiköksi muodostui yksittäinen vastaajan ilmaisema motiivi, joka saattoi vaihdella yhdestä sanasta kokonaiseen tai jopa useampaan lauseeseen, jos ne kuvasivat samaa motiivia. Analyysiyksiköitä oli yhteensä 394. Alla ovat konkreettiset esimerkit sekä yhden sanan että pidemmän lauseen muodostamista analyysiyksiköistä.

Analyysiyksikkö, esimerkki 1: *Raha*.

Analyysiyksikkö, esimerkki 2: *Halusin kouluttautua ammattiin, jossa voin nähdä työni konkreettisen hyödyn*.

Graneheimin ja Lundmanin (2004) mukaan yksittäinen sana analyysiyksikkönä voi olla liian kapea ja aiheuttaa aineiston pirstaloitumista. Tämän tutkimuksen aineistossa myös yksittäinen sana saattoi kuitenkin toimia analyysiyksikkönä silloin, kun se itsessään kuvasi vastaajan yksittäistä motiivia. Useat vastaajista ovat vastanneet kysymykseen ”Mitkä olivat keskeiset henkilökohtaiset motiivisi pyrkiä opiskelemaan lääkäriksi/hammaslääkäriksi?” luetteloilla, joissa motiivit on erotettu toisistaan pilkun avulla. Toisaalta osa vastaajista on ilmaissut motiivejaan kokonaisilla lauseilla, jotka osassa vastauksista muodostivat jopa lyhyitä kertomuksia siitä, miksi vastaaja oli päätenyt juuri lääketieteen tai hammaslääketieteen opintoihin. Tällaisessa tapauksissa useiden motiivien erottelu toisistaan oli haastavampaa kuin vastauksissa, joissa opiskelijat olivat luetelleet motiivejaan yhdellä tai muutamalla sanalla. Vastaajista suurin osa esitti useamman kuin yhden motiivin ja keskimäärin vastaajat esittävät kolme toisistaan erotettavaa motiivia vastauksissaan. Suurin yksittäisen vastaajan esittämä motiivien määrä oli seitsemän ja pienin yksi.

Analyysiyksikön valinnan jälkeen perehdyin aineistoon huolellisesti lukemalla vastauksia useita kertoja. Aineistoon perehtyminen on tärkeä vaihe sisällönanalyysissä, sillä ainoastaan sillä tavalla tutkija voi tulla tutuksi aineiston kanssa ja saada selville, mistä aineistossa kokonaisuudessaan on kyse (Elo & Kyngäs, 2007). Tässä vaiheessa tutkija voi myös rajata aineistoaan sen suhteen, mitä aineistosta otetaan mukaan analyysiin. Tässä tutkimuksessa otin analyysiin mukaan kaiken sen, mitä vastaajat olivat vastanneet kyselyn ensimmäiseen kysymykseen ”Mitkä olivat keskeiset henkilökohtaiset motiivisi pyrkiä opiskelemaan lääkäriksi/hammaslääkäriksi?”

Aineiston perehtymisen jälkeen aloitin aineiston luokittelun. Tähän vaiheeseen kuuluu aineiston koodaus, kategorisointi ja abstrahointi (Elo & Kyngäs, 2007). Aineiston koodauksella tarkoitetaan aineiston merkitsemistä esimerkiksi numeroilla tai värikoodeilla. Tämän tutkimuksen aineiston kohdalla aloitin koodauksen erittelemällä vastaajien motiivit toisistaan ja merkitsemällä, kuinka monta motiivia kukin vastaaja oli maininnut. Tämän jälkeen kopioin kaikki motiivit erilliseen tiedostoon ja aloitin merkitsemään niitä erilaisin värikoodein liittäen saman värin alle ne motiivit, jotka mielestäni liittyivät toisiinsa. Toisiinsa liittyvät motiivit muodostivat yhdessä motiivia kuvaavan kategorian. Seuraavaksi nimesin nämä värikoodein merkityt kategoriat eli ryhmittelin kategoriat (Elo & Kyngäs, 2007).

Perehdyttyäni aineistoon useamman kerran ja luettuani enemmän aiheeseen liittyvää tutkimusta päädyin yhdistelemään ensimmäisen ryhmittelyn tuloksena syntyneitä kategorioita toisiinsa. Kategorioiden luomisessa tärkeää oli löytää vastaajien motiiveille yhteinen nimittäjä, joka yhdisti useita samankaltaisia ilmaisuja toisiinsa, mutta toisaalta erotti ne toiseen kategoriaan kuuluvista vastauksista. Deyn (1993) mukaan kategorioiden luomisessa ei ole kyse ainoastaan samankaltaisten havaintojen yhteen liittämisestä, vaan aineiston voidaan nähdä ikään kuin kuuluvan johonkin ryhmään. Tämä edellyttää, että tutkija vertailee aineistosta tekemiään havaintoja toisiinsa.

Aineiston luokittelussa on aina kyse tutkijan tulkinnasta sekä viimekädessä siitä, että tutkija tulkintansa ohjaamana päättää, mitkä aineiston kohdat kuuluvat saman kategorian alle (Dey, 1993). Tässä tutkimuksessa haasteellista oli päättää, miten kategoriat tulisi nimetä, jotta ne parhaiten kuvaisivat aineistoa. Aineistoa oli mahdollista luokitella kategorioihin hyvin monella eri tapaa riippuen siitä, mistä näkökulmasta vastaajien motiiveja halusi lähestyä. Deyn (1993) mukaan kategorioita luodessa on otettava huomioon kaksi seikkaa. Toisaalta kategorioiden tulee olla 'juurrutettuja' empiiriseen aineistoon ja toisaalta niiden tulee liittyä myös laajempaan käsitteelliseen kontekstiin. Kategorioita ei voi luoda irrallisina muista kategorioista, vaan ne tulee suhteuttaa toisiinsa. Sen sijaan, että kategorioita luotaisiin yksitellen, voidaan Deyn (1993) mukaan puhua kategorialistan tai -ryhmän luomisesta. Luodessani kategorioita pyrin vertailemaan niitä toisiinsa, niin että eri kategoriat muodostaisivat koherentin kokonaisuuden ja niitä olisi mahdollista yhdistellä toisiinsa edelleen ylätasoin kategorioiksi. Yksittäinen motiivi ei myöskään voinut kuulua useampaan kuin yhteen kategoriaan.

Luotuani kategorialistan opiskelijoiden motiiveista seuraava vaihe analyysissä oli pohtia, mitä kategoriat kertovat opiskelijoiden motivaatiosta. Tässä vaiheessa peilasin aineistoa ja siitä syntyneitä kategorioita tutkimukseni teoreettiseen viitekehykseen ja erityisesti De-
cin & Ryanin (1985) itsemääräämisteoriaan. Jaoin ensimmäisessä analyysin vaiheessa luodut ylätasoon kategoriat edelleen kahden ylätasoon otsikon alle sen perusteella, kuvasivatko kategoriaan kuuluvat motiivit ulkoista vai sisäistä motivaatiota. Vaikka jaottelu sisäisen ja ulkoisen motivaation alle tapahtui kategoriatasolla, palasin tässä vaiheessa analyysia yksittäisiin analyysiyksiköihin eli opiskelijoiden mainitsemiin motiiveihin. Kaikissa muissa, paitsi *henkilökohtaiset kokemukset* -ylätasoon kategoriassa, samaan kategoriaan kuuluvien motiivien voitiin nähdä kuvaavan joko sisäistä tai ulkoista motivaatiota. Henkilökohtaiset kokemukset –kategoriassa osa motiiveista kuvasi kuitenkin sisäistä motivaatiota ja osa ulkoista, joten tätä kategoriaa ei voitu asettaa pelkästään sisäistä tai ulkoista motivaatiota kuvaavan kategorian alle.

Aineiston analysoinnin viimeisessä vaiheessa keskityin kuvaamaan aineistoa määrällisesti. Tutkimusaineiston suuren koon vuoksi pidin aineiston kvantifiointia mielekkäänä tapa kuvata motiivien yleisyyttä. Palasin aineistossa yksittäisiin analyysiyksiköihin ja laskin niiden määrät kategorioittain. Määrittelin niiden prosentuaaliset osuudet hyödyntämällä Microsoft Exceliä. Lisäksi erottelin aineistosta hammaslääketieteen ja lääketieteen opiskelijoiden mainitsevat motiivit kategorioittain. Kummankin ryhmän kohdalla kyseiseen kategoriaan kuuluvan motiivin maininneiden opiskelijoiden määrä suhteutettiin koko opiskelijaryhmään. Näin saatiin prosentuaaliset luvut siitä, kuinka moni lääketieteen tai hammaslääketieteen opiskelija mainitsi kyseiseen kategoriaan kuuluvan motiivin. Määrällisen analyysin tuloksena saadut luvut on kuvattu tulososiossa taulukossa 1.

6 Tulokset

Tulososion ensimmäisessä osassa vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, eli siihen millaisia keskeisiä motiiveja lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijat esittivät alalle hakeutumiselle. Opiskelijoiden motiivit jaettiin viiteentoista alatason kategoriaan, joista muodostettiin neljä ylätasoon kategoriaa. Nämä ylätasoon kategoriat ovat *profession saavuttamiseen liittyvät ulkoiset tekijät*, *tulevaan työhön liittyvät sisäiset tekijät*, *kiinnostus* ja *henkilökohtaiset kokemukset*. Tulososion ensimmäisessä osiossa kuvaan ylätasoon kategorioita ja niihin kuuluvia alatason kategorioita.

Tulosluvun toisessa osiossa vastaan toiseen tutkimuskysymykseen, eli siihen miten opiskelijoiden mainitsemat motiivit ilmentävät opiskelijoiden sisäistä ja ulkoista motivaatiota. Saman opiskelijan vastauksista oli mahdollista erotella sekä sisäistä ja ulkoista motivaatiota kuvaavia motiiveja, minkä takia tuloksista ei voida suoraan päätellä, onko yksittäinen opiskelija sisäisesti vai ulkoisesti motivoitunut. Tutkimuskysymykseen vastataan analysoimalla sitä, miten ensimmäisessä analyysin vaiheessa muodostettujen motiivikategorioiden voidaan nähdä kuvaavan joko opiskelijoiden sisäistä tai ulkoista motivaatiota. Lähestymistapa motiiveihin on siis tässä tutkimuksessa ilmiölähtöinen, eivätkä tulokset kuvaa yksittäisten opiskelijoiden motivaation laatua.

6.1 Motiivit hakeutua lääketieteellisiin tai hammaslääketieteellisiin opintoihin

Aineistosta löydetty analyysiyksiköt sijoitettiin viiteentoista alatason kategoriaan, joista edelleen yhdisteltiin neljä ylätasoon kategoriaa. Taulukossa 1 on kuvattu sisällön analyysin tulokset. Ensimmäisessä sarakkeessa on muodostetut ylätasoon ja alatason kategoriat. Toisessa sarakkeessa näkyy, kuinka monta analyysiyksikköä kyseiseen kategoriaan liitettiin ja kolmannessa sarakkeessa analyysiyksiköt prosentuaalisesti. Neljännessä sarakkeessa on kuvattu, kuinka monta opiskelijaa on maininnut ainakin yhden kyseiseen kategoriaan kuuluvan motiivin ja viidennessä sarakkeessa kyseiseen kategoriaan kuuluvan motiivin vähintään kerran maininneet opiskelijat prosentuaalisesti suhteutettuna kaikkiin vastaajiin.

Taulukko 1. Motiivit kategorioittain ilmoitettuina yksittäisinä ilmauksina (n=394) sekä motiiveja ilmoittaneiden opiskelijoiden lukumääränä (n=149) ja prosentuaalisina osuuksina

Kategoriat	Analyysiyksiköt (n)	Analyysiyksiköt (%)	Motiivin maininnot opiskelijat (n)	Motiivin maininnot opiskelijat ^(a) (%)
PROFESSION SAAVUTTAMISEEN LIITTYVÄT ULKOISET TEKIJÄT	101	27	72	48
Palkkaus	22	6	22	15
Turvattu työpaikka	48	12	47	30
Ammatin arvostus	10	3	10	7
Uramahdollisuudet	21	5	20	13
TULEVAAN TYÖHÖN LIITTYVÄT SISÄISET TEKIJÄT	134	34	87	58
Työn käytännönläheisyys ja käsillä tekeminen	20	5	18	12
Potilastyö ja toisten auttaminen	60	15	59	40
Työn merkityksellisyys	20	5	20	13
Haasteellisuus ja vastuu	21	5	21	14
Mahdollisuudet itsensä kehittämiseen	13	3	13	9
KIINNOSTUS	138	35	120	81
Yleinen Kiinnostus	73	19	71	48
Erityinen Kiinnostus	35	9	34	23
Kutsumus	22	6	19	13
Uuden Oppiminen	8	2	8	5
HENKILÖKOHTAISET KOKE- MUKSET	21	6	19	13
Aikaisempi työhistoria	13	3	13	9
Lääkäriesimerkit ja kuva lääkärin työstä	8	2	8	5
YHTEENSÄ^(b)	394	100	-	-

(a) Sarakkeen prosenttiosuudet on laskettu suhteuttamalla kyseisen kategorian motiivin maininnot opiskelijat opiskelijoiden kokonaismäärään (n=149).

(b) Koska yksi opiskelija on voinut mainita useamman kuin yhden kategorian motiivin vastauksessaan, motiivin maininnot opiskelijoiden summasarakkeet eivät ole relevantteja.

Taulukko 1 osoittaa, että eniten analyysiyksiköitä liitettiin ylätasoon *kiinnostus*, ja 81 % kaikista vastaajista mainitsi motiivin, joka liitettiin kyseiseen kategoriaan. Toiseksi yleisin ylätasoon motiivikategoria oli puolestaan *tulevaan työhön liittyvät sisäiset tekijät*, johon 58 % vastaajista mainitsi ainakin yhden keskeisen motiivin. Yksittäinen suosituin alatasoon motiivikategoria oli *yleinen kiinnostus*, johon liitetyn motiivin mainitsi lähes puolet (48 %) opiskelijoista.

Koska lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden joukot olivat tässä tutkimuksessa niin eri kokoiset, päädyin vertailemaan ryhmien opiskelijoiden mainitsemia motiiveja suhteutettuna siihen, kuinka suuri osuus kyseisen ryhmän opiskelijoista mainitsi kyseiseen kategoriaan liittyvän motiivin. Taulukossa 2 esitellään tämän vertailun tulokset. Taulukon ensimmäisestä sarakkeesta löytyy muodostetut ylä- ja alatasen kategoriat. Toisessa sarakkeessa näkyy kategorioittain, kuinka monta prosenttia aineistoon vastanneen lääketieteen opiskelijoiden (n=105) joukosta mainitsi vähintään yhden kyseiseen kategoriaan liittyvän motiivin. Kolmannessa sarakkeessa puolestaan näkyy, kuinka monta prosenttia aineistoon vastanneen hammaslääketieteen opiskelijoiden joukosta (n=44) mainitsi vähintään yhden kyseiseen kategoriaan liittyvän motiivin.

Taulukko 2. Lääketieteen (n=105) ja hammaslääketieteen (n=44) opiskelijoiden mainitsemien motiivien lukumäärät opiskelijaryhmiin suhteutettuna.

Kategoriat	%-osuus motiivin maininneista lääketieteen opiskelijoista ^(a)	%-osuus motiivin maininneista hammaslääketieteen opiskelijoista
PROFESSION SAAVUTTAMISEEN LIITTYVÄT ULKOISET TEKIJÄT	42^(b)	64
Palkkaus	11	23
Turvattu työpaikka	22	55
Ammatin arvostus	9	2
Uramahdollisuudet	16	9
TULEVAAN TYÖHÖN LIITTYVÄT SISÄISET TEKIJÄT	54	68
Työn käytännönläheisyys ja käsillä tekeminen	7	30
Potilastyö ja toisten auttaminen	38	48
Työn merkityksellisyys	16	5
Haasteellisuus ja vastuu	11	21
Mahdollisuudet itsensä kehittämiseen	10	7
KIINNOSTUS	82	77
Yleinen Kiinnostus	54	36
Eriytynen Kiinnostus	24	23
Kutsumus	15	14
Uuden Oppiminen	4	9
HENKILÖKOHTAISET KOKE- MUKSET	15	7
Aikaisempi työhistoria	10	7
Lääkäriesimerkit ja kuva lääkärin työstä	8	0

(a) Sarakkeen prosenttiosuudet on laskettu suhteuttamalla kyseisen kategorian motiivin maininneet lääketieteen opiskelijat lääketieteen opiskelijoiden kokonaismäärään (n=105).

(b) Yhden ylätasen kategorian prosentuaalinen osuus ei koostu kyseisen kategorian alatasen kategorioiden prosenttiosuuksien summasta, sillä yksittäinen opiskelija on saattanut mainita useamman samaan yläkategoriaan kuuluvan alakategorian motiivin vastauksessaan.

6.1.1 Profession saavuttamiseen liittyvät ulkoiset tekijät

Aineistossa vastaajat perustelivat alavalintaansa motiiveilla, jotka liittyivät lääkärin tai hammaslääkärin ammatin ulkoisiin piirteisiin, kuten työstä saatavaan korvaukseen ja työllistymismahdollisuuksiin valmistumisen jälkeen. Nämä motiivit sijoitettiin neljään alatasen kategoriaan, joista muodostettiin yksi ylätasen kategoria, *profession saavuttamiseen liittyvät ulkoiset tekijät*. Tähän kategoriaan liitetyissä analyysiyksiköissä opiskelijat kuvasivat motiiveikseen tekijöitä, joiden voidaan ajatella kuvaavan lääkärin ja hammaslääkärin professioon keskeisesti liittyviä ulkoisia tekijöitä. Nämä kategoriat on kuvattu taulukossa 3.

Taulukko 3. Profession saavuttamiseen liittyvien motiivikategorioiden rakentuminen aineistosta kategoriaksi.

Esimerkki analyysi- köstä	Motiivikategorian selitys	Alatason kategoria	Ylätasen kate- goria
"Hyvin palkattu ammatti"	Työstä saatava palkka motiivina opintoihin hakeutumiseen	Palkkaus	PROFESSION SAAVUTTAMI- SEEN LIITTY- VÄT ULKOISET TEKIJÄT
"alan alhainen työttömyys- prosentti vaikutti positiivisesti valintaan"	Selkeä ammatti ja varma työllis- tyminen valmistumisen jälkeen	Turvattu työpaikka	
"Halusin päästä opiskele- maan arvostettuun ammat- tiin"	Kokemus ammatin arvostuk- sesta yhteiskunnassa	Ammatin arvostus	
"etenemismahdollisuudet ovat lähes rajattomat"	Monipuoliset mahdollisuudet edetä uralla	Uramahdollisuudet	

Ensimmäiseen alatasen kategoriaan liitettiin motiivit, jotka liittyivät lääkärin tai hammaslääkärin työstä saatavaan korvaukseen. Yhteensä 22 (15 %) vastaajaa mainitsi *palkkauksen* keskeisenä motiivina koulutukseen hakeutumiselle. Opiskelijoiden vastauksissa lääkärin ja hammaslääkärin palkkausta pidettiin joko hyvänä, kohtuullisena tai erittäin hyvänä. Kategoriaan liitetyt analyysiyksiköt poikkesivat toisistaan siinä, nähtiinkö tulevaisuuden työstä maksettavan palkan takaavan turvatun toimeentulon vai mahdollistavan korkean elintason. Kaiken kaikkiaan motiivin esittäneet vastaajat näkivät kuitenkin, että lääkärin ja hammaslääkärin työstä maksettava vähintään kohtuullinen palkka oli yksi keskeinen motiivi alalle hakeutumiselle. Lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden vastaukset eivät laadullisesti eronneet toisistaan tässä alatasen kategoriassa.

Toinen alakategoria kuvaa motiiveja, jotka liittyivät lääkärin ja hammaslääkärin ammatin työllistävyyteen sekä suoraan ammattiin johtavaan koulutukseen. Yhteensä 47 (30 %) opiskelijaa kuvasi vastauksissaan *turvattu työpaikka* -kategoriaan liitettyjä motiiveja. Opiskelijat pitivät lääketieteen ja hammaslääketieteen aloja hyvin työllistäviä ja osa opiskelijoita koki, että alalle työllistyminen on jopa varmaa. Toisaalta ala nähtiin houkuttelevana myös siksi, että siitä valmistuu suoraan ammattiin. Yksi vastaajista kuvasi tätä seuraavalla tavalla:

”suoraan ammattiin johtava koulutus (eli koulun jälkeen ei tarvitse pohtia että mitä sitten tekisi)” 19L (L osoittaa, että aineistositaatti on lääketieteen opiskelijalta)

Vaikka useassa työllistymistä kuvaavassa vastauksissa alaa pidettiin täystyöllistävänä ja työpaikan saamista jopa itsestäänselvyytenä, muutaman opiskelijan vastauksessa korostui, että alan työllistävyys on ainakin nykyhetkellä hyvä. Tämänkaltaisen realistisuus alavalinnassa näkyi myös seuraavan opiskelijan kuvauksessa:

”Työttömän yh-perheen lapsena tarvitsemme jonkun, jolla on työllistävä sekä hyvin palkattu ammatti” 60H (H ilmaisee, että aineistositaatti on hammaslääketieteen opiskelijalta)

Useampi hammaslääketieteen opiskelija kuin lääketieteen opiskelija puhui vastauksessaan alan täystyöllisyydestä tai työpaikan saamisen varmuudesta. Yli puolet (55 %) hammaslääketieteen opiskelijoista mainitsi tähän kategoriaan liitetyn motiivin, kun taas lääketieteen opiskelijoista noin neljäsosa (22 %) mainitsi tähän kategoriaan liitetyn motiivin. Kolmas alatasen kategoria kuvaa motiiveja, jotka liittyvät ammatin ja koulutuksen arvostukseen yhteiskunnassa. Palkkauksen ja työllistävyyden lisäksi lääkäriprofessiota pidetään yhteiskunnassamme korkeasti arvostettuna ja tämä heijastui myös opiskelijoiden vastauksissa. Kymmenen opiskelijaa (7 %) esitti keskeiseksi motiiviksi koulutukseen hakeutumiselle *ammatin arvostuksen*. Nämä opiskelijat pitivät ammattiin liittyvää arvostusta ja toisaalta myös sen tuomaa yhteiskunnallista asemaa yhtenä syynä alalle hakeutumiselle. Vain yksi tähän kategoriaan liitetystä analyysiyksiköistä oli hammaslääketieteen opiskelijan mainitsema ja loput yhdeksän analyysiyksikköä oli lääketieteen opiskelijoiden esiin tuomia.

Neljäs profession saavuttamiseen liittyviin ulkoisiin tekijöihin kuuluva alatasen kategoria on lääkärin ja hammaslääkärin ammattiin liittyvät *uramahdollisuudet*. Tähän kategoriaan liitettiin sellaiset opiskelijoiden motiivit, joissa korostui urakehitysmahdollisuudet, alan

monipuoliset työskentelymahdollisuudet sekä työskentelyolosuhteet. Kaksikymmentä (13 %) opiskelijaa esitti vastauksissaan tähän kategoriaan liittyviä motiiveja. Opiskelijat kuvasivat vastauksissaan, kuinka alan monipuoliset suuntautumismahdollisuudet sekä mahdollisuus edetä uralla lähes rajattomasti ja useaan eri suuntaan vaikutti heidän alavalintaansa. Toisaalta myös mahdollisuudet vaikuttaa siihen, milloin ja missä työskentelee, oli osalle opiskelijoista keskeinen motiivi hakeutua alalle. Erityisesti lääketieteen opiskelijat mainitsivat vastauksissaan alan monipuolisuuden ja erilaiset työmahdollisuudet. Lisäksi yksi hammaslääketieteen opiskelija toi esiin oman yrityksen perustamisen uramahdollisuutena.

6.1.2 Tulevaan työhön liittyvät sisäiset tekijät

Opiskelijat esittivät vastauksissaan myös motiiveja, jotka liittyivät lääkärin tai hammaslääkärin työn sisältöön ja itse työn konkreettiseen tekemiseen. Nämä motiivit jaettiin viiteen eri alatason kategoriaan ja niistä muodostettiin yksi ylätason kategoria, *tulevaan työhön liittyvät sisäiset tekijät*. Tähän ylätason kategoriaan liitettiin yhteensä 134 analyysiyksikköä, joka oli 34 % kaikista aineiston analyysiyksiköistä. Tähän kategoriaan liitetyt motiivit kuvasivat sekä konkreettisia tulevaisuuden työhön liittyviä ominaisuuksia että tekijöitä, joiden voidaan ajatella liittyvän olennaisesti lääkärin tai hammaslääkärin työn tekemiseen. Kategoriat on kuvattu taulukossa 4.

Taulukko 4. Tulevan työn sisältöön liittyvien motiivikategorioiden rakentuminen aineistosta kategoriaksi.

Esimerkki analyysiyksiköstä	Motiivikategorian selitys	Alatason kategoria	Ylätason kategoria
"Hammaslääkärin työ tarjoaa mahdollisuuden päästä tekemään töitä käsillä" "valmistua ammattiin, jossa pääsee tekemään käytännönläheistä työtä"	Mahdollisuus tehdä käytännönläheistä työtä ja erityisesti hammaslääkäreillä kädentaitojen soveltaminen työssä	Työn käytännönläheisyys ja käsillä tekeminen	TULEVAAN TYÖHÖN LIITTYVÄT SISÄISET TEKIJÄT
"työ, jolla on tarkoitus"	Kokemus työn merkityksellisyydestä ja tärkeydestä	Työn merkityksellisyys	
"Haasteet, päätöksenteko, vastuu"	Työhön liittyvät haasteet ja vastuu	Haasteellisuus ja vastuu	
"Näen myös, että työ tarjoaa koko ajan uusia haasteita ja mahdollisuuden kehittää itseään."	Työn tarjoamat mahdollisuudet itsensä kehittämiseen ja itseä kiinnostavan työn tekemiseen	Mahdollisuudet itsensä kehittämiseen	
"Halu auttaa ihmisiä ja olla heidän kanssaan tekemisissä päivittäisissä töissä."	Työ tarjoaa mahdollisuuden olla ihmisten kanssa tekemisissä ja auttaa heitä.	Potilastyö ja toisten auttaminen	

Ensimmäiseen alakategoriaan liitettiin vastaukset, jotka kuvasivat työn käytännönläheisyyden olleen keskeinen motiivi alalle hakeutumiselle. Yhteensä 18 (12 %) vastaajaa kuvasi *työn käytännön läheisyyteen ja käsillä tekemiseen* liittyvien tekijöiden motivoineen heitä hakeutumaan alalle. Työn käytännönläheisyyteen liittyvät motiivit voitiin jakaa kahteen ryhmään riippuen siitä, viitattiinko niillä yleisesti työn käytännönläheisyyteen vai erityisesti juuri käsillä tekemiseen ja kädentaitojen soveltamiseen. Erityisesti hammaslääkäriksi opiskelevat opiskelijat korostivat käsillä työskentelyä ja kädentaitojen hyödyntämisestä syynä alalle hakeutumiseen. Yhteensä 11 vastaajaa (25 % hammaslääketieteen opiskelijoista) mainitsi kädentaidot yhtenä keskeisenä motiivina. Opiskelijoita motivoi myös se, että hammaslääkärin työssä yhdistyy akateemisuus ja käsillä työskentely. Yksi vastaajista kuvasikin hammaslääkärin työtä sanoilla ”akateeminen käsityöammatti”.

Toinen selkeästi käytännön työn tekemiseen liittyvä alatason motiivikategoria on *potilastyö ja toisten auttaminen*. Jopa 59 vastaajaa (40 %) mainitsi yhdeksi keskeiseksi motiivikseen työskentelyn potilaiden parissa tai muiden ihmisten auttamisen. Tähän kategoriaan liitettiin ne motiivit, joissa vastaajat puhuivat ihmisten tai potilaiden auttamisesta, työn ihmisläheisyydestä, erilaisten ihmisten kohtaamisesta sekä asiakaspalvelusta. Lisäksi tähän kategoriaan liitettiin yksittäinen vastaus, jossa opiskelija kuvasi motiivikseen työskentelyn kivun lievityksen parissa. Kivun lievittämisen tulkittiin tässä yhteydessä liittyvän selkeästi toisen ihmisten olon helpottamiseen ja auttamiseen. Tyypillinen tähän kategoriaan liitetty vastaus käsitti kuitenkin suoran maininnan työn ihmisläheisyydestä ja muiden auttamisesta. Yksi vastaajista kuvasi tätä seuraavalla tavalla:

”Ihmisläheisyys, työ ei ole pelkkää tietokoneen ääressä istumista vaan pääsee oikeasti auttamaan ihmisiä” 8L

Hammaslääkäri- ja lääkäriopiskelijoiden motiivit tässä kategoriassa olivat sisällöltään hyvin samankaltaisia. Lähes puolet (48 %) hammaslääketieteen opiskelijoista mainitsi tähän kategoriaan liitetyn motiivin. Lääketieteen opiskelijoista 38 prosenttia mainitsi potilastyön ja toisten auttamisen yhtenä motiivina alavalinnalleen.

Kolmas alatason kategoria kuvaa motiiveja, jotka liittyvät *työn merkityksellisyyteen*. Kaksikymmentä (13 %) vastaajaa esitti yhdeksi keskeiseksi motiivikseen lääkärin tai hammaslääkärin työn merkityksellisyyden. Tähän kategoriaan liitettiin erityisesti lääketieteen opiskelijoiden mainitsemia motiiveja. Tähän kategoriaan liitettiin analyysiysiköt, joissa

vastaajat puhuivat työn merkityksellisyyden lisäksi työn tärkeydestä, hyödyllisyydestä, tarkoituksellisuudesta, palkitsevuudesta ja mielekkyydestä. Työn merkityksellisyys liitettiin myös konkreettisiin asioihin, kuten toisen ihmisen hengen pelastamiseen ja mahdollisuuteen olla mukana kehittämässä lääketiedettä. Toisaalta ammatin hyödyllisyyden nähtiin ulottuvan jopa työn teon ulkopuolelle. Eräs vastaajista kuvasi, kuinka työstä voi olla hyötyä jokapäiväisessä elämässä sekä itselle että muille.

”Olen aina tiennyt, että haluan ammatin, josta on hyötyä päivittäisessä elämässä myös työn ulkopuolella ja jossa tunnen tekeväni jotain merkityksellistä sekä itselleni että muille.” 82L

Neljänteen alatason kategoriaan liitettiin vastaukset, joissa opiskelijat toivat esiin työhön liittyvän vastuun ja haasteellisuuden yhtenä motiivina alalle hakeutumiseen. Yhteensä 21 (14 %) vastaajaa mainitsi lääkärin tai hammaslääkärin työn haasteellisuuden, vaativuuden, itsensä haastamisen ja työhön liittyvän vastuun yhtenä motiivina alalle hakeutumiseen. Työtä pidettiin motivoivana, koska se vaatii älyllisiä ponnisteluja ja siinä on mahdollisuus erityisesti itsensä haastamiseen. Toisaalta haasteet liitettiin myös päätöksentekoon ja siihen liittyvään vastuuseen.

Viides alatason kategoria on *mahdollisuudet itsensä kehittämiseen* ja siihen liitettiin yhteensä 13 (8 %) opiskelijan vastauksessa esiintyvät analyysiyksiköt. Näissä vastauksissa vastaajat esittivät keskeisenä motiivina alalle hakeutumiselle lääkärin tai hammaslääkärin työnkuvan monipuolisuuden, mahdollisuudet erikoistua ja jatkaa opintoja sekä jatkuvat työssä kehittymisen mahdollisuudet. Kaksi vastaajaa mainitsi myös erityisesti alan mahdollisuudet tehdä tutkimustyötä. Erityisesti lääketieteen opiskelijat nostivat esiin erikoistumiskoulutuksen tuomat mahdollisuudet itsensä kehittämiseen. Hammaslääketieteen opiskelijoiden vastauksissa korostui enemmän yleiset mahdollisuudet kehittää itseään hammaslääkärin työssä.

Analyysiprosessin alkuvaiheessa *mahdollisuudet itsensä kehittämiseen* -kategoria oli yhdistetty *uramahdollisuudet* -kategorian kanssa. Kategoriat kuitenkin erotettiin toisistaan sillä perusteella, että osa vastauksista liittyi selkeästi työn ulkoisiin ominaisuuksiin, kuten uralla etenemiseen ja työskentelyolosuhteisiin, kun taas alan tarjoamat mahdollisuudet itsensä kehittämiseen voidaan nähdä liittyvän työn konkreettiseen tekemiseen ja sisäisiin ominaisuuksiin. Näissä vastauksissa työn monipuolisuuden nähtiin myös lisäävän mielenkiintoa työtä kohtaan, kuten yksi vastaajista ilmaisi asian:

”Työ joka kehittyy ja pysyy mielenkiintoisena.” 18L

6.1.3 Kiinnostus

Kiinnostus oli kaikkein yleisin motiivi, ja yhteensä 138 analyysiyksikköä (35 %) liitettiin kiinnostuksen yläkategoriaan. Kiinnostuksen kategoria muodostettiin neljästä alatasen kategoriasta, jotka ovat *yleinen kiinnostus alaan*, *erityinen kiinnostus*, *uuden oppiminen* ja *kutsumus*. Kategoriat on kuvattu taulukossa 5.

Taulukko 5. Kiinnostukseen liittyvien motiivikategorioiden rakentuminen aineistosta kategoriaksi.

Esimerkki analyysiyksiköstä	Motiivikategorian selitys	Alatason ategoria	Ylätason kategoria
”Lääketiede on kiinnostava ala”	Kiinnostus lääketiedettä ja sen alan opintoja kohtaan	Yleinen kiinnostus alaan	KIINNOSTUS
”Aivot, ihmismieli ja niiden välinen yhteys ovat pöörättävintä ikinä”	Kiinnostus jotain erikoisalaa tai tiettyä lääketieteen osa-aluetta kohtaan	Erityinen kiinnostus	
”Olen halunnut olla lääkäri viidenneltä luokalta lähtien.”	Kokemus kutsumuksesta alalle tai pitkäaikainen haave	Kutsumus	
”Uuden tiedon oppiminen ja soveltaminen”	Alan opinnot tarjoavat mahdollisuuden jatkuvaan uuden oppimiseen	Uuden oppiminen	

Suurin kiinnostukseen kuuluva alatasen kategoria on *yleinen kiinnostus alaan*, johon liitettiin 71:n (48 %) opiskelijan mainitsevat motiivit. *Yleinen kiinnostus alaan* oli myös kaiken kaikkiaan suurin yksittäinen alatasen kategoria. Tähän kategoriaan liitettiin vastaukset, joissa opiskelijat kuvasivat yleisesti lääketieteen ja sen alan opintojen, ammatin tai luonnontieteiden kiinnostavan heit. Suurin osa vastaajista kuvasi kiinnostustaan sanoilla kiinnostus, kiinnostaa ja mielenkiintoinen. Näiden sanojen lisäksi kategoriaan tähän kategoriaan liitettiin analyysiyksiköt, joissa kiinnostusta kuvattiin ilmauksilla intohimo ja halu tehdä lääkärin työtä. Tähän kategoriaan liitetyissä analyysiyksiköissä vastaajat eivät määritelleet tarkemmin, mikä lääketieteessä heitä erityisesti kiinnostaa, vaan kiinnostusta kuvattiin melko yleisellä tasolla. Tällöin se kohdistui yleisesti esimerkiksi luonnontieteisiin, lääketieteeseen, tieteenalaan tai ammattiin. Hammaslääketieteen ja lääketieteen opiskelijoiden mainitsevat tähän kategoriaan liitetyt motiivit eivät sisällöllisesti eronneet toisistaan. Kuitenkin yli puolet lääketieteen opiskelijoista (54 %) mainitsi tähän kategoriaan liitetyn motiivin, kun taas hammaslääketieteen opiskelijoista reilu kolmasosa (36 %) mainitsi tähän kategoriaan liitetyn motiivin.

Seuraava aineisto-ote on tyypillinen tähän kategoriaan liitetty vastaus, jossa vastaaja kuvaa kiinnostustaan adjektiiveilla kiinnostava ja mielenkiintoinen ja lisäksi kiinnostus kohdistuu sekä alaan yleisesti että juuri lääkärin ammattiin.

”Lääketiede vaikutti kiinnostavalta alalta ja lääkärin ammatti mielenkiintoiselta ammatilta.” 122L

Osassa vastauksista kiinnostus liitettiin kuitenkin johon tiettyyn lääketieteen osa-alueeseen tai esimerkiksi lääketieteelliseen tutkimukseen. Nämä vastaukset liitettiin alatason kategoriaan *erityinen kiinnostus*. Kolmekymmentäneljä (23 %) vastaajaa esitti motiivikseen johonkin erityisalaan tai kohteeseen kohdistuvan kiinnostuksen. Näissä motiiveissa erityinen kiinnostus kohdistui esimerkiksi johonkin lääketieteen erikoisalaan, luonnontieteiden ja humanistisen näkemyksen yhdistämiseen, terveyteen ja hyvinvointiin, suun alueen terveyteen sekä ihmiskehon toimintaan. Erityisesti hammaslääketieteen opiskelijat mainitsivat kiinnostuksen suun aluetta kohtaan, kun taas lääketieteen opiskelijoista esitivät kiinnostusta koko ihmiselimistön toimintaa kohtaan. Muutama vastaajista mainitsi myös olevansa kiinnostunut erityisesti lääketieteellisestä tutkimuksesta. Kiinnostus luonnontieteiden ja humanististen näkökulman yhdistämiseen oli motiivi, joka toistui usean eri opiskelijan vastauksessa. Näissä vastauksissa lääketieteellinen ala nähtiin mahdollisuutena yhdistää kovana tieteenala pidetyt luonnontieteet pehmeämpänä alana nähtyihin ihmistieteisiin.

”Luonnontieteet ja ihminen kiinnostavat, sopiva sekoitus humanismia ja luonnontieteitä.” 56L

Osassa vastauksista kiinnostukseen liittyi selkeä ajallinen elementti niin, että kiinnostus lääketiedettä kohtaan oli vastaajilla jatkunut hyvin pitkään, osalla jopa lapsuudesta asti. Kiinnostuksen ajallista ulottuvuutta kuvaavat motiivit liitettiin alatason kategoriaan *kutsumus*. Yhdeksätoista (13 %) vastaajaa esitti opiskelumotiivikseen kutsumuksen alalle, pitkäaikaisen haaveen toteutumisen, tai vuosia jatkuneen kiinnostuksen lääketieteen alaan. Osa vastaajista pystyi jopa määrittelemään olleensa kiinnostunut lääketieteestä lapsuudesta asti. Esimerkiksi yksi vastaajista kuvasi kiinnostustaan seuraavalla tavalla:

”Lääketiede on kiinnostanut minua pienestä pitäen.” 10L

Tähän alatason kategoriaan liitettiin kaikki vastaukset, joissa kiinnostukseen liittyi ajallinen määre, tai lääkärin tai hammaslääkärin ammatti koettiin kutsumukseksi. Kutsumuk-

sen nähtiin tässä yhteydessä kuvastavan syvää kiinnostusta tai intohimoa, joka on ajallisesti kestänyt jo pidemmän aikaa. Sekä hammaslääketieteen että lääketieteen opiskelijat ilmaisivat kutsumusta kuvaavia motiiveja.

Kiinnostuksen yläkategoriaan liitettiin myös vielä yksi alakategoria, *uuden oppiminen*. Tähän kategoriaan liitettiin kahdeksan (5 %) opiskelijan motiivit, joissa korostui vastaajan halu oppia uutta, tiedonjano sekä innostus opiskeluun. Näistä vastauksista osa liittyi uuden oppimiseen erityisesti lääketieteen alalla, ja osa puolestaan kuvasi yleisesti halua oppia uutta. Kaikissa vastauksissa yhtä lukuun ottamatta esiintyi sana oppia. Tässä yhdessä vastauksessa intoa oppimiseen kuvattiin sanalla tiedonjano. Halua oppia korostettiin useassa vastauksessa esimerkiksi ilmauksilla ”mahdollisimman paljon”, ”enemmän” ja ”oppia jatkuvasti uutta”. Tähän kategorian liitettiin melko vähän vastauksia ja suhteessa useampi hammaslääketieteen opiskelijoista kuin lääketieteen opiskelijoista mainitsi tähän kategoriaan liittyvän motiivin.

Tämä kategoria erotettiin *yleinen kiinnostus alaan* –kategoriasta, koska siinä korostui enemmän oppimisen ja itsensä kehittämisen into itsessään kuin kiinnostus itse alaa kohtaan. Toisaalta kategoriaan *uuden oppiminen* liitettyjen motiivien voidaan kuitenkin tulkitella liittyvän lääketieteeseen tai hammaslääketieteeseen, sillä kaikki opiskeluun sisällöt ja aiheet liittyvät niihin, ja lisäksi opiskelijat ovat tehneet valinnan hakeutua juuri lääketieteellisten opintojen pariin opiskelemaan. *Uuden oppiminen* -kategoriaan liitetyt analyyysiyksiköt erosivat *yleinen kiinnostus alaan* –kategorian analyyysiyksiköistä myös siinä, että ne kuvasit kiinnostusta erityisesti opiskeluun, kun taas kiinnostus alaa kohtaan –kategoriassa kiinnostus kohdistui osittain opiskeluun, osittain tulevaisuuden työhön.

6.1.4 Henkilökohtaiset kokemukset

Osalla vastaajista motivaatio lääketieteen tai hammaslääketieteen opiskeluun kumpusi aikaisemmista kokemuksista, jotka liittyivät usein vastaajan aikaisempaan työ- tai opiskeluhistoriaan tai lähipiirin kokemuksiin lääkäreistä ja lääkärintyöstä. Yhdeksäntoista analyyysiyksikköä liitettiin ylätasoon kategoriaan *henkilökohtaiset kokemukset*. Kategoria koostettiin kahdesta alatason kategoriasta, jotka on kuvattu taulukossa 6.

Taulukko 6. Henkilökohtaisiin kokemuksiin liittyvien motiivikategorioiden rakentuminen aineistosta kategoriaksi

Esimerkki analyysiyksiköstä	Motiivikategorian selitys	Alatason kategoria	Ylätason kategoria
"Ajatus hammaslääkäriksi opiskelusta heräsi uudestaan osittain proviisorien huonon työtilanteen takia ja miettiesäni mitä todella haluan tehdä."	Tyytymättömyys aiempaan työnkuvaan tai aiemmat lääketieteeseen liittyvät työtehtävät tai opinnot kannustivat hakeutumaan opintoihin	Aikaisempi työ- tai opiskeluhistoria	HENKILÖ-KOHTAISET KOKEMUKSET
"Olen nähnyt paljon lääkärin työn hyviä puolia jo pienestä pitäen, koska äitini on korvainen- ja kurkkulääkäri"	Lähipiirin lääkäriesimerkit tai kokemukset omasta tai läheisen sairastumisesta	Lääkäriesimerkit ja kuva lääkärin työstä	

Kolmetoista (9 %) vastaajaa kuvasi aikaisempien työtehtävien tai opintojen motivoineen hakemaan opiskelemaan lääketiedettä tai hammaslääketiedettä. *Aikaisempi työhistoria* –kategoriaan liitettyissä motiiveissa oli kahdentyyppisiä vastauksia. Osa vastaajista oli työskennellyt aiemmin lääketieteeseen läheisesti liittyvällä alalla, kuten farmasian tai hoitotyön parissa, jolloin heillä oli jonkinlaista tuntumaa lääketieteen alaan. Osa vastaajista puolestaan oli kokonaan vaihtanut alaa esimerkiksi kauppatieteelliseltä tai teknilliseltä alalta. Aikaisempi työhistoria motivoi vastaajia lääketieteellisten opintojen pariin eri tavoin. Osa vastaajista koki, ettei aikaisempi ala tarjonnut mielekkäitä työtehtäviä, kun taas osa koki voivansa lääketieteellisellä alalla syventää osaamistaan ja hyödyntää aikaisemmassa työssä hankkimaansa kokemusta. Eräs vastaaja kuvasi tätä seuraavalla tavalla:

"Oman ammattitaidon laajentaminen. Olen työskennellyt pitkään lääketieteellisen teknologian ja tutkimuksen parissa. Toimenkuvani on siirtynyt koko ajan lähemmäksi teknologian kliinistä soveltamista." 86L

Tähän kategoriaan liitettyt vastaukset olivat kaikki keskenään melko erilaisia, joten eroja hammaslääketieteen ja lääketieteen opiskelijoiden motiivien välillä ei selkeästi voi tuoda esiin.

Myös lähipiirin kokemukset ja kuva lääkärin työstä motivoi opiskelijoita hakeutumaan alalle. *Lääkäriesimerkit ja kuva lääkärin työstä* –kategoriaan liitettiin kahdeksan (5 %) vastaajan mainitsemat motiivit. Kaikki tähän kategoriaan liitettyt motiivit olivat lääketieteen opiskelijoiden esittämiä. Näissä vastauksissa opiskelijat kertoivat kohtaamisten lääkäreiden kanssa tai lähipiiriin kuuluvien lääkäreiden motivoineen heitä hakeutumaan lääketieteellisten opintojen pariin. Esimerkiksi oma sairastuminen ja siihen liittyvä yhteistyö lääkäreiden kanssa motivoi yhtä hakijaa hakeutumaan itsekin alalle:

”Olen myös ollut viime vuosina paljon ortopedian kanssa tekemisissä henkilökohtaisista syistä, mikä on vain lisännyt mielenkiintoani alaa kohtaan.” 108L

Tähän kategoriaan liitettiin myös ne vastaukset, joissa opiskelija kertoi lähipiirissä olevien lääkärien vaikuttaneen alavalintaansa. Kolme vastaajaa kertoi joko toisen tai molempien vanhempiensa olevan lääkäreiltä, mikä motivoi myös heitä hakeutumaan alalle.

”Olen nähnyt paljon lääkärin työn hyviä puolia jo pienestä pitäen, koska äitini on korva- nenä- ja kurkkulääkäri.” 40L

6.2 Sisäistä tai ulkoista motivaatiota kuvastavat motiivit

Vastaajien esittämien keskeisten motiivien ja niistä muodostettujen motiivikategorioiden voidaan nähdä ilmentävän sekä opiskelijoiden sisäistä että ulkoista motivaatiota. Tässä tulosluvun toisessa osassa analysoidaan, kuinka ensimmäisessä vaiheessa luodut motiivikategoriat voidaan luokitella sisäisen ja ulkoisen motivaation alle hyödyntämällä Decin ja Ryanin (1985) itsemääräämisteorian jaottelua. Taulukossa 7 on yhteenveto siitä, kuinka motiivikategoriat jaettiin tässä tutkimuksessa kuvastamaan sisäistä ja ulkoista motivaatiota ja kuinka suuri osa analyysiyksiköistä sijoittuu kuhunkin ylätasen motiivikategoriaan.

Taulukko 7. Motiivikategoriat jaettuna sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon

Motivaation laatu	Ylätasen motiivikategoria	Analyysi-Yksiköt (n)	Analyysi-yksiköt (%)
<i>Sisäinen motivaatio</i>	TULEVAAN TYÖHÖN LIITTYVÄT SISÄISET TEKIJÄT	134	34
	KIINNOSTUS	138	35
<i>Ulkoinen motivaatio</i>	PROFESSION SAAVUTTAMISEEN LIITTYVÄT ULKOISET TEKIJÄT	101	26
<i>Sisäinen/ Ulkoinen motivaatio</i>	HENKILÖKOHTAISET KOKEMUKSET	21	6

6.2.1 Sisäistä motivaatiota ilmentävät motiivikategoriat

Sisäistä motivaatiota ilmentäviksi motiivikategorioiksi luokiteltiin kaksi ylätasen kategoriaa *tulevaan työhön liittyvät sisäiset tekijät* sekä *kiinnostus*. Yhteensä lähes 70 % kaikista analyysiyksiköistä liitettiin näihin kahteen sisäistä motivaatiota kuvaavaan ylätasen kate-

goriaan. Ensimmäiseen kategoriaan liitetyt motiivit viittasivat kaikki jollain tavalla lääkärin tai hammaslääkärin työhön liittyviin sisäisiin tekijöihin sekä työssä kehittymiseen. Alatason kategoriat *potilastyö ja muiden auttaminen* sekä *työn käytännönläheisyys ja käsillä tekeminen* sisältävät konkreettisesti lääkärin ja hammaslääkärin työn arkeen ja konkreettiseen työn tekemiseen liittyviä motiiveja. Myös kategorioiden *työn merkityksellisyys* sekä *haasteellisuus ja vastuu* voidaan nähdä sisältävän motiiveja, jotka kumpuavat itse työn sisällöstä. Työn sisällöllinen merkitys tulee esiin esimerkiksi seuraavasta aineistotteesta:

”-- halu auttaa ja olla mukana kehittyvässä lääketieteessä ja tehdä näin erittäin tärkeää työtä.” 94L

Myös *mahdollisuudet itsensä kehittämiseen* –alatason kategoriaan liitettyjen motiivien voidaan nähdä ilmentävän sisäistä motivaatiota, sillä ne kuvaavat opiskelijoiden halua kehittyä työn tekemisessä sen sijaan, että työssä kehittyminen liitettäisiin ulkoisiin tekijöihin, kuten urakehitykseen tai korkeampaan asemaan työpaikalla. Halu kehittyä työssään, konkreettinen työn tekeminen sekä muiden ihmisten auttaminen voidaan nähdä sisäisesti motivoituneeksi toiminnaksi eikä siihen vaikuta esimerkiksi ulkopuoliset yllykkeet ja palkinnot. Myös työn merkitykselliseksi kokemisen tunteet sekä haasteiden ja vastuunoton voidaan nähdä kumpuavan yksilön sisäisestä motivaatiosta.

Toinen sisäisen motivaation alle luokiteltu ylätason motiivikategoria on *kiinnostus*. Kiinnostukseen liitetyt alatason kategoriat kuvasivat kaikki opiskelijoiden kiinnostusta alaan, johonkin lääketieteen erityisalueeseen tai yleisesti kiinnostusta oppia uutta ja kehittää itseään. Lisäksi tähän ylätason kategoriaan liitettiin kutsumukseen viittaavat motiivit, joiden nähtiin ilmentävän erityisen syvää ja pitkäaikaista kiinnostusta alaan. Kiinnostuksella on aina jokin kohde, tässä aineistossa lääketiede tai hammaslääketiede. Kiinnostukseen liittyvien motiivien voidaan nähdä ilmentävän opiskelijoiden sisäistä motivaatiota. Sisäisen motivaation ohjaamat opiskelijat ovat aidosti kiinnostuneet opiskeltavasta alasta ja opiskelevat opiskelun itsensä vuoksi, eivätkä esimerkiksi työstä saatavan palkan tai yhteiskunnallisen aseman takia. Kiinnostuksensa vuoksi opiskelevan opiskelijan on siis motivoitunut puhtaasti opiskelusta eikä hänen toimintansa ole ulkoisesti pakotettua.

6.2.2 Ulkoista motivaatiota ilmentävät motiivikategoriat

Ulkoista motivaatiota ilmentäväksi motiivikategoriaksi luokiteltiin *profession saavuttamiseen liittyvät ulkoiset tekijät* -ylätason kategoriaan kuuluvat alatasen kategoriat. Yhteensä noin 25 % kaikista analyysiyksiköistä liitettiin tähän ulkoista motivaatiota kuvaavaan motiivikategoriaan. Tähän ylätasen motiivikategoriaan kuuluvia neljää alakategoriaa voidaan nähdä yhdistävän se, että niihin kuuluvat motiivit liittyvät kaikki lääkärin ja hammaslääkärin profession ulkoisiin ominaisuuksiin. Kaksi näistä, *ammatin arvostus* ja *palkkaus*, liittyvät yhteiskunnan professiolle antamiin oikeuksiin. Lääkäreiden ja hammaslääkäreiden *turvattu työpaikka* ja *uramahdollisuudet* liittyvät keskeisesti ammatin harjoittamisen säätelyyn ja kontrollointiin. Seuraavasta aineistolainauksesta käy ilmi, kuinka vastaaja kokee hammaslääkärin ammatin tarjoavan monenlaisia uramahdollisuuksia.

”Mielenkiintoinen ja laaja ala jolla on hyvät työllisyysnäkymät ja paljon vaihtoehtoja” 35H

Palkkaus, työllistyminen, ammatin arvostus ja uramahdollisuudet voidaan nähdä opiskelijoiden tulevaisuuden työhön liittyvinä ulkoisina tekijöinä, jotka mahdollisesti lisäävät alan houkuttelevuutta, mutta eivät varsinaisesti liity itse työn tekemiseen. Opiskelun päämäärä on tällöin ulkoinen, erillinen opiskelusta ja tulevan työn sisällöstä. Tällöin lääkäriksi tai hammaslääkäriksi opiskelu näyttäytyy opiskelijoille välineenä ulkoisen päämäärään saavuttamiseen. Päämäärä voi olla esimerkiksi arvostetun aseman saavuttaminen yhteiskunnassa tai oman elintason nostaminen korkean palkan avulla. Tämänkaltaisen erillisen, ulkoisen päämäärän vuoksi toimiminen on ulkoisen motivaation ohjaamaa. Näin ollen lääkärin ja hammaslääkärin profession saavuttamiseen liittyvien motiivien voidaan siis nähdä ilmentävän opiskelijoiden ulkoista motivaatiota. Lääketieteellinen koulutus näyttäytyy tällöin välineenä, jonka avulla opiskelija voi saavuttaa haluamansa tavoitteen.

6.2.3 Sekä sisäistä että ulkoista motivaatiota ilmentävät motiivikategoriat

Kaikista opiskelijoiden mainitsemista motiiveista ei voinut suoraan päätellä, ilmentävätkö ne sisäistä vai ulkoista motivaatiota vai mahdollisesti molempia näistä. *Henkilökohtaiset kokemukset* -ylätason kategorian motiiveja yhdisti selkeästi vastaajien aikaisemmat kokemukset, mutta näiden motiivien taustalta löytyi erilaisia sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä. *Aikaisempi työhistoria* -kategoriaan liitetyistä vastauksista osa oli selkeästi sisäisen motivaation ohjaamia. Esimerkiksi vastaukset, joissa opiskelija halusi alan vaih-

doksen myötä syventää osaamistaan tai laajentaa ammattitaitoaan viittaavat sisäiseen motivaatioon. Toisaalta esimerkiksi seuraavasta vastauksesta voidaan erottaa sekä sisäiseen että ulkoiseen motivaation viittavia motiiveja:

”Ajatus hammaslääkäriksi opiskelusta heräsi uudestaan osittain proviisorien huonon työtilanteen takia ja miettiessäni mitä todella haluan tehdä.”^{48H}

Alan vaihtaminen työllistymisen takia viittaa itse opiskelusta ja työn sisällöstä riippumattoman, ulkoisen päämäärän saavuttamiseen, kun taas ilmaisun ”miettiessäni mitä todella haluan tehdä” voidaan ajatella viittaavaan sisäiseen motivaatioon ja kiinnostukseen opiskeltavaa alaa kohtaan. Myös seuraavan *Lääkäriesimerkit ja kuva lääkärin työstä* –kategoriaan liitetyn ilmauksen voidaan nähdä ilmentävän sisäistä motivaatiota, sillä tutustuminen lääkärin työhön sai opiskelijan kiinnostumaan itsekin lääkärin työstä.

”Omassa työssä tutustunut paljon lääkäreihin ja nähnyt läheltä heidän työskentelyään, joten työ alkoi kiinnostaa.”^{13L}

Osasta tähän ylätasoon liitetystä analyysiyksiköistä ei voi selkeästi päätellä, liittyvätkö ne opiskelijan ulkoiseen vai sisäiseen motivaatioon. Esimerkiksi vastauksista, joissa opiskelija kertoo motiivikseen tyytymättömyyden aikaisempiin työtehtäviinsä, ei suoranaisesti selviä, miksi opiskelija päätyi juuri lääketieteen tai hammaslääketieteen koulutukseen. Myöskään vastaukset, joissa vastaajat kertovat työn hyvien puolien tai vanhemmilta työstä saadun hyvän vaikutelman motivoineen hakemaan alalle, eivät kerro tarkemmin opiskelijan sisäisestä tai ulkoisesta motivaatiosta. Esimerkiksi seuraavasta vastauksesta ei käy selkeästi ilmi millaisia sisäisiä tai ulkoisia tekijöitä hyvään kuvaan työstä liittyy.

”Vanhemmat molemmat lääkäreitä, joten saanut työstä hyvän kuvan.”^{116L}

Jos työn hyvät puolet olisivat työn sisältöön, kuten auttamiseen tai lääketieteelliseen tutkimukseen liittyviä, voisi vastauksen nähdä ilmentävän opiskelijan sisäistä motivaatiota. Jos taas hyvät puolet liittyisivät esimerkiksi korkeaan palkkatasoon tai ammatin tuomaan statukseen yhteiskunnassa, voisi vastauksen liittää ulkoiseen motivaatioon.

Koska henkilökohtaiset kokemukset –ylätasoon liitetystä motiiveista ei voinut suoraan päätellä, ilmentävätkö ne sisäistä vai ulkoista motivaatiota, jätettiin ne tässä tutkimuksessa luokittelematta ja todettiin, että kategoriaan kuuluu sekä sisäistä että ulkoista motivaatiota ilmentäviä motiiveja. Kaiken kaikkiaan tähän kategoriaan liitettiin kuusi prosenttia kaikista aineiston analyysiyksiköistä.

7 Pohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden keskeisiä motiiveja alavalinnalleen. Toinen tavoite oli selvittää, miten nämä motiivit kuvaavat opiskelijoiden sisäistä tai ulkoista motivaatiota. Kontekstina oli Helsingin yliopisto ja kohderyhmänä ensimmäisen vuoden hammaslääketieteen ja lääketieteen opiskelijat. Saatujen tulosten perusteella keskeiset motiivit liittyivät voimakkaasti opiskelijoiden kiinnostukseen opiskeltavaa alaa kohtaan sekä tulevaan työhön liittyviin sisäisiin tekijöihin. Myös lääkärin tai hammaslääkärin profession saavuttamiseen liittyvät tekijät sekä opiskelijoiden henkilökohtaiset kokemukset vaikuttivat alalle hakeutumiseen.

7.1 Motiivina lääkäriprofession saavuttaminen

Lääkärin ja hammaslääkärin professioihin liittyvien positiivisten asioiden saavuttaminen nousi tämän tutkimuksen aineistossa yhdeksi keskeiseksi motiiviksi opiskella lääke- ja hammaslääketiedettä. Tämän kategorian nouseminen kolmanneksi suurimmaksi ylätason kategoriaksi liittyy todennäköisesti lääkärin ja hammaslääkärin opiskelu- ja urapolun selkeyteen. Opiskelijat tuntuvat tietävän jo opintojen aikana, minkälaista työtä he tulevat tekemään ja heillä on usein selkeä kuva siitä, minkälaisia ulkoisia tekijöitä ammattiin liittyy. Uravalinnan kannalta keskeisenä pidettiin, että työstä maksetaan hyvää palkkaa, töitä on hyvin tarjolla, etenemismahdollisuudet ovat hyvät ja ammatti on yhteiskunnassa arvostettu. Oikeutta nauttia kohtuullista palkkaa ja yhteiskunnallista arvostusta pidetään yleisesti keskeisinä lääkäriprofession tunnusmerkkeinä. Arvostuksen saaminen on ollut yksi keskeinen motiivi hakeutua lääketieteellisten opintojen pariin myös aiemmissa tutkimuksissa (Kursurkar ym., 2011). Myös taloudelliset vaikuttimet ovat motivoineet lääketieteen opiskelijoita hakeutumaan alalle (Kimi, Hwang & Kwon, 2016).

Turvattu työpaikka oli kaikkein suurin profession ulkoisiin tekijöihin liittyvä alatasen kategorია. Kolmekymmentä prosenttia kaikista vastaajista mainitsi työllistymisen yhtenä keskeisenä motiivina alalle hakeutumiselle. Vastaajat pitivät lääkärin ja hammaslääkärin työllisyystilannetta hyvänä ja osa jopa erinomaisena. Lääkärin ja hammaslääkärin ammatit ovatkin erittäin pitkään olleet hyvin työllistäviä, vaikkakin sekä lääkäri- että hammaslääkärivaje julkisella sektorilla on pienentynyt viime vuosina (Suomen Lääkäriliitto, 2016a; Suomen Hammaslääkäriliitto, 2016a). Lääkäreiden työllisyysaste on kuitenkin

edelleen lähes 90 prosenttia (Suomen Lääkäriliitto, 2016a). Myös hammaslääkärrien työllisyysaste on edelleen hieman yli 90 prosenttia (Suomen Hammaslääkäriliitto, 2016b). Vastaajilla on siis ollut tässä suhteessa realistinen käsitys tulevan ammattinsa työllistävyydestä. Kaiken kaikkiaan työllistyminen, palkkaus ja uramahdollisuudet motiiveina kertovat opiskelijoiden realistisesta ja osittain myös instrumentaalisesta suhtautumisesta omaan tulevaisuuteen ja ammatinvalintaan. Koulutus näyttäytyy näin opiskelijoille välineenä, jonka avulla he voivat saavuttaa haluamansa ammatin ja elintason.

Hammaslääketieteen ja lääketieteen opiskelijaryhmissä oli jonkin verran eroja profession saavuttamiseen liittyvissä motiiveissa. Hammaslääketieteen opiskelijoista 63 prosenttia mainitsi vähintään yhden professioon saavuttamiseen liittyvän motiivin vastauksessaan, kun taas lääketieteen opiskelijoista 42 prosenttia mainitsi tähän ylätasoon kategoriaan liitetyn motiivin. Erot näiden kahden opiskelijaryhmän välillä näkyivät erityisesti turvattu työpaikka –kategorian kohdalla, johon liittyvän motiivin yli 50 prosenttia hammaslääketieteen opiskelijoista mainitsi, kun taas lääketieteen opiskelijoista reilu 20 prosenttia piti turvattua työpaikkaa keskeisenä motiivina alalle hakeutumiselle.

Nämä tulokset ovat osittain yhteneväisiä Crossleyn ja Mubarikin (2002) saamien tulosten kanssa, joissa hammaslääketieteen opiskelijat olivat lääketieteen opiskelijoita selkeämmin motivoituneita työn tuomaan turvaan sekä tulotasoon liittyvistä tekijöistä. Crossleyn ja Mubarikin (2002) sekä Dastjerdin ym. (2011) tutkimuksessa hammaslääketieteen opiskelijoilla korostui voimakkaammin ammatilliseen statukseen liittyvät motiivit kuin lääketieteen opiskelijoilla. Tässä tutkimuksessa kuitenkin lääketieteen opiskelijat nostivat hammaslääketieteen opiskelijoita voimakkaammin esille ammatillisen arvostuksen opiskelumotiivina, vaikkakin yhteensä vain 6,7 prosenttia kaikista opiskelijoista esitti tähän kategoriaan liitettyjä motiiveja. Selkeitä syitä siihen, miksi turvattu työpaikka korostui enemmän hammaslääketieteen kuin lääketieteen opiskelijoilla, on vaikea antaa. Työllisyysaste on molemmilla aloilla melko hyvä. Yksi mahdollinen selitys voisi olla se, että hammaslääkärrien urapolku voi näyttäytyä aloittelevalle opiskelijalle selkeämpänä kuin lääkärin, sillä lääketieteen opiskelijoilla erikoistumismahdollisuudet ovat laajemmat ja opintopolku keskimäärin pidempi kuin hammaslääketieteen opiskelijoilla.

7.2 Motiivina konkreettinen työnteko ja siihen liittyvät tekijät

Tulevaisuuden työhön liittyvät sisäiset tekijät oli toiseksi suurin motiivikategoria, ja 88 prosenttia opiskelijoista mainitsi keskeiseksi motiivikseen jonkun konkreettisen lääkärin tai hammaslääkärin työhön liittyvän tekijän. Tähän kategoriaan kuuluvat motiivit liittyivät opiskelijoiden oletuksiin ja odotuksiin siitä, minkälaista konkreettinen lääkärin tai hammaslääkärin työ tulee olemaan heidän valmistumisensa jälkeen. Näissä motiiveissa korostuivat työn käytännönläheisyyteen liittyvät seikat, kuten kädentaidot ja potilastyö sekä abstraktimmat näkemykset työn haasteellisuudesta ja merkityksellisyyden kokemisesta työssä. Potilastyöhön liitettiin vastauksissa usein altruistinen ihanne muiden auttamisesta.

Potilastyö ja muiden auttaminen oli kaikkein yleisin työn sisäisiin tekijöihin liitetty motiivi, ja 40 prosenttia vastaajista mainitsi sen yhtenä keskeisenä motiivina koulutukseen hakeutumiselle. Tältä osin tämän tutkimuksen tulokset ovat yhteneväisiä aiempien aiheesta tehtyjen tutkimusten kanssa, sillä muiden auttaminen oli yksi suosituimmista motiiveista hakeutua lääkärin tai hammaslääkärin koulutukseen myös Kusrkarin ym. (2011), Vigildin ja Schwartzin (2001) sekä Kottosen (2009) tutkimuksissa. Tässä tutkimuksessa hammaslääketieteen opiskelijoista 47,7 ja lääketieteen opiskelijoista 38,1 prosenttia mainitsi vastauksessaan potilastyöhön ja muiden auttamiseen liittyvän motiivin. Tässä suhteessa tulokset ovat hieman ristiriitaisia esimerkiksi Crossleyn ja Mubarikin (2002) sekä Dastjerdin ym. (2011) saamien tulosten kanssa, sillä heidän tutkimuksissaan lääketieteen opiskelijat olivat hammaslääketieteen opiskelijoita motivoituneempia potilaiden auttamisesta.

Potilastyö on keskeinen osa lääkärin ja hammaslääkärin työtä ja altruistinen toiminta onkin yksi keskeinen lääkäriprofession kuuluva ammattieettinen velvoite (Pasternack & Saarni, 2007). Koska lääkärintyö on pohjimmaltaan palveluammatti, voidaan opiskelijoiden voimakasta halua auttaa ja tehdä potilastyötä pitää tärkeinä motiiveina, joiden säilyttämiseen tulisi kiinnittää huomiota läpi opintojen. Vuorovaikutuksen ja potilaiden kohtaamisen harjoittelu tulisikin olla keskeinen osa opintoja. Hojat ym. (2009) ovat esittäneet keinoja tähän esimerkiksi videoitujen potilaskohtaamisten analysointia, roolipelejä sekä humanisten arvojen tuomista koulutuksen esimerkiksi kirjallisuuden ja taiteen avulla.

Myös opiskelun aikaisten roolimallien tarjoamiseen ja erityisesti roolimallien kykyyn ilmaista empatiaa ja käsitellä tunteita tulisi kiinnittää enemmän huomiota (Hojat ym. 2009; Tavakol, Dennick & Tavakol, 2012). Potilaan kohtaamista harjoitellaan Helsingin yliopistossa läpi opintojen muun muassa simuloitujen potilaiden eli potilaita esittämään palkattujen näyttelijöiden avulla. Lisäksi opiskelijoilla on mahdollisuus osana valinnaisia opintojaan käydä kursseja, joissa käsitellään lääketieteeseen ja hammaslääketieteeseen liittyvää kaunokirjallisuutta sekä elokuvia.

Kaksioista prosenttia vastaajista piti työn käytännönläheisyyttä ja käsillä tekemistä yhtenä keskeisenä motiivina hakeutua lääketieteellisen tai hammaslääketieteellisen koulutuksen pariin. Lääkärin työtä pidettiin käytännönläheisenä ja konkreettisenä ja erityisesti hammaslääkäriopiskelijat korostivat haluavansa hyödyntää kädentaitoja tulevaisuuden työssään. Kaksikymmentäviisi prosenttia vastanneista hammaslääkäriopiskelijoista mainitsi yhdeksi keskeiseksi motiivikseen kädentaitojen hyödyntämisen. Tämä motiivi on noussut esiin myös aikaisemmissa tutkimuksissa hammaslääkäriopiskelijoiden opiskelumotiiveista (Kottonen, 2009). Kottosen (2009) tutkimuksessa työn konkreettisuus –faktorilla oli suurin selitysosuus hammaslääkärin ammattiin hakeutumisen syistä.

Asiakaspalvelutyön lisäksi kädentaitojen hyödyntäminen onkin merkittävä osa hammaslääkärin työn arkea, jossa hammaslääkäri työskentelee pinta-alaltaan melko pienellä suun alueella hyvää hienomotoriikkaa vaativien työkalujen avulla. Kädentaitojen korostuminen opiskelumotiivina kertoo, että opiskelijat ovat jo hakiessaan opintoihin perehtyneet siihen, mitä hammaslääkärin työ käytännössä on ja näin ollen heillä voi ajatella olevan realistinen kuva tulevaisuuden työstä. Opiskelijat, joilla on realistiset odotukset hammaslääkärin työstä ja saavat jo opintojen alkuvaiheessa tuntuman hammaslääkärin työhön, eivät todennäköisesti keskeytä opintoja ainakaan sen takia, että heillä olisi tulevasta ammatista ja sen vaatimuksista väärä kuva. Opiskelijat, jotka ovat kiinnostuneita tulevaisuuden työstään ja motivoituneita opiskelemaan alaansa, ovat todennäköisesti sitoutuneita opiskeluun. Heikkoa sitoutuneisuutta ja näköalattomuutta opintojen suhteen on pidetty yhtenä syynä yliopisto-opintojen keskeytymiselle (Korhonen & Hietava, 2011). Opintojen keskeyttämistä pidettiin suurena ongelmana hammaslääketieteen koulutuksessa 2000-luvun alussa ja hammaslääketieteen opinnot keskeyttäneiden. Opintojen alkuvaiheeseen on kuitenkin lisätty opintoja, joissa hammaslääketieteen opiskelijat perehtyvät erityisesti hammaslääkärin työhön ja hammasklinikan toimintaan.

Tulevan työn sisältöön liittyvät abstraktimmat tekijät, *työn merkityksellisyys, haasteellisuus ja vastuu sekä mahdollisuudet itsensä kehittämiseen* saivat myös äänenpainoa keskeisinä motiiveina koulutukseen hakeutumisessa. Merkityksellisyyden kokeminen ei nouse aikaisemmissa tutkimuksissa lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden motiiveista esiin kovin vahvasti, mutta McManuksen ym. (2006) teettämässä tutkimuksessa hieman samankaltainen motiivi, tarpeellisuuden kokeminen, oli yksi lääketieteen opiskelijoiden keskeisistä opiskelumotiiveista. Tarpeellisuuden kokeminen liitettiin usein toiveeseen akateemisesta urasta ja tätä kautta lääketieteen alan kehittämisestä (McManus ym., 2006). Myös tässä tutkimuksessa merkityksellisyyden kokemiseen liitettiin yhdessä vastauksessa haluun olla mukana kehittyvässä lääketieteessä. Toisaalta merkityksellisyyden kokeminen liitettiin myös työn palkitsevuuteen ja tarkoituksellisuuteen.

Työn haasteellisuus motiivina hammaslääkäriksi opiskelulle nousi esiin myös Kottosen (2009) tutkimuksessa, jossa noin 20 prosenttia hammaslääketieteen opiskelijoista näki työn haasteellisuuden vaikuttaneen alalle hakeutumiseen erittäin paljon tai melko paljon. Woutersin ym. (2014) tutkimuksessa puolestaan nousi esiin halu henkilökohtaiseen kasvuun motiivina lääketieteen opintojen pariin hakeutumiselle. Tätä voitaisiin pitää samankaltaisena motiivina kuin tässä tutkimuksessa *itsensä kehittämisen* kategoriaan liitettyjä motiiveja. Woutersin ym. (2014) tutkimuksessa tähän kategoriaan liitettiin myös vastauksia, joissa vastaajat toivat esiin motivaatiotaan tehdä lääketieteellistä tutkimusta. Myös tässä tutkimuksessa itsensä kehittämisen kategoriaan liitettiin motiiveja, joissa opiskelijat halusivat perehtyä lääketieteellisen tutkimuksen tekemiseen.

7.3 Motiivina kiinnostus

Kiinnostus oli kaikkein useimmin mainittu motiivi ja jopa 87 prosenttia vastaajista piti sitä yhtenä keskeisenä motiivina hakeutua lääketieteelliseen tai hammaslääketieteelliseen koulutukseen. Kiinnostus korostui voimakkaasti sekä lääketieteen että hammaslääketieteen opiskelijoiden vastauksissa. Tältä osin tämän tutkimuksen tulokset ovat yhteneviä aikaisempien tutkimusten kanssa, joissa kiinnostus on ollut yksi suosituimmista opiskelumotiiveista lääketieteellisillä aloilla (Kottonen, 2009; Kim, Hwang & Kwon, 2016; Wouters, 2014). Lisäksi Mikkonen ym. (2009) ovat tutkimuksessaan todenneet kiinnostuksen olleen suosituin opiskelumotiivi myös usean eri tiedekunnan opiskelijoita käsittäneessä aineistossa. Kiinnostuksen korostumista aineistossa voidaan pitää tärkeänä, sillä

kiinnostuksen on todettu olevan positiivisesti yhteydessä opiskelijan parempaan minäpystyvyysuskomukseen, kykyyn asettaa tavoitteita sekä itsesääätelykykyyn opinnoissa (Renninger & Hidi, 2002).

Kiinnostuksella on Hidin ja Renningerin (2006) mukaan aina jokin kohde. Tässäkin tutkimuksessa opiskelijat määrittelivät olevansa kiinnostuneita yleisesti lääketieteestä, luonnontieteistä tai erityisesti jostain tietyistä lääketieteen osa-alueesta. Osa opiskelijoista määritteli kiinnostustaan myös jonkin aikamääreen avulla. Esimerkiksi useampi vastaaja kertoi olleensa kiinnostunut lääketieteestä tai lääkärin ammatista jo pidemmän aikaa. Vastaajat eivät kuitenkaan kuvanneet kiinnostustaan niin tarkasti, että vastauksista olisi voinut päätellä kuinka kehittyntä heidän kiinnostuksensa on. Tämän aineiston perusteella ei siis voida suoranaisesti päätellä, onko vastaajien kiinnostus tilannesidonnaista vai onko se mahdollisesti kehittynyt henkilökohtaiseksi kiinnostukseksi. Toisaalta pitkäkestoista kiinnostusta lääketieteeseen kuvailleiden opiskelijoiden kiinnostuksen voisi mahdollisesti ajatella olevan kehittynyt henkilökohtaiseksi kiinnostukseksi. Krapp (2002) esittääkin, että henkilökohtaisella kiinnostuksella on aina historia. *Kutsumus* -kategoriaan liitetyissä motiiveissa opiskelijat kuvasivat hakeutuneensa lääketieteen tai hammaslääketieteen opintojen pariin kutsumuksen vuoksi, tai koska he ovat olleet kiinnostuneita alasta hyvin pitkään, osa jopa lapsuudesta saakka. Varhainen kiinnostus lääkärin ammattiin tuli esille myös McHargin, Mattickin ja Knightin (2007) tutkimuksessa lääketieteen opiskelijoiden motiiveista hakeutua alalle. McHarg, Mattick ja Knight (2007) esittävät, että varhaisella iällä tehdyllä uravalinnalla olisi merkitystä erityisesti valintaan sitoutumisen kannalta, sillä varhaisessa vaiheessa syntyneellä kiinnostuksella on mahdollisuus kehittyä ja kasvaa pidemmän aikaa kuin myöhemmin syntyneellä.

Historian lisäksi henkilökohtaiseen kiinnostukseen liittyy myös lisääntynyt tiedon määrä kohteesta sekä kasvanut arvostus sitä kohtaan (Hidi & Renninger, 2006). Vaikka aineiston vastauksista ei voida suoranaisesti päätellä, onko opiskelijoiden ilmaisema kiinnostus tilannesidonnaista vai henkilökohtaista, voidaan koulutuksen ajatella mahdollisesti edistävän opiskelijoiden jo heränneen kiinnostuksen kehittymistä henkilökohtaiseksi kiinnostukseksi. Tilannekohtaisen kiinnostuksen voidaan nimittäin nähdä toimivan eräänlaisena ponnahduslautana henkilökohtaisen kiinnostuksen syntymiselle, jota voidaan edesauttaa ympäristön tuen avulla (Hidi & Renninger, 2006). Ympäristön tuki voisi tässä kontekstissa tarkoittaa esimerkiksi opettajan roolia opiskelijan esikuvana tai opiskelutovereiden

vertaistukea. Ympäristön tuesta tulisi huolehtia myös silloin, kun opiskelijan kiinnostus on jo kehittynyt henkilökohtaiseksi kiinnostukseksi, jottei se heikkene tai katoa kokoaan (Hidi & Renninger, 2006).

Kiinnostuksen kehittyminen henkilökohtaiseksi kiinnostukseksi vaatii pitkäaikaista perehtymistä ja sitoutumista kiinnostuksen kohteeseen. Tälle lääketieteen ja hammaslääketieteen vähintään 5,5 vuotta kestävät opinnot antavat sopivan ympäristön. Krappin (2005) mukaan kiinnostuksen kehittyminen edellyttää lisäksi myös **koetun autonomian, pätevyyden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tarpeiden täyttymistä**. Tukemalla koulutuksen avulla näiden kolmen psykologisen perustarpeen täyttymistä voitaisiin siis mahdollisesti myös edistää opiskelijoiden kiinnostuksen syvenemistä.

Tsain ym. (2008) mukaan erityisesti opiskelijoiden autonomiaa tukevan oppimisympäristön avulla voidaan syventää opiskelijoiden kiinnostusta opiskeltavaan aiheeseen. Niemiec ja Ryan (2009) esittävät, että opiskelijoiden kokemaa autonomian tunnetta voidaan lisätä antamalla opiskelijoille enemmän valinnanvapautta opiskeluun liittyvissä asioissa sekä vähentämällä suoritusten arvioinnin painotusta. Lääketieteellisissä opinnoissa opiskelijoiden opinto-ohjelma on pitkälti ennalta käsin määrätty eikä opiskelijoilla ole kovinkaan suurta valinnanvapautta esimerkiksi kurssivalintojen suhteen. Valinnanvapautta olisi kuitenkin mahdollista lisätä esimerkiksi tarjoamalla erilaisia tapoja suorittaa kursseja sekä lisäämällä vapaavalintaisia opintoja opinto-ohjelmaan. Esimerkiksi Helsingin yliopistossa onkin viime vuosien opetussuunnitelmauudistuksen myötä lisätty lääketieteen ja hammaslääketieteen koulutusohjelmiin 25 opintopistettä syventäviä valinnaisia opintoja, joihin opiskelija saa itse valita jokaisena lukuvuotena laajasta tarjonnasta häntä itseään kiinnostavia opintojaksoja.

Kiinnostusta suurimpana yksittäisenä opiskelumotivaation selittäjänä tässä tutkimuksessa voidaan pitää hyvänä lähtökohtana lääketieteellisten ja hammaslääketieteellisen opintojen aloittamiselle. Opiskelijoiden kiinnostuksen syventymistä ja säilyttämistä tulee kuitenkin pyrkiä vaalimaan läpi opintojen. Vaikka kiinnostuksen herääminen lähtee yksilöstä itsestään ja kiinnostuksessa on kyse yksilön ja kohteen välisestä suhteesta, voidaan ympäristötekijöillä vaikuttaa kiinnostuksen kehittymiseen (Hidi & Renninger, 2006). Kuten empatiakyvyn kehittämisessä, myös kiinnostuksen kehittämisessä ja ylläpidossa roolimalleilla, kuten opettajilla tai muille opiskelijoilla, voi olla suuri merkitys. Roolimalli voi

auttaa lisäämään opiskelijan ymmärrystä aiheesta, mikä puolestaan on merkityksellistä kiinnostuksen syvenemisen kannalta (Hidi & Renninger, 2006). Lisäksi roolimallin opiskelijalle tarjoama tuki ja arvostus voi edistää opiskelijan sosiaalisen yhteenkuuluvuuden perustarpeen tyydyttymistä (Niemic & Ryan, 2009).

7.4 Motiivina opiskelijan aiemmat kokemukset ja lääkäriesimerkit

Opiskelijoiden aiemmat kokemukset motivoivat 14:ta prosenttia opiskelijoista hakeutumaan lääketieteelliseen tai hammaslääketieteelliseen koulutukseen. Aikaisemmat kokemukset liittyivät usein opiskelijan työ- tai opiskeluhistoriaan tai tuttavapiiriin lääkäriesimerkkeihin, jotka innostivat opiskelijoita hakeutumaan alalle. Aikaisemmasta työhistoriasta maininneet opiskelijat olivat usein työskennelleet jollain toisella alalla jopa vuosien ajan ennen lääketieteelliseen tiedekuntaan hakeutumista. Osalle uusi ala oli pitkäaikainen unelmien täyttymys tai kaivattu irtioto aiemmista työtehtävistä ja osalle taas kipinä lääketieteeseen tai hammaslääketieteeseen oli tullut vastikään aiempien työtehtävien kautta. Aikaisempi työhistoria motiivina lääketieteellisten opintojen pariin hakeutumisessa nousi esiin myös Woutersin ym. (2014) tutkimuksessa, jossa alalle pyrkineet henkilöt saivat tämän tutkimuksen aineiston tapaan itse kirjallisesti kuvata motiivejaan koulutukseen hakeutumiselle.

Woutersin ym. (2014) tutkimuksen tulosten kaltaisesti tässäkin tutkimuksessa nousi lisäksi esiin omien henkilökohtaisten kokemusten merkitys motivaatioon alalle hakeutumiselle. Henkilökohtaisia kokemuksia kuvasivat molemmissa tutkimuksissa opiskelijoiden kertomukset lähipiiriin sairastapauksista sekä muut terveydenhuoltoalaan liittyvät kokemukset. Muutama vastaaja mainitsi tässä tutkimuksessa erityisesti omien lääkärivanhempien vaikutuksen alalle hakeutumiseen.

Vaikka lääketiedettä ja hammaslääketiedettä pidetään usein sukupolvelta toiselle periytyvinä aloina, ei vanhempien tai muiden lähisukulaisten alavalinta näytä tämän aineiston valossa olleen keskeinen motiivi kovinkaan monelle opiskelijalle. Vain kahdeksan vastaajaa mainitsi lääkäriesimerkkien tai kuvan lääkärin työstä vaikuttaneen alavalintaansa ja näistä kolme mainitsivat omien vanhempiensa lääkäriuran keskeisenä motiivina. Kaikki kolme opiskelijaa esittävät, että vanhemmilta saatu hyvä kuva lääkärin ammatista

vaikutti alalle hakeutumiseen. Kukaan vastaajista ei kuitenkaan esittänyt, että erityisesti vanhempien suositus olisi ollut keskeinen motiivi opintojen pariin hakeutumiselle. Vanhempien suositusta ei pidetty keskeisenä motiivina hammaslääketieteen opintoihin hakeutumiselle myöskään brittiläisten opiskelijoiden keskuudessa Stewartin ym. (2004) tutkimuksessa. Sen sijaan Dastjerdin ym. (2011) tutkimuksessa jopa 70 prosenttia hammaslääketieteen ja 63 prosenttia lääketieteen opiskelijoista esitti, että nimenomaan vanhempien suositus oli tärkeä syy alalle hakeutumiselle.

Tämän tutkimuksen ja Dastjerdin ym. (2011) iranilaiseen yliopistoon sijoittuvan tutkimuksen tulosten vertailussa tulee kuitenkin ottaa huomioon aineiston kulttuurinen konteksti. Karibe ym. (2009) ovat vertailleet japanilaisten ja ruotsalaisten hammaslääketieteen opiskelijoiden motiiveja hakeutua hammaslääketieteen pariin. Heidän tutkimuksensa ruotsalaiset ja japanilaiset opiskelijat erosivat merkittävästi sen suhteen, kuinka suuri osa opiskelijoista piti hammaslääkäri vanhempien odotuksia keskeisenä syynä koulutukseen hakeutumiselle. Japanilaisilla opiskelijoilla (32 %) hammaslääkäri vanhempien odotukset oli yleisin syy hakeutua koulutukseen, kun taas ruotsalaisista opiskelijoista yksikään ei maininnut lähipiirin lääkäriesimerkkejä motiivina alalle hakeutumiselle. Karibe ym. (2009) esittävätkin perheen odotuksilla olevan erittäin suuri merkitys alalle hakeutumiselle Aasian maissa ja erityisesti yksityisissä yliopistoissa. Kariben ym. (2009) tutkimuksen tulokset olivat siinä mielessä yhteneväisiä tämän tutkimuksen kanssa, että samoin kuin Helsingin yliopiston hammaslääketieteen opiskelijoita, ruotsalaisia opiskelijoita motivoi vanhempien odotusten sijaan muiden auttaminen (44 %), kiinnostus (21 %) ja taloudelliset vaikutteet (26 %).

7.5 Motiivit kuvaamassa opiskelijoiden sisäistä ja ulkoista motivaatiota

Suurin osa (69 %) opiskelijoiden listaamista keskeisistä motiiveista luokiteltiin tässä tutkimuksessa kuvastamaan opiskelijoiden sisäistä motivaatiota. Sisäistä motivaatiota ilmentäviksi motiiveiksi luokiteltiin opiskelijoiden kiinnostukseen sekä tulevan työn sisällöllisiin tekijöihin liittyvät motiivit. Apuna luokittelussa käytettiin Decin ja Ryanin (1985) itsemääräämisteoriaa, jonka mukaan sisäinen motivaatio kumpuaa yksilöstä sisältä käsin ja sisäisesti motivoitunut yksilö toimii puhtaasti omasta kiinnostuksestaan tai tekemisen ilosta (Ryan & Deci, 2000). Tämän tutkimuksen tulokset ovat yhteneväisiä

Kimin, Hwangin ja Kwonin (2016) tutkimuksen kanssa, jossa kaksikolmasosaa opiskelijoista raportoi sisäistä motivaatiota ilmentäviä motiiveja lääketieteellisen koulutuksen pariin hakeutumiselle. Sisäisen motivaation alle luokitellut motiivit olivat molemmissa tutkimuksissa yhteneväisiä ja suurin osa niistä liittyi opiskelijoiden kiinnostukseen aihetta kohtaan sekä haluun auttaa muita ihmisiä (Kim, Hwang & Kwon, 2016). Halu auttaa muita on korostunut myös aiemmassa tutkimuksessa hammaslääketieteen opiskelijoiden opiskelumotiiveista (Kottonen, 2009; Vigild & Schwartz, 2001). Lisäksi Kottosen (2009) tutkimuksessa korostui kädentaitojen hyödyntämisen merkitys hammaslääketieteen opiskelijoilla, joka oli myös tässä aineistossa 25 prosentille hammaslääketieteen opiskelijoista keskeinen motiivi hakeutua koulutukseen. Kädentaitojen hyödyntäminen työssä luokiteltiin kuvastamaan opiskelijoiden sisäistä motivaatiota, sillä se liittyi konkreettisesti heidän tulevan työnsä sisältöön.

Myös Woutersin ym. (2014) tutkimuksessa eniten mainintoja saivat motiivit, joiden nähtiin kuvastavan opiskelijoiden autonomisia motivaatiotyyppejä. Autonomisia motivaatiotyyppejä ovat Decin ja Ryanin (2000) mukaan sisäinen motivaatio sekä integroitu säätely. Autonomiseksi motivaatioksi luokiteltiin Woutersin ym. (2014) tutkimuksessa tämän tutkimuksen ja Kimin, Hwangin ja Kwonin (2016) tutkimuksen kaltaisesti opiskelijoiden kiinnostuksen sekä altruistiseen toimintaan liittyvät motiivit.

Opiskelijoiden keskeisten motiivien joukossa oli myös selkeästi ulkoista motivaatiota kuvaavia motiiveja. Kaksikymmentäkuusi prosenttia kaikista opiskelijoiden mainitsemista motiiveista luokiteltiin *profession saavuttamiseen liittyvät ulkoiset tekijät* –kategoriaan. Tähän kategoriaan liitettyjen motiivien nähtiin kuvaavan ulkoista motivaatiota, sillä niiden taustalla oli opiskelijan pyrkimys päästä koulutuksen avulla johonkin erilliseen, tälle itselleen suotuisaan päämäärään (Ryan & Deci, 2000). Opiskelijoiden ulkoista motivaatiota kuvaavat motiivit liittyivät lääkärin ja hammaslääkärin ammattien työllistävyyteen, monipuolisiin uramahdollisuuksiin, ammattien yhteiskunnalliseen arvostukseen sekä työn palkkaukseen. Tietyn profession tai tulotason saavuttaminen on liitetty myös aikaisemmissa tutkimuksissa ulkoista motivaatiota kuvaavaksi motiiviksi (Mikkonen ym. 2009). Myös Kimin, Hwangin ja Kwonin (2016) tutkimuksessa vastaajat toivat esiin taloudellisiin kannustimiin sekä urakehitykseen liittyviä motiiveja, jotka luokiteltiin kuvaamaan opiskelijoiden ulkoista motivaatiota. Työllistymismahdollisuudet korostuivat myös hammaslääketieteen opiskelijoilla vahvimpana ulkoisen motivaation alle luokiteltuna

motiivina Kottosen (2009) tutkimuksessa. Myös Woutersin ym. (2014) tutkimuksessa kontrolloidun motivaation alle luokiteltiin lääketieteelliseen koulutukseen hakeutuneiden opiskelijoiden motiiveja, jotka liittyivät esimerkiksi uramahdollisuuksiin sekä tietyllä paikkakunnalla opiskeluun. Kontrolloituihin motivaatiotyyppeihin kuuluvat Decin ja Ryanin (2001) mukaan ulkoinen, pakotettu ja tunnistettu säätely ja ne voidaan luokitella kaikki ulkoisen motivaation yläkäsitteen alle.

Opiskelijoiden sisäisen motivaation korostumista lääketieteellisten ja hammaslääketieteellisten opintojen pariin hakeutumisen taustalla voidaan pitää hyvänä lähtökohta opiskelijoiden oppimiselle ja opinnoissa etenemiselle. Niemisen (2011) väitöskirjassa syväsuuntautuneisuus lääketieteen opiskelijoilla yhdistyi reflektiiviseen oppimiseen, yhteisölliseen tiedonrakentumiseen sekä pyrkimykseen kokonaisvaltaiseen opittavan asian ymmärtämiseen. Pintasuuntautuneisuus opinnoissa puolestaan yhdistyi lääketieteen opiskelijoilla mustavalkoiseihin tietokäsityksiin sekä suoraviivaiseen tiedon soveltamiseen.

Kusurkarin ym. (2012) mukaan autonomisesti motivoituneet lääketieteen opiskelijat ovat todennäköisemmin syväsuuntautuneita opinnoissaan kuin kontrolloidusti motivoituneet opiskelijat. Myös Kyndt (2011) on todennut motivaation laadun olevan yhteydessä opiskelun lähestymistapoihin. Autonominen motivaatio on Kyndtin (2011) mukaan positiivisesti yhteydessä syväsuuntautumiseen oppimiseen erityisesti silloin, kun opiskelijat kokevat opinnot normaalia kuormittavimmiksi. Tämä on merkityksellistä lääketieteen ja hammaslääketieteen koulutuksen kontekstissa, jossa opinnot koetaan usein melko vaativiksi ja kuormittaviksi. Kiinnostuksen ja muiden sisäistä motivaatiota ilmentävien motiivien vuoksi opintoihin hakeutuneet lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijat kykenevät siis säätelämään oppimistaan tehokkaammin erityisesti silloin, kun opinnot tuntuvat kuormittavilta.

Vaikka sisäistä motivaatiota voidaankin pitää ideaalina lähtökohtana lääketieteen ja hammaslääketieteen opinnoille, tulee huomioida myös opiskelijoiden ulkoisen motivaation merkitys opinnoista suoriutumisessa. Vaikka tässä tutkimuksessa ei tutkittu opiskelijoiden motivaatioprofiileja tai erilaisia motiiviyhdistelmiä, voidaan kuitenkin todeta, että suurin osa vastaajista ilmaisi vastauksessaan useita erilaisia keskeisiä motiiveja koulutuk-

seen hakeutumiselle. Näistä osa luokiteltiin sisäistä ja osa ulkoista motivaatiota kuvaaviksi. Myös Mikkosen ym. (2009) tutkimuksessa opiskelijat luettelivat samassa vastauksessa sekä ulkoista motivaatiota että sisäistä motivaatiota kuvastavia opiskelumotiiveja.

Mikkonen ym. (2009) ehdottavatkin, että opiskelijoiden opiskelumotivaation ylläpitämisessä sekä sisäisellä että ulkoisella motivaatiolla on paikkansa. Mäkinen, Olkinuora ja Lonka (2004) ovat tutkineet opiskelijoiden opiskeluorientaatiota sekä opintojen viivästy- mistä ja keskeyttämistä. Heidän tutkimuksessaan työelämäorientoituneet opiskelijat sai- vat korkeampia arvosanoja sekä suorittivat enemmän opintopisteitä kuin opiskeluorien- toituneet opiskelijat. Opiskeluorientoituneita opiskelijoita yhdisti kiinnostus opiskelta- vaan alaan, kun taas työelämäorientoituneet opiskelijat olivat kiinnostuneempia tulevasta työstään. Kumpaakin ryhmää yhdisti syväsuuntautunut oppimistyyli. Mäkinen ym. (2004) tutkimuksessa lääketieteellisen alan opiskelijat olivat muiden alan opiskelijoita useam- min työelämäorientoituneita. Työelämäorientoituneisuus korostuu tämänkin tutkimuksen tuloksissa, jossa työelämään liittyvistä motiiveista osa oli selkeästi työn sisältöön liittyviä sisäisiä motiiveja ja osa taas profession saavuttamiseen liittyviä ulkoisia motiiveja. Työ- elämään liittyvät motiivit jakautuivat siis kuvastamaan osittain sekä opiskelijoiden si- säistä että ulkoista motivaatiota.

Tässä tutkimuksessa opiskelijoiden vastauksissa yhdistyivät myös sekä opiskelualan kiin- nostukseen liittyvät motiivit että ammatin ja professionaalisen aseman saavuttamiseen liittyvät motiivit. Mikkonen ym. (2009) esittävät, että myös ulkoista motivaatiota ilmen- tävät motiivit ovat tärkeitä motivaation ylläpitämiselle, sillä ilman ulkoisia motiiveja opiskelijat eivät välttämättä ryhdy opiskelemaan itselleen epäkiinnostavia kursseja lain- kaan. Lääketieteessä ja hammaslääketieteessä ensimmäiset kaksi opiskeluvuotta koostu- vat lähinnä teoreettisista biolääketieteellisistä opinnoista, jotka eivät välttämättä motivoi niitä opiskelijoita, joille luonnontieteet eivät ole intohimon kohde. Erityisesti hammas- lääketieteen opiskelijat ovat kokeneet vaikeaksi nähdä biolääketieteen opintojen konk- reettisen hyödyn hammaslääkärin kliinisen työn kannalta (Lanning, Wetzel, Baines & Byrne, 2012). Myös Bergmannin (2018) tutkielmassa lähes 30 prosenttia vastaajista koki, että biolääketieteen opintojaksot luovat vain vähän tai eivät ollenkaan pohjaa hammas- lääketieteen kliinisen vaiheen opinnoille. Tilanteessa, jossa opiskelija ei löydä sisäistä motivaatiota opiskelulle, ulkoiset motiivit voivat auttaa häntä säilyttämään motivaation,

jotta opiskelijan on mahdollista saavuttaa tavoitteensa ja valmistua lääkärin tai hammaslääkärin ammattiin.

Koska kiinnostus oli kaikista yleisin motiivi, ja sen mainitsi jossain muodossa lähes 90 prosenttia vastaajista, voidaan ajatella, että suurin osa työelämään liittyviä motiiveja ilmaissut vastaaja oli myös kiinnostunut opiskelualastaan. Motiiviyhdistelmät, joissa opiskelija on sekä kiinnostunut opiskelualastaan että motivoitunut työskentelemään tulevaisuudessa lääkärinä tai hammaslääkärinä, vaikuttaisivat antavan aikaisemman tutkimuksen perusteella hyvän lähtökohdan opinnoille. Kiinnostus opiskeltavaan alaan ohjaa syväsuuntautuneeseen opiskelun lähestymistapaan sekä parempaan akateemiseen menestykseen (Kusurkar, 2012; Kyndt, 2011), mutta työelämään liittyvät motiivit auttavat opiskelijoita säilyttämään motivaationsa myös silloin, kun opiskeltava aihe ei kiinnosta opiskelijaa (Mikkonen ym., 2009). Vaikka lääketieteen ja hammaslääketieteen kaltainen professioala antaakin opiskelijalle selkeän suunnan kohti tulevaa ammattia, vaikuttaisivat opiskelijat kuitenkin hakeutuvan alalle erityisesti kiinnostuksesta opiskeltavaan alaan.

7.6 Opiskelijoiden sisäisen motivaation tukeminen läpi opintojen

Tämän tutkimuksen valossa lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijat näyttäisivät aloittavansa opintonsa kiinnostuneina valitsemastaan opiskelualasta sekä motivoituneina työskentelemään tulevaisuudessaan lääkärinä, hammaslääkärinä tai esimerkiksi alan tutkijoina. Merkittäväksi kysymykseksi nouseekin silloin, miten opiskelijoiden motivaatiota voitaisiin ylläpitää vähintään 5-6 vuotta kestävien opintojen ajan? Miten opiskeluympäristöä muokkaamalla voidaan edistää opiskelijoiden kiinnostuksen kehittymistä kohti henkilökohtaista kiinnostusta ja kuinka esimerkiksi opettaja voisi edesauttaa opiskelijan sisäisen motivaation säilymistä opintojen aikana?

Ryan ja Deci (2000) korostavat kolmen psykologisen perustarpeen tyydyttymisen merkitystä sisäisen motivaation ylläpitämisessä. Vahvistamalla opiskelijoiden pätevyyden, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden sekä autonomian tunnetta on mahdollista tukea heidän sisäisen motivaation tunnetta. Vansteenkiste ym. (2009) esittävät, että opiskeluympäristö, joka tukee näiden perustarpeiden täyttymistä, edistää opiskelijoiden sisäisen motivaation ylläpitoa.

Pätevyyden tunteen kokeminen on läheisesti yhteydessä opiskelijan pystyvyysuskomuksiin. Pätevyyden tunnetta kokeva opiskelija uskoo suoriutuvansa opiskelun tuomista haasteista. Filakin ja Sheldonin (2003) mukaan opiskelijoiden pätevyyden tunnetta on mahdollista tukea ilmaisemalla luottamusta opiskelijan kykyyn selvitä haasteista sekä henkilökohtaisen mentoroinnin ja palautteen avulla. Näin ollen opettajan on oman toimintansa avulla mahdollista vaikuttaa opiskelijoiden kokemiin pätevyyden tunteisiin. Niemiec ja Ryan (2009) korostavat, että pätevyyden kokemuksen lisäämiseksi opiskelijalle tulee tarjota sopivan haastavia tehtäviä ja opiskelijalle annetun palautteen tulee edistää opiskelijoiden suoriutumista opinnoistaan. Kusurkar (2012) esittää oikeanlaisen palautteen olevan positiivista, rakentavaa ja tuovan esiin eron sen välillä, mikä on opiskelijan oppimisen tilanne tällä hetkellä ja mihin hänen tulisi suorituksessaan pyrkiä. Tärkeää on myös esittää opiskelijalle konkreettisia neuvoja, miten hän voi parantaa suoritustaan (Kusurkar, 2012).

Rakentavan ja oikealla tavalla kohdistetun palautteen antaminen kuitenkin vaatii, että opettaja tunnistaa opiskelijan vahvuudet ja kehittämiskohteet. Tällöin opettajalla tulisi olla pidempikestoista tietoa opiskelijan kehittymisestä ja opinnoista suoriutumisesta. Tämä on kuitenkin haasteellista erityisesti lääketieteen koulutuksen kliinisessä vaiheessa, jossa opiskelijat siirtyvät klinikalta toiselle eivätkä yksittäiset opettajat välttämättä opeta opiskelijoita kuin yhden kurssin verran. Hammaslääketieteen opinnoissa samat opettajat pystyvät usein seuraamaan opiskelijan kehittymistä opintojen ajan, koulutusohjelman ollessa selkeästi pienempi ja tiiviimpi. Opiskelijan pätevyyden tunteen säilymistä opintojen aikana voitaisiin mahdollisesti tukea molemmissa koulutusohjelmissa esimerkiksi mentorointijärjestelmän avulla, jolloin yksittäisellä opettajalla tai esimerkiksi sairaalassa työskentelevällä kokeneella lääkärikollegalla voisi olla mahdollisuus perehtyä opiskelijan opiskeluun ja opinnoista suoriutumiseen pidemmän aikavälin aikana. Lisäksi vertaistutoroinnin ja -palautteen voisi olla mahdollista tukea opiskelijoiden pätevyyden tunteen kehittymistä ja säilymistä. Mentorointi voisi lisätä myös opiskelijoiden sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Decin ja Ryanin (2000) mukaan erityisesti koetun autonomian määrä kuitenkin määrittelee, voiko opiskelijan toiminta olla sisäisesti motivoitunutta. Opiskelijoiden autonomiaa

voidaan lisäämällä vähentämällä arvosanoihin liittyvää painotusta ja korostamalla opiskelijoiden vapautta opiskeluihin liittyvissä asioissa (Niemiec & Ryan, 2009). Käytännössä tämä voisi lääketieteen ja hammaslääketieteen opinnoissa tarkoittaa esimerkiksi valinnaisten opintojen lisäämistä opetussuunnitelmaan. Lääketieteen ja hammaslääketieteen opetussuunnitelma jättää kuitenkin melko vähän valinnanvaraa opiskelijalle, sillä opinnoista suurin osa on pakollisia ja ne tulee suorittaa tietyssä järjestyksessä. Toisaalta Helsingin yliopiston lääketieteellisen ja hammaslääketieteellisen koulutusohjelman opetussuunnitelmauudistuksessa on kuitenkin jo lisätty opiskelijoiden valinnaisten opintojen määrää. Valinnaiset opinnot tarjoavatkin opiskelijalle mahdollisuuden syventyä juuri niihin opintojen osa-alueisiin, jotka häntä itseään kiinnostavat. Valinnaisten opintojen lisäksi opiskelijoiden autonomian tunnetta olisi mahdollisuus tukea tarjoamalla erilaisia mahdollisuuksia suorittaa opintoja. Lisäämällä mahdollisuuksia esimerkiksi opetukseen osallistumiseen etänä sekä tarjoamalla erilaisia mahdollisuuksia suorittaa opintojakso, voisi lisätä opiskelijoiden autonomian tunnetta opinnoissa.

Myös erilaisten opetusmenetelmien on todettu vaikuttavan opiskelijoiden autonomian kokemukseen. Black ja Deci (2000) tutkivat opiskelijoiden autonomian tunteen kehittymistä yliopistotasoisella luonnontieteiden kurssilla. Heidän mukaansa opiskelijat eivät kokeneet perinteisesti luonnontieteissä käytettyä opettajakeskeistä luento-opetusta ja vähäistä vuorovaikutusta akateemisen henkilökunnan ja opiskelijoiden välillä autonomiaansa tukeväksi. Tämänkaltaisen oppimisympäristö johti myös opiskelijoiden huonompaa suoriutumiseen (Black & Deci, 2000). Sen sijaan opiskelijakeskeisemmät opetusmenetelmät sekä opettajien vastaanottavaisuus opiskelijoiden tarpeille ja huolille vaikutti lisäävän opiskelijoiden kokemaa autonomian tunnetta ja näin myös parantavan heidän suoriutumistaan opinnoista (Black & Deci, 2000). Opiskelijakeskeisiä opetusmenetelmiä ja opiskelijoiden aktiivista roolia omassa oppimisessaan korostamalla voitaisiin mahdollisesti edistää myös lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden autonomian tunteen ja samalla sisäisen motivaation säilyttämistä. Opiskelijakeskeisyys ei kuitenkaan tarkoita tässä tapauksessa opettajien roolin minimoimista, vaan opettajien tulee olla tukemassa ja fasilitoimassa opiskelijoiden oppimista ja kolmen psykologisen perustarpeen täyttymistä (Pyörälä, 2014). Tämä vaatii opettajilta aktiivista osallistumista ja kiinnostusta opiskelijoiden oppimiseen. Opiskelijakeskeisyyttä on mahdollisuus lisätä myös ottamalla opiskelijoiden näkemykset huomioon opetusta suunniteltaessa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi

opiskelijoiden osallistamista opetussuunnitelmatyöhön sekä opintojen kehittämiseen (Pyörälä, 2014).

Niemiec ja Ryan (2009) korostavat, että myös opettajien autonomialla on vaikutusta siihen, kuinka hyvin opiskelijoiden autonomiaa tukeva oppimisympäristö voidaan luoda. Itsemääräämisteoria selittää tätä ilmiötä kahdella tavalla. Ensinnäkin, mitä suuremmissa määrin opettajien tarpeet autonomian kokemisesta sivuutetaan, sitä vähemmän heillä on intoa ja luovuutta pyrkiä vastaamaan opiskelijoiden tarpeeseen autonomian kokemisesta opinnoissa. Lisäksi, opettajien toiminnan tuloksellisuuteen kohdistuvat ulkoiset paineet saavat heidät käyttämään ulkoisesti tuettuja kontrolloivia opetusmenetelmiä sen sijaan, että he käyttäisivät opiskelijoiden autonomiaa paremmin tukevia menetelmiä. (Niemiec & Ryan, 2009.) Jotta opiskelijoiden ja opettajien autonomian tunnetta on mahdollisuus tukea, tarvitaan siis koko tiedekunnan ja laajemmalla tasolla myös koko yliopiston sekä poliittisten toimijoiden sitoutumista opiskelijakeskeiseen opiskelijoita kunnioittavaan ja tukevaan korkeakoulupolitiikkaan.

7.7 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen uskottavuuden, varmuuden ja siirrettävyyden näkökulmasta (Graneheim & Lundman, 2004). Kysymyksellä tutkimuksen uskottavuudesta viitataan esimerkiksi siihen, kuinka hyvin aineisto ja sen analyysi vastaavat esitettyihin tutkimuskysymyksiin sekä siihen, ovatko aineistosta tehdyt tulkinnot uskottavia (Graneheim & Lundman, 2004).

Tähän tutkimukseen valikoitunut aineisto oli kerätty valmiiksi ja itse tutkimuskysymykset muodostettiin vasta aineistoon tutustumisen jälkeen. Tällöin tutkimuskysymykset valikoituivat osittain sen perusteella, millaisiin kysymyksiin aineiston avulla oli mahdollista vastata. Koska aineistonkeruumenetelmää ei tässä tapauksessa ollut mahdollista valita, voidaan pohtia, kuinka hyvin aineisto palveli tarkoitustaan eli vastasi sille esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Aineistossa vastaajat kuvasivat keskeisiä motiivejaan tiiviisti, usein vain muutamalla sanalla. Tämänkaltaiset vastaukset mahdollistivat sen, että lähes kaikki vastaukset vastasivat suoraan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen *Mitkä ovat ensimmäisen vuoden lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden keskeiset motiivit koulu-*

tukseen hakeutumisessa. Tutkimuksen uskottavuutta voidaan tarkastella myös siitä näkökulmasta, kuinka hyvin aineistonanalyysissä luodut kategoriat tai teemat kattavat koko tutkimusaineiston (Graneheim & Lundman, 2004). Tämän tutkimuksen aineistoksi laskettiin kaikki vastaajien kuvaavat motiivit, jotka kaikki sijoitettiin johonkin alatason kategoriaan. Lisätäkseen tutkimuksen uskottavuutta pyrin tuomaan esiin myös kategorioiden välisiä eroja erityisesti niiden kategorioiden kohdalla, jotka liittyivät läheisesti toisiinsa.

Lyhyistä avovastauksista koostuva tutkimusaineisto mahdollisti laajan, 138:n vastaajan, vastauksen analysoinnin ja kategorisoinnin. Toisaalta lyhyet avovastaukset eivät tuo esiin kovin syvällisiä näkemyksiä opiskelijoiden motiiveista, jolloin ymmärrys yksittäisen vastaajan vastauksesta jää melko pinnalliseksi. Aineisto ei myöskään mahdollistanut erityisen hyvin hammaslääkäri- ja lääkäriopiskelijoiden vastausten vertailua näiden ryhmien suuren kokoeron vuoksi. Tämän takia jouduin muuttamaan alkuperäistä suunnitelmaani, jossa toinen tutkimuskysymys olisi liittynyt näiden kahden ryhmän vastausten vertailuun. Päädyin tämän sijaan kuvaamaan lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoiden ryhmäkohtaisia eroja motiiveissa lyhyesti osana ensimmäistä tutkimuskysymystä.

Aineiston tulkintaan ja tutkimustuloksiin vaikuttavat myös aineistoa kuvaamaan valitut teoreettiset käsitteet. Toinen tutkimuskysymykseni oli *Miten opiskelijoiden motiivit ilmentävät heidän sisäistä tai ulkoista motivaatiota.* Valitsin teoreettisiksi käsitteiksi Decin ja Ryanin (1985) sisäisen ja ulkoisen motivaation yläkäsitteet. Jos olisin kuitenkin päättänyt kuvaamaan motiiveja koko motivaatiojatkumon käsitteillä (sisäinen motivaatio, integroitu säätely, tunnistettu säätely, pakotettu säätely, ulkoinen säätely ja amotivaatio), olisi muodostamani kategoriat ja näin ollen myös tutkimustulokset poikenneet nyt saaduista tutkimustuloksista. Käyttämällä kaikkia motivaatiojatkumon käsitteitä olisi todennäköisesti saatu tarkemmin eroteltua opiskelijoiden motiiveja, mutta toisaalta lyhyesti, vain muutamalla sanalla ilmaistujen motiivien erottelu näin tarkasti olisi ollut haastavaa.

Tutkimuksen varmuudella viitataan siihen, miten kerätty aineisto sekä tutkijan tekemät päätelmät aineistosta ovat mahdollisesti muuttuneet tutkimusprosessin aikana (Graneheim & Lundman, 2004). Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto on kerätty suhteellisen lyhyessä ajassa, jolloin muutoksia itse aineistossa ei ole tapahtunut tutkimusprosessin aikana. Sen sijaan, aineiston analyysi on kestänyt ajallisesti pidemmän jakson ajan, joten

on mahdollista, että päätelmäni aineistosta ovat muuttuneet prosessin kuluessa. Olen kuitenkin pyrkinyt kuvaamaan analyysiprosessin etenemisen mahdollisimman tarkasti, jotta lukijalle välittyisi kuva prosessin etenemisestä. Lisäksi suhteeni tutkimuksen kontekstiin on muuttunut tutkimusprosessin aikana hammaslääketieteen koulutussuunnittelijan työt aloitettuani. Uskon, että tällä on ollut vaikutuksensa siihen, miten tulkiten aineistoa ja teen siitä päätelmiä. Työtehtävilläni on vaikutusta siihen, etten pysty täysin ulkopuolisesta näkökulmasta kirjoittamaan lääketieteellisestä ja hammaslääketieteellisestä koulutuksesta Helsingin yliopistossa. Toisaalta uskon, että lääketieteelliseen ja hammaslääketieteelliseen koulutukseen liittyvällä tietämykselläni on ollut myös erityisesti tutkimuskontekstin kuvausta sekä tutkimuksen pohdintaosiota rikastuttava vaikutus.

Siirrettävyydellä viitataan siihen, missä määrin saatuja tuloksia voidaan tulkita muissa konteksteissa (Graneheim & Lundman, 2004). Mahdollistaakseni omalta osaltani tutkimustulosten siirrettävyyttä, olen pyrkinyt kuvaamaan selkeästi tutkimuksen kontekstia, eli lääketieteellistä ja hammaslääketieteellistä koulutusta Helsingin yliopistossa. Olen myös kuvannut, kuinka ja missä yhteydessä aineisto on kerätty ja minkälaisia ovat tutkimukseen osallistuneet vastaajat. Aineistolainausten avulla olen pyrkinyt perustelemaan lukijalle tekemiäni ratkaisuja aineiston kategorisointivaiheessa. Kategorisointiin liittyvien taulukoiden avulla olen pyrkinyt havainnollistamaan aineiston ja tulosten välistä yhteyttä. Myös analyysiprosessin tarkka kuvaus edesauttaa tutkimuksen siirrettävyyttä (Elo & Kyngäs, 2007).

Tutkimuksen konteksti kuitenkin rajoittaa tutkimustulosten yleistettävyyttä. Tässä tutkimuksessa on keskitytty yhden vuosikurssin opiskelijoihin Helsingin yliopistossa, jolloin tuloksia ei voida suoraan yleistää koskemaan kaikkia lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijoita. Tässä tutkimuksessa saaduissa tuloksissa on kuitenkin paljon yhtäläisyyksiä muissa yliopistoissa aiemmin toteutettuihin tutkimuksiin (vrt. esim. Karibe ym., 2009), joten siltä osin tulosten yleistämiskelpoisuus vaikuttaisi melko hyvältä. Myös kulttuurinen konteksti rajoittaa osittain tutkimustulosten yleistettävyyttä, vaikkakin yhtenevyyksiä voidaan löytää aikaisempiin, erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa toteutettuihin tutkimuksiin. Kulttuurisella kontekstilla voi kuitenkin olla vaikutuksensa siihen, millaisin motiivein opiskelijat kuvaavat alavalintaansa, jolloin se myös mahdollisesti selittää joitakin tämän ja aikaisempien tutkimusten eroavaisuuksia (vrt. esim. Dastjerdi ym., 2011). Toisaalta tutkimuksen siirrettävyyttä esimerkiksi johonkin toiseen opiskelualakontekstiin

rajoittaa myös lääketieteellisen ja hammaslääketieteellisen alan professionaalinen luonne. Tutkimustuloksissa näkyy selkeästi, että opiskelijoilla on melko selkeä käsitys siitä, mikälaista työtä he tulevat tekemään valmistuttuaan. Jos tutkimuskohteena olisi jokin generalistiala, eivät tulevaisuuden työhön liittyvät motiivit välttämättä tulisi esille yhtä selkeästi. Tutkimustulosten vertailu esimerkiksi jonkin toisen professioalan opiskelijoiden, kuten opettajaopiskelijoiden, motiiveihin voisi kuitenkin olla mielekästä.

7.8 Tutkimusprosessin eettisyys

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) mukaan tutkimus ei voi olla eettisesti hyväksyttävä tai luotettava ilman, että sitä tehdessä on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvä tieteellinen käytäntö kattaa kaikki tutkimusprosessin osa-alueet tutkimuksen suunnittelusta raportointiin ja aineiston jatkokäyttöön asti (Kuula, 2006) Seuraavaksi tarkastelen tämän tutkimuksen eettisiä näkökulmia tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusten pohjalta.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2009) laatimien humanistista, yhteiskuntatieteellistä ja käyttäytymistieteellistä tutkimusta koskevien eettisten periaatteiden mukaan tutkimukseen osallistuminen tulee olla vapaaehtoista ja tutkittavan tulee antaa kirjallinen tai suullinen suostumus osallistuessaan tutkimukseen. Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty lääketieteellisessä tiedekunnassa kasvaminen lääkäriksi -opintojakson yhteydessä Moodlen oppimisalustalle rakennetun kyselyn avulla. Kyselyssä opiskelijoilta on kysytty lupa käyttää heidän antamiaan vastauksia kasvaminen lääkäriksi -opintoja koskevassa tutkimuksessa. Ennen analyysia olen poistanut aineistosta niiden vastaajien vastaukset, jotka eivät antaneet lupaa käyttää antamiaan tietoja tutkimuksessa.

Kuulan (2006) mukaan tutkittaville tulisi antaa myös kirjallinen tieto siitä, kuka tai ketkä ovat tutkimuksessa vastuussa oleva tahot ja keneen voi tarvittaessa ottaa yhteyttä tutkimukseen liittyen. Tämän tutkimuksen kohdalla lisätietojen saamista varten kyselylomakkeessa oli lääketieteellisen tiedekunnan yliopistonlehtori Eeva Pyörälän yhteystiedot, joka on myös kerännyt aineiston tätä tutkimusta varten. Eeva Pyörälän rooli tässä tutkimuksessa on ollut toimia opinnäytetyöni ohjaajana, jolloin hänellä on ollut mahdollisuus valvoa, kuinka kerättyä tutkimusaineistoa on käytetty.

Toinen eettisesti tärkeä periaate on tutkimuseettisen neuvottelukunnan periaatteiden

(2009) mukaan tutkittavien yksityisyyden suojan säilyttäminen. Tässä tapauksessa aineiston yhteydessä vastaajilta on kerätty myös nimitiedot, sillä kyselyyn vastaaminen oli pakollinen osa kurssisuoritusta. Vastaajien tunnistetiedot oli kuitenkin poistettu siinä vaiheessa, kun sain aineiston itselleni, joten aineiston analyysivaiheessa käytössä on ollut pelkästään tunnistetun aineistoversio. Tunnisteettomia aineistoja on säilytetty salasanan avulla kirjauduttavilla tietokoneilla. Tulosten raportoinnissa vastaajien anonymiteetti on pyritty säilyttämään niin, ettei vastaajia voi tunnistaa esimerkiksi aineistolainauksista. Epäsuorat tunnistet, kuten tarkat kuvaukset esimerkiksi aiemmasta opiskelu- tai työhistoriasta, on anonymisoitu raportointia varten.

Hyvään tieteelliseen käytäntöön (2012) kuuluu, että tutkija ottaa huomioon muiden tutkijoiden saavutukset niin, että tutkijoiden työ saa niille kuuluvan arvon omia tutkimustuloksia julkaistessa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi viittaamista tutkimuksessa käytettyihin lähteisiin asiaankuuluvasti (Kuula, 2006). Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt viittaamaan muiden tutkijoiden työhön niin tarkasti, että lukija pystyy selkeästi erottamaan kirjoittajan omat ajatukset ja saavutetut tulokset muiden tutkijoiden työstä. Viittausmerkintöjen ja lähdeluettelon avulla lukijan on myös mahdollisuus tarkastaa viittausten alkuperä.

8 Lopuksi

Tässä tutkimuksessa korostui opiskelijoiden kiinnostus alaan sekä tulevaan työhön liittyvät sisäiset tekijät keskeisinä motiiveina lääketieteelliseen ja hammaslääketieteelliseen koulutukseen hakeutumiselle. Näiden motiivien voidaan nähdä ilmentävän opiskelijoiden sisäistä motivaatiota, jonka ylläpitäminen ja tukeminen olisi tärkeää läpi opintojen. Keskeisiä keinoja opiskelijoiden sisäisen motivaation ja kiinnostuksen ylläpitoon ovat esimerkiksi opiskelijakeskeiset opetus- ja opiskelumenetelmät, positiivisen ja rakentavan palautteen antaminen sekä opiskelijoiden mentorointi.

Lääketieteen ja hammaslääketieteen koulutus voisi hyötyä systemaattisen opettajamentorointiohjelman käyttöön otosta, sillä sen avulla on mahdollista vaikuttaa opiskelijoiden sisäisen motivaation ylläpitoon useammalla tavalla. Mentorointi antaa mahdollisuuden tarjota opiskelijoille rakentavaa ja positiivista palautetta, joka vahvistaa opiskelijan kokemaa pätevyyden tunnetta (Filak & Sheldon, 2003). Mentoroinnin avulla opettaja voi tutustua paremmin opiskelijan osaamiseen ja antaa tälle konkreettisia neuvoja sekä tarpeeksi haastavia tehtäviä, jotka myös lisäävät koettua pätevyyden tunnetta (Niemiec &

Ryan, 2009; Kusrkar, 2012). Kolmanneksi mentoriopettaja voi tarjota opiskelijalle arvostavan ja hyväksyvän roolimallin, joka lisää opiskelijan kokemusta sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta (Niemiec & Ryan, 2009) ja edistää opiskelijan kiinnostuksen kehittymistä henkilökohtaseksi kiinnostukseksi (Hidi & Renninger, 2006). Mentoriopettajan tulee olla henkilö, joka pystyy perehtymään opiskelijan opintoihin ja tukemaan opiskelijaa läpi opintojen.

Vaikka sisäisen motivaation on todettu olevan merkityksellinen opiskelun kannalta, myös ulkoisella motivaatiolla voidaan nähdä olevan paikkansa lääketieteellisiin opintoihin hakeutumisessa ja näiden opintojen suorittamisessa. Lääkäriin ja hammaslääkäriin koulutuspolut ovat pitkiä ja opinnot varsinkin alkuvaiheessa pitkälti teoreettisia. Opiskelijat ovat myös moittineet teoreettisia biolääketieteen opintoja motivoimattomiksi (Lanning ym., 2012). Ulkoinen motivaatio lääkäriin tai hammaslääkäriin ammatin saavuttamiseen voi motivoida opiskelijoita suorittamaan myös epämotivoivia opintojaksoja pidemmän aikavälin tavoitteen saavuttamiseksi. Tämän tutkimuksen mukaan opiskelijat ovat vahvasti työelämäorientoituneita, ja se näkyi sekä ulkoisissa että sisäisissä motiiveissa. Opiskelijoiden työelämäorientoituneisuutta voisi olla hyvä tukea panostamalla käytännönläheisiin opintojaksoihin ja potilastapauksiin jo kahden ensimmäisen vuoden biolääketieteen opintojen aikana. Erityisesti hammaslääkäriopiskelijat toivat esiin vahvasti käsillä työskenteelyn motiivin, jota olisi tärkeä tukea jo opintojen alkuvaiheessa, sillä se on hyvin keskeinen osa hammaslääkäriin työtä.

Tässä tutkimuksessa havaittiin, että opiskelijat ilmaisevat opiskelulle useita erilaisia, sisäistä ja ulkoista motivaatiota kuvastavia motiiveja. Tärkeä jatkotutkimusaihe olisi perehtyä tarkemmin opiskelijoiden motiiviprofiileihin, jotta saataisiin selville kuinka ulkoinen ja sisäinen motivaatio linkittyvät toisiinsa yksittäisten opiskelijoiden kohdalla. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia, kuinka opiskelijoiden motivaatio kehittyy opintojen aikana. Tätä voisi tutkia vertailemalla aloittavien opiskelijoiden motivaatiota esimerkiksi motivaatioon kliinisen vaiheen opintojen alussa sekä opintojen loppupuolella. Opiskelijat vaikuttavat tämän tutkimuksen perusteella aloittavansa lääketieteelliset opintonsa sisäisesti motivoituneina ja aiheesta kiinnostuneina. Olisi tärkeää selvittää, kuinka motiivit muuttuvat opintojen aikana ja onnistutaanko opinnoissa tukemaan sisäisen motivaation säilymistä läpi teoreettisten prekliinisten sekä opiskelijoita usein kuormittavien ja haastavien kliinisten opintojen.

9 Lähteet

- Alexander, P. A., Jetton, T. L., & Kulikowich, J. M. (1995). Interrelationship of knowledge, interest, and recall: Assessing a model of domain learning. *Journal of Educational Psychology*, 87, 559–575.
- Alzahem, A. M., Van der Molen, H. T., Alaujan, A. H., Schmidt, H. G., & Zamakhshary, M. H. (2011). Stress amongst dental students: a systematic review. *European Journal of Dental Education*, 15(1), 8-18.
- Asetus yliopistojen tutkinnoista (794/2004; 1435/1993; 1342/2002). 2004. FINLEX – Valtion säädöstietopankki. Viitattu 12.11.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794>.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.
- Bergmann, Fanny. (2018). *Kuinka prekliiniset opinnot luovat pohjaa hammaslääketieteen klinisille opinnoille – opiskelijoiden näkökulma*. Syventävä tutkielma. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Black, A. E., & Deci, E. L. (2000). The effects of instructors' autonomy support and students' autonomous motivation on learning organic chemistry: A self-determination theory perspective. *Science education*, 84(6), 740-756.
- Burks, D. J., & Kobus, A. M. (2012). The legacy of altruism in health care: the promotion of empathy, prosociality and humanism. *Medical Education*, 46(3), 317-325.
- Chen, B., Vansteenkiste, M., Beyers, W., Boone, L., Deci, E. L., Van der Kaap-Deeder, J., Duriez, B., Lens, W., Matos, L., Mouratidis, A., Ryan, M. R., Sheldon, K. M., Soenens, B., Van Petegem, S. & Verstuyf, J. Basic psychological need satisfaction, need frustration, and need strength across four cultures. (2015). *Motivation and Emotion*, 39(2), 216-236.
- Crossley ML. & Mubarik A. (2002). A comparative investigation of dental and medical student's motivation towards career choice. *British Dental Journal*, 193(8), 471–473.
- Dastjerdi, M. V., Mahdian, M., Dastjerdi, E. V., & Namdari, M. (2012). Study motives and career choices of Iranian medical and dental students. *Acta Medica Iranica*, 50(6), 417-424.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human*

- behavior*. New York: Plenum Press.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Dey, I. (1993) *Qualitative Data Analysis. A User-Friendly Guide for Social Scientists*. Routledge, London.
- Elo, S. & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62 (1), 107–115.
- Eskola, K. (2007). Potilas ja lääkäri. Teoksessa A. Pasternack, R. Pelkonen, K. Eskola & T. Haahtela (toim.), *Lääkäriksi*, (s. 178-188). Helsinki: Duodecim.
- Filak, V. F., & Sheldon, K. M. (2003). Student psychological need satisfaction and college teacher-course evaluations. *Educational psychology*, 23(3), 235-247.
- Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24, 105-112.
- Hakkarainen, K. & Pasternack, A. (2002). Lääketieteen oppialojen integraatio edistää oppimista ja opinto-ohjelman ydinosan määrittämistä. *Duodecim*, 121, 633-639.
- Happonen R. (2007). Selvitys hammaslääketieteen koulutuksen valtakunnallisesta kehittämisestä. Selvitysmiehen raportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:40.
- Heikkilä, A., & Lonka, K. (2006). Studying in higher education: Students' approaches to learning, self-regulation and cognitive strategies. *Studies in Higher Education*, 31(1), 99–117.
- Helsingin yliopisto. (2018a) Viitattu 25.10.2016.
<https://www.helsinki.fi/fi/hammaslaaketieteen-koulutusohjelma-hammaslaaketieteen-lisensiaatti-55-v/1.2.246.562.17.38904998325>
- Helsingin yliopisto. (2018b). Viitattu 25.10.2016.
<https://www.helsinki.fi/fi/laaketieteen-koulutusohjelma-laaketieteen-lisensiaatti-6-v/1.2.246.562.17.50949780345>
- Helsingin yliopisto. (2014). Helsingin yliopistoon hakeneet, kokeisiin osallistuneet ja aloituspaikat päävalinnassa 2014. Viitattu 26.1.2017.
<https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/yhteishaun-tilasto-2014.pdf>
- Hidi, S. (2000). An interest researcher's perspective: The effects of extrinsic and intrinsic factors on motivation. In C. Sansone, & J. M. Harackiewicz (Eds.), *Intrinsic and Extrinsic Motivation* (pp. 309–339). San Diego: Academic Press.

- Hidi, S. (2006). Interest: A unique motivational variable. *Educational Research Review*, 1, 69-82.
- Hidi, S. & Renninger, K. A. (2006). The four-phase model of interest development. *Educational Psychologist*, 41(2), 111-127.
- Hidi, S. & Renninger, K. A. (2011). Revisiting the Conceptualization, Measurement, and Generation of Interest. *Educational Psychologist*, 46(3), 168-184.
- Hojat, M., Vergare, M. J., Maxwell, K., Brainard, G., Herrine, S. K., Isenberg, G. A., Veloski, M. & Gonnella, J. S. (2009). The devil is in the third year: a longitudinal study of erosion of empathy in medical school. *Academic Medicine*, 84(9), 1182-1191.
- Hojat, M., Gonnella, J. S., Mangione, S., Nasca, T. J. & Magee, M. (2003). Physician empathy in medical education and practice: experience with the Jefferson Scale of Physician Empathy. *Seminars in Integrative Medicine* (Vol. 1, No. 1, pp. 25-41). WB Saunders.
- Holmberg-Marttila, D., Turunen, J.P., Helminen, E-E. & Pimiä, E. (2007). Opiskelu ja koulutus. Teoksessa A. Pasternack, R. Pelkonen, K. Eskola & T. Hahtela (toim.), *Lääkäriksi*, (s. 131-154). Helsinki: Duodecim.
- Karibe, H., Kawakami, T., Suzuki, A., Warita, S., Ogata, K., Aoyagi, K., Agholme, M.B. & Dahllöf, G. (2009). Career choice and attitudes towards dental education amongst dental students in Japan and Sweden. *European Journal of Dental Education*, 13(2), 80-86.
- Kim, K., Hwang, J.Y. & Kwon, B.S. (2016). Differences in medical students' academic interest and performance across career choice motivations. *International Journal of Medical Education*, 7, 52-55.
- Koivumäki, J., Auero, M., Eerola, A., Karaharju-Suvanto, T., Korhonen, S., & Kottonen, A., Näpänkangas, R., Pienihäkkinen, K., Savanheimo, N., Suominen, L. & Tuononen, T. (2014). Nuori hammaslääkäri 2014. Tutkimusraportti. Suomen hammaslääkäriliitto. Helsinki: Multiprint.
- Korhonen, V., & Hietava, S. (2011). Mikä opiskelijaa motivoi, mikä ei? Sitoutuminen korkeakouluopintoihin motivaationäkökulmasta tarkasteltuna. Tampereen yliopisto. *Campus Conexus-projektin julkaisuja B*, 2.
- Konttinen, E. (1991). *Perinteisesti moderniin: professioiden yhteiskunnallinen synty Suomessa*. Tampere: Vastapaino.
- Kottonen, A. (2009). *Hammaslääkärin ura. Odotukset ja kokemukset*. Väitöskirja. Turun

- yliopisto. Annales Universitatis Turkuensis, Sarja-Ser. C Scripta Lingua Fennica Edita.
- Kottonen A. (2007). Hammaslääkärikoulutus ja työelämä (kokousselostus). *Suomen Hammaslääkärilehti, XIV (1–2):* 24–28.
- Krapp, A. (2005). Basic needs and the development of interest and intrinsic motivational orientations. *Learning and Instruction* 15, 381–395.
- Krapp, A. (2002). Structural and dynamic aspects of interest development: Theoretical considerations from an ontogenetic perspective. *Learning and instruction*, 12(4), 383-409.
- Kusurkar, R. (2012). *Motivation in medical students. a PhD thesis report*. Utrecht University.
- Kusurkar, R. A., Ten Cate, T. J., Vos, C. M. P., Westers, P. & Croiset, G. (2012). How motivation affects academic performance: a structural equation modelling analysis. *Advances in Health Sciences Education*, 18(1), 57-69.
- Kusurkar, R. A., Ten Cate T.J., Van Asperen, M. & Croiset, G. (2011). Motivation as an independent and a dependent variable in medical education: A review of the literature. *Medical Teacher*, 33(5), e242-e262.
- Kuula, A. (2006). *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Kyndt, A., Dochy, F., Struyven, K. & Cascallar, E. (2011). The direct and indirect effect of motivation for learning on students' approaches to learning through the perceptions of workload and task complexity. *Higher Education Research & Development*, 30(2), 135-150.
- Lahelma, E., Boms, U., & Karisto, A. (2003). Pienestä pitäen olen halunnut lääkäriksi. Lääketieteen opiskelijoiden tausta ja suuntautuminen. *Suomen Lääkärilehti*, 44, 4491-4496.
- Lanning, S. K., Wetzel, A. P., Baines, M. B., & Byrne, B. E. (2012). Evaluation of a revised curriculum: a four-year qualitative study of student perceptions. *Journal of dental education*, 76(10), 1323-1333.
- Lautala, T. (19.5.2017). Helsingin yliopiston hammaslääketieteen opetus täyttää 125 vuotta. Suomen hammaslääkärilehti. Viitattu 25.1.2018. <http://www.hammaslaakarilehti.fi/fi/uutinen/helsingin-yliopiston-hammaslaaketieteen-opetus-tayttaa-125-vuotta>
- Ludwig, A. B., Burton, W., Weingarten, J., Milan, F., Myers, D. C., & Kligler, B. (2015).

- Depression and stress amongst undergraduate medical students. *BMC medical education*, 15(1), 141-145.
- McHarg, J., Mattick, K., & Knight, L. V. (2007). Why people apply to medical school: implications for widening participation activities. *Medical education*, 41(8), 815-821.
- McManus, I. C., Livingston, G., & Katona, C. (2006). The attractions of medicine: the generic motivations of medical school applicants in relation to demography, personality and achievement. *BMC Medical Education*, 6(1), 11.
- Mikkonen, J., Heikkilä, A., Ruohoniemi, M. & Lindblom-Ylänne, S. (2009). "I study because I'm interested": University students' explanations for their disciplinary choices. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 53(3), 229-244.
- Mäkinen, J., Olkinuora, E., & Lonka, K. (2004). Students at risk: Students' general study orientations and abandoning/prolonging the course of studies. *Higher Education*, 48, 173–188.
- Neittaanmäki, L., Luhtala, R., Virjo, I., Kumpusalo, E., Mattila, K., Jääskeläinen, M., Kujala, S. and Isokoski, M. (1993) More women enter medicine: young doctors' family origin and career choice. *Medical Education*, 27, 440- 445.
- Niemiec, C. P. & Ryan, R. M. (2009). Autonomy, competence, and relatedness in the classroom: Applying self-determination theory to educational practice. *Theory and Research in Education*, 7, 133-144.
- Nieminen, J. (2011). *Dimensions of university student learning in medicine and pharmacy*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Research Report 327.
- Opetushallitus. (2017). Tiedotteet: Korkeakoulujen kevään yhteishaussa 151 600 hakijaa. Viitattu 28.11.2018. https://www.oph.fi/ajankohtaista/tiedotteet/101/0/korkeakoulujen_kevaan_yhteishaussa_151_600_hakijaa
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (N.d.) Viitattu 12.11.2016 http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/yliopistojen_tutkinnonuudistus/index.html
- Opintopolku a. N.d. Hammaslääketieteen koulutusohjelma, hammaslääketieteen lisensiaatti. Viitattu 25.11.2016 <https://opintopolku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.38904998325>
- Opintopolku b. N.d. Lääketieteen koulutusohjelma, lääketieteen lisensiaatti. Viitattu 25.11.2016 <https://opintopolku.fi/app/#!/korkekoulu/1.2.246.562.17.34055762768>

- Pasternack, A. & Saarni, S. (2007). Professio - lääkäri ja yhteiskunta. Teoksessa A. Pasternack, R. Pelkonen, K. Eskola & T. Haahtela (toim.), *Lääkäriksi*, (s. 11-21). Helsinki: Duodecim.
- Pelkonen, R. & Louhiala, P. (2007). Etiikka on keskustelua lääkärin työn arjessa. Teoksessa A. Pasternack, R. Pelkonen, K. Eskola & T. Haahtela (toim.), *Lääkäriksi*, (s. 36-53). Helsinki: Duodecim.
- Peltonen, M. & Ruohotie, P. (1992). *Oppimismotivaatio. Teoriaa, tutkimuksia ja esimerkkejä oppimishalukkuudesta*. Keuruu: Otava.
- Pyörälä, E. (2014). Paradigman muutos ja aktivoivat oppimismenetelmät lääketieteen koulutuksessa. *Yliopistopedagogiikka*, 2, 3-15.
- Pyörälä, E. & Hietanen, P. (2011). Vuorovaikutustaidot osana lääkärin ammatillista kehittymistä. *Suomen Lääkärilehti*, 66(6), 469-473.
- Pälve, H. (2013). Etiikka ja professio. Teoksessa Saarni, S. (toim.) *Lääkärin etiikka* (s. 11-14). Helsinki: Suomen Lääkäriliitto.
- Ratelle, C. F., Guay, F., Vallerand, R. J., Larose, S. & Senécal, C. (2007). Autonomous, controlled, and amotivated types of academic motivation: A person-oriented analysis. *Journal of Educational Psychology*, 99(4), 734-746.
- Reid, A., Dahlgren, L. O., Petocz, P. & Dahlgren, M. A. (2008). Identity and engagement for professional formation. *Studies in Higher Education*, 33(6), 729-742.
- Rellman, J. (2016). Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkäriskoulutustarpeen arviointi vuoteen 2030. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Renninger, K. A. (2000). Individual interest and its implications for understanding intrinsic motivation. Teoksessa C. Sansone, & J. M. Harackiewicz (toim.), *Intrinsic and extrinsic motivation* 373-404. San Diego: Academic Press.
- Renninger, K. A. & Hidi, S. (2011). Revisiting the conceptualization, measurement, and generation of interest. *Educational Psychologist*, 46(3), 168-184.
- Renninger, K. A., & Hidi, S. (2002). Student interest and achievement: Developmental issues raised by a case study. *Development of achievement motivation*, 173-195.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67.
- Räisänen, M., Kuitunen, M., Partanen, L. & Österlund, P. (2014). Lääketieteelliseen koulutukseen valikoituminen. *Yliopistopedagogiikka*, 21(2), 88-92.
- Silvia, P. J. *Exploring the psychology of interest*. (2006). New York: Oxford University Press.

- Stewart, F. M. J., Drummond, J. R., Carson, L., & Reddick, G. H. (2004). The future of the profession - a survey of dental school applicants. *British dental journal*, 197(9), 569.
- Sumanen, M., Vänskä J., Heikkilä, T., Hyppölä, H., Halila, H., Kujala, S., Kosunen, E., Virjo, I. & Mattila, K. (2015). *Lääkäri 2013. Kyselytutkimus vuosina 2002–2011 valmistuneille lääkäreille*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muis-
tioita 2015:12.
- Suomen Hammaslääkäriliitto. (2016a). Terveyskeskusten hammaslääkäritilanne loka-
kuussa 2016. Viitattu 10.7.2017.
https://www.hammaslaakariliitto.fi/sites/default/files/mediafiles/liiton_toiminta/tyovoimaselvitys_2016_terveyskeskukset.pdf
- Suomen Hammaslääkäriliitto. (2016b). Työmarkkinatutkimus 2016. Viitattu 10.7.2017.
https://www.hammaslaakariliitto.fi/sites/default/files/mediafiles/tmt2016_valmis_nettiin.pdf
- Suomen Hammaslääkäriliitto. (2014). Täydennyskoulutus kuuluu kaikille – Hammaslääkärijärjestöjen suositus. Viitattu 29.6.2018. https://www.hammaslaakariliitto.fi/sites/default/files/mediafiles/opiskelu_ja_koulutus/taydennyskoulutussuositus_fin.pdf
- Suomen Hammaslääkäriliitto. N.d. Syventävä käytännön harjoittelu. Viitattu 29.6.2018.
<http://tkharjoittelu.hammaslaakariliitto.fi/syventava-harjoittelu#.XHUbcc8zbnU>
- Suomen Lääkäriliitto. (2016a). Lääkärit Suomessa – Tilastotietoja lääkäreistä ja terveyden huollosta 2016. Viitattu 7.7.2017. https://www.laakariliitto.fi/site/assets/files/1268/1116_tilasto2016_net1_170114.pdf
- Suomen Lääkäriliitto. (2016b). Lääkärit 2016 - lääkäriiiton vuositilasto. Viitattu 27.11.2016.
https://www.laakariliitto.fi/site/assets/files/1268/1116_tasku_til_fin_net.pdf
- Suomen Lääkäriliitto. (2014a). Erikoislääkäriennuste 2030. Lähtökohta, ennustemalli ja keskeiset tulokset. Viitattu 27.11.2016.
https://www.laakariliitto.fi/site/assets/files/1268/erikoisl_k_riennuste_2030_-_yleinen.pdf
- Suomen Lääkäriliitto. (2014b). Lääkärien ammatillisen kehittymisen ja täydennyskoulutuksen suuntaviivat – Lääkäriiiton suositus 10.4.2014. Viitattu 29.6.2018.
[https://www.laakariliitto.fi/edunvalvonta-tyoelama/suositukses/taydennyskoulu-
tus/](https://www.laakariliitto.fi/edunvalvonta-tyoelama/suositukses/taydennyskoulu-
tus/)

- Suominen-Taipale, L. (2007). Selvitys hammaslääkäri työvoimasta. Arvioita hammaslääkärien määrästä tulevana vuosikymmeninä. Viitattu 28.1.2016.
http://www.hammaslaakariliitto.fi/sites/default/files/mediafiles/liiton_toiminta/tyovoimaraaportti_net.pdf
- Tavakol, S., Dennick, R., & Tavakol, M. (2012). Medical students' understanding of empathy: a phenomenological study. *Medical education*, 46(3), 306-316.
- Taylor, G., Jungert, T., Mageau, G. A., Schattke, H. D., Rosenfield, S. & Koestner, R. (2014). A self-determination theory approach to predicting school achievement over time: the unique role of intrinsic motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 39, 342-358.
- Ten Cate, T.J., Kusurkar, R. A. & Williams, G. C. (2011). How self-determination theory can assist our understanding of the teaching and learning processes in medical education. AMEE Guide No. 59. *Medical Teacher*, (33), 961-973.
- Timmermans, S., & Tavory, I. (2012). Theory construction in qualitative research: From grounded theory to abductive analysis. *Sociological Theory*, 30(3), 167-186.
- Tsai, Y.-M., Kunter, M., Lüdtke, O., Trautwein, U., & Ryan, R. M. (2008). What makes lessons interesting? The role of situational and individual interest in three school subjects. *Journal of Educational Psychology*, 100, 460-472.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2009). *Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käytäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Valtavaara, M. (11.12.2017). Lääkäriksi opiskelu on monille stressiä ja kovaa kilpailua, mutta paineista ei silti puhuta avoimesti – ”Moni vaatii itseltään paljon”. Helsingin Sanomat, Kotimaa A4.
- Vansteenkiste, M., Zhou, M., Lens, W., & Soenens, B. (2005). Experiences of autonomy and control among Chinese learners: Vitalizing or immobilizing? *Journal of Educational Psychology*, 97(3), 468-483.
- Vansteenkiste, M., Sierens, E., Soenens, B., Luyckx, K., & Lens, W. (2009). Motivational profiles from a self-determination perspective: The quality of motivation matters. *Journal of Educational Psychology*, 101, 671-688.
- Vigild, M. & Schwartz, E. (2001). Characteristics and study motivation of Danish dental students in a longitudinal perspective. *European Journal of Dental Education*, 5,

127-133.

- Vuorela, H. & Louhiala, P. (2013). Hammaslääkärin etiikka on lääkärin etiikkaa. Teoksessa Saarni, S. (toim.) *Lääkärin etiikka* (s. 18-19). Helsinki: Suomen Lääkäriliitto.
- Wang, F. (2008). Motivation and English Achievement: An Exploratory and Confirmatory Factor Analysis of a New Measure for Chinese Students of English Learning. *North American Journal of Psychology*, 10(3), 633-646.
- Wouters, A., Bakker, A.H., van Wijk, I.J., Croiset, G. & Kusurkar, R.A. (2014). A qualitative analysis of statements on motivation of applicants for medical school. *BMC Medical Education*, 14(200), 2-11.

10 Liitteet

LIITE 1. Kyselylomake

1s KL/KHL opintojen kirjallinen tehtävä 2014

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 4.12.2014 11.15 ja päättyy 15.1.2015 23.00

1. vuoden syksyllä järjestettiin Tutustuminen Kasvaminen lääkäriksi/Minä, hammaslääketieteen opiskelija -opintojaksot johdantoina KL/KHL- opintojen sisältökokonaisuuksiin.

Opintojaksojen suorittamiseen sisältyy verkkotehtävä, eli vastaaminen tähän kyselyyn. Saadaksesi KL/KHL L1s:n opinnoista opintosuorituksen opintorekisteriin sinun tulee siis vastata lyhyisiin kirjallisiin kysymyksiin.

Verkkotehtävän lopussa ovat myös tiedekunnan kurssipalautekysymykset, jotka ovat osa kurssisuoritusta.

Vastaukset ovat ehdottoman luottamuksellisia.

Kysymykset KL/KHL-opinnoista

1. Nimi
2. Opiskelijanumero
3. Sukupuoli
4. Ikä
5. Olen kirjoittanut ylioppilaaksi vuonna
6. Olen aloittanut opintoni Helsingin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa
7. Opiskelen

lääketiedettä hammaslääketiedettä

8. Olen pyrkinyt lääketieteellisen tiedekuntaan

9. Aiemmat tutkintoni

(merkitse myös keskeneräiset tutkinnot opintoviikkoineen)

9.1 Terveystieteiden koulutus (mikä)

Valmistumisvuosi

9.2 Keskeneräiset korkeakouluopinnot

Opintoviikkoja

9.3 Korkeakoulututkinto (mikä)

Valmistumisvuosi

10. Mitkä olivat keskeiset henkilökohtaiset motiivisi pyrkiä opiskelemaan lääkäriksi/hammaslääkäriksi?

11. Millainen käsitys sinulla on lääkärin/hammaslääkärin ammatissa toimimisesta nyky-Suomessa?

12. Mihin toivot pääseväsi työskentelemään valmistuttuasi: esim. terveyskeskukseen, koululääkäriksi/hammaslääkäriksi, työterveyshuoltoon, sairaalaan, yksityiselle sektorille, erikoislääkäriksi/hammaslääkäriksi

13. Mainitse kolme keskeistä oppimaasi asiaa koskien Kasvaminen lääkäriksi/Kasvaminen hammaslääkäriksi L1s-opintoja:

a) Vuorovaikutus potilaan kanssa lääkärin/hammaslääkärin työssä

b) Eettinen pohdinta lääkärin/hammaslääkärin työssä

c) Lääkärin/hammaslääkärin ammatillisuus

d) Tieteellinen ajattelu

e) Ryhmätyötaidot

14. Tutkimuslupa

Toivomme, että tämän verkkotehtävän vastauksia voitaisiin käyttää Kasvaminen lääkäriksi/hammaslääkäriksi -opintoja koskevassa tutkimuksessa, jonka avulla kehitämme näitä opintoja. Vastajien nimet ja opiskelijanumerot erotetaan vastauksista ja poistetaan tutkimusaineistosta. Verkkotehtävän vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti.

Kyllä Ei

**Annan luvan käyttää verkkotehtäväni vastauksia Kasvaminen lääkäriksi opintoja -
koskevassa tutkimuksessa**

☐
☐

Lisätietoja antaa Pedagoginen yliopistonlehtori Eeva Pyörälä

(eeva.pyorala@helsinki.fi)

Kiitos vastauksistasi!

Mukavaa lukukauden loppua ja joulunajusaikaa!